హేమశిల్పి

విద్వాన్:
దేవరకొండ చిన్నికృష్ణశర్మ

ట్రేడ్స్‌మన్ పబ్లికేషన్సు
విజయవాడ-2.

ఫ్రీడ్మన్ ప్రచురణ :
డిశంబరు 1964

మేలుప్రతి : నాలుగు రూపాయలు.

సాదాప్రతి : మూడు రూపాయలు.

సంపాదకులు :
కె. కృష్ణ.

ముద్రణ :
గ్రామస్వరాజ్య ప్రెస్,
విజయవాడ-2.

తొలిపలుకు

ఈనాడు తెలుగు సాహిత్యంలో నవలకున్నంత ప్రచారం మరి దేనికీ లేదు. ఇందుకు కారణం ఇది ఏ కొంచెం భాషా జ్ఞానం ఉన్నవారైనా...చదివి అర్థంచేసుకొనడానికి తగిన స్థాయిలో ఉండడమే. నాటకం కథా మొదలయిన ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలుకూడా సర్వజనగ్రాహ్యమైన వ్యావహారికాన్నే ఆశ్రయించి ఉన్నాయి. అయినా నవలల్లో ఉండే కథా కథన సౌలభ్యం నాటకంలో ఉండకపోవడమూ, నవల వల్ల కలిగే విస్తృతానుభూతి కథవల్ల కలగకపోవడమూ, నవల ఆ రెంటి కంటె ప్రాచుర్యం పొందటానికి ముఖ్య కారణాలు. నవలకు కల ఈ విశిష్టతను గమనించే ఎందరో ఆధునిక సాహిత్య రచయితలు ఈ ప్రక్రియను తమ రచనలచేత పరిపుష్టం చేస్తున్నారు. వారి మార్గాన్ని అనుసరించి నేను కూడా ఈ రూపాన కూడా సాహిత్యసేవ చెయ్యాలనే కుతూహలంతో చేసిన రచనలలో ఇది ఒకటి.

అయితే ఈ రచనను గురించి ఒకింత చెప్పవలసింది ఉంది. ఇతరభాషల నుంచి మనం ఎన్నో నవలలు అనువదించుకొంటున్నాం. కాని మాటల్లోనే తప్ప ఇతివృత్తంలో తెలుగుదనం లేకపోవడం వల్ల ఆ అనువాదాలు తెలుగు డెందాన్ని హత్తుకోలేకపోతున్నాయని నేను అభిప్రాయపడుతున్నాను.

ఆ అభిప్రాయంచేత వైదేశిక మహారచయితల రచనల్ని తెలుగు జాతి అభిరుచులకు తగిన విధంగా మలిచి చూపాలని యత్నిస్తున్నాను. ఆ ప్రయత్నఫలమే యీ 'హేమశిల్పి'. George Elliot ఆంగ్లంలో రచించిన 'Silas Mariner' అనే నవల ప్రసన్న కథాకలితార్థ యుక్తితో అర్థగౌరవం కూడా సమ్మిళితమైన మహాలికరచన. రచయిత యిందులో చూపిన ఉదాత్తతకు సహృదయులు ముగ్ధులు కాక మానరు ఆ కళాతపస్వి చూపిన త్రోవలో నడిపించానీ యితి వృత్తాన్ని. కాబట్టి యీ తెలుగు నవలలో ఏవైనా లోపాలుంటే నావేకాని ఆ మహారచయితవి కావని మనవిచేస్తూ ఈ క్రొత్త అంటు మొక్కకు ఆంధ్ర సాహిత్యోద్యానంలో గల స్థానాన్ని నిర్ణయించే బాధ్యత విజ్ఞులకు వదలి పెడుతున్నాను.

—రచయిత.

హేమశిల్పి

"ఆశా! ఆశా!"

శైవమఠంనుంచి అప్పుడే బయటికి వచ్చిన ఆశ ఈ పిలుపు విని కుడివైపు తిరిగి చూచింది. మఱ్ఱిచెట్టుక్రింద నిలబడి చిఱునవ్వు చిందించే శైలేంద్రుడు కనిపించాడు ఆమె పెదవులమీద కూడా మందహాసం తొలకరించింది.

"మీరు ఎంతసేపటినుంచీ యిక్కడ ఉన్నారు?"

"అది నేను చెప్పలేను ఆశా! స్వామివారు పురాణం చెప్తూ ఉండగానే ఇలావచ్చాను."

"అయ్యో! ఎంతపని చేశారు."

"అలా అంటున్నావేం ఆశా!"

"మఱి మీరు చేసిందేమైనా బాగుందా చెప్పండి! గురువులు చెప్పేది సాంతం వినకుండా లేచిరావడం అపచారం కాదూ!"

"ఇవన్నీ నేను ఎన్నిసార్లో విన్నవే, ఇంకా వినేవి కూడా గదా! ఎప్పుడో వినేవాళ్ళ విషయంలో అయితే-"

"పోనివ్వండి! మీరు ఇక్కడ ఎందుకు నిలబడ్డట్టు?"

"ఆ కారణం నానోటిమీదుగా వింటే నీకు ఎక్కువ సంతోషంగా ఉంటుందికదూ!"

"అంటే మీరు ఎందుకు ఇక్కడ నిలబడి ఉన్నదీ నాకు తెలుసునేగా మీ భావం?"

"అది నీ మనస్సునే అడిగి తెలుసుకో ఆశా!"

ఆశ నవ్వింది. ఎలా నవ్విందని! నవ్విందని శైలేంద్రుడు గ్రహించేటట్టు నవ్వింది. ఆమె యెఱ్ఱని పెదవులు ముద్దుగా ముడుచుకొన్నాయి. సోగకన్నులు సొంపుగా వెలుగులు విరజిమ్మాయి. చెక్కిళ్ళమీద కుంకుమవన్నె పొటమరించింది.

శైలేంద్రుడు ఆ కొంచెపు నవ్వుకే కొండ కెక్కిపోయాడు. 'అలా వెడదాం రా ఆశా!' అన్నా డతను ఉత్సాహంతో. మునిపండ్లతో అధరం అదుముకొంటూ, చిలిపి చూపులతో అతనిని వెంబడించింది హంసయాన ఆశ.

ఆమె తనవెంట రావడమే వరంగా భావించుకొంటున్న శైలేంద్రుడు నాలుగడుగులు వేసిన తర్వాత ఇలా అన్నాడు.

"స్త్రీలు పైకి ఉన్నంత సుకుమారంగా మనస్సులో ఉండలేరా ఆశా!"

"అంటే?"

"అంటేనా? ఏమున్నది? ఏమీలేదు. వారి శరీరం ఎంత మృదువో మనస్సు అంత కఠినంగా ఉంటుందేమోనని."

"మీరు పొరబడుతున్నారంటే కోపం తెచ్చుకోరు గదా!"

"ఈ రోజున మన యిద్దఱి మధ్యనూ ఉండే అభిప్రాయ భేదాలన్నీ వెల్లడించుకొని, సందేహాలు తీర్చుకొని, ఏకాభిప్రాయానికి రావాలని నిశ్చయించుకొన్నాను. నీవు నా

విషయమై ఎల్లాటి సందేహాలున్నా నిర్భయంగా వెల్లడించు. అందుకు నేను కోపగించుకోను సరిగదా, చాలా సంతోషిస్తాను.

"..............."

"మాట్లాడవేం ఆశా!"

ఇలా అని అతను నడక ఆపి, వెనకకు తిరిగి ఆమె ముఖంపైపు చూచాడు. తలవంచుకొని నడుస్తున్న ఆశ అతను ఆగిపోవడం గమనించలేక, తల అతని రొమ్ముకు తగలగా ఉలిక్కిపడి వెనకంజ వేసి, 'అబ్బ! ఏమిటది? అన్నదిసిగ్గుతో. కుంచించుకునిపోయిన ఆమె ముఖం అతనికి ఇంకా ఆకర్షణీంగా కనిపించింది. శరీరం రోమాంచితమైంది

"క్షమించు. ఆశా! నువ్వు నా మాటకు వెంటనే జవాబు ఇవ్వకపోవడంవల్ల, నీ ఆలోచన యేమిటో ముఖం చూచి ఊహించాలని వెనకకు తిరిగాను ఇంతలో నువ్వు వచ్చి ఢీ కొట్టావు."

ఆశ యిందుకు మధురంగా మందహాసం చేసింది

"అయితే తప్పు నాదే. మరి నేను మిమ్మల్ని క్షమించటం ఏమిటి? మీరే నన్ను క్షమించాలి."

"క్షమించటం అంత సులభం కాదుసుమా! ఈ ఢీ కొట్టడం నా వల్ల నే జరిగితే నువ్వు శాంతంగా ఉరికేదానివేనా?"

"పొరబాటు ఎవరికైనా వస్తుంది. దానికేం చెయ్యగలం?"

"అది నిజమే అనుకో! అయినా పురుషుడి పొరబాటును స్త్రీ యెన్నటికీ మన్నించదు. కావాలనే అతను తనను అవమానించాడని భావిస్తుంది."

"అది ఆ పురుషుడి గుణాన్నిబట్టి ఉంటుంది. మీరల్లాంటివారు కారుగా!"

"నామీద నీకంత సదభిప్రాయం ఉన్నదా ఆశా!

"ఒక్క నాకే కాదు. ఈ ఊళ్ళోఉన్న యువతు లందరికీ మీమీద సదభిప్రాయమే."

శైలేంద్రుడి ముఖం ఆనందంతో వికసించింది.

"నిజం!"

"ముమ్మాటికీ నిజమేనండీ!"

"అలాగయితే నువ్వు నా కింతవఱకు సరిఅయిన సమాధానం ఎందుకు ఇవ్వలేదు?"

"నన్ను ఏమని చెప్పవలసిందంటారు మీరు?"

"అది నేనా చెప్పేది! బాగుంది."

"మఱి మీకు ఎల్లాంటి సమాధానం కావాలో నాకేం తెలుస్తుందండీ!"

"ఆశా! ఇప్పటికి ఆరునెలలనుంచీ నీతో మాట్లాడుతున్నాను. నా కష్టసుఖాలు చెప్పుకొంటున్నాను. నువ్వూ నీ మంచిచెడ్డలు వినిపిస్తూనే ఉన్నావు. నువ్వు ఇంత సుకుమారివై ఆ యింటా ఆయింటా ఊడిగంచేస్తూ జీవిస్తున్నావంటే నా మనస్సు ఎంత క్షోభపడుతున్నదో! ఆ విషయం నీకు బాగా తెలుసు కూడా. నీకు ఆ కష్టం లేకుండా చెయ్యాలని నేను కోరుకొంటున్నట్టు కూడా నీకు తెలుసు. తెలిసి, తెలిసి

నన్ను ఇంకా పరాయివాణ్ని చూచినట్టే చూస్తున్నావు. దీనికి కారణం ఏమిటి?"

"కారణం ఏముంది? ఏమీలేదుగానీ ముందు నడవండి. ఎవరైనా చూస్తే బాగుండదు."

"ఎందుకు బాగుండదు! నీకూ 'నా' అనేవాళ్ళు లేరు. నాకూ అంతే. ఒకరి కొకరం తోడుగా ఉంటాం. అందుకు ఎవరో ఏదో అనుకోవలసిన పనియేమున్నది?"

"అది నిజమేగానీ నడవండి స్వామీ! మీకు పుణ్యం ఉంటుంది. 'ఈ ఆశ కెంత దురాశో! అందరాని మ్రాని పళ్ళకు అఱ్ఱు చాచిం' దంటారు"

శైలేంద్రుడికీ మాటలు పరమ సంతోషం కలిగించాయి. అతను మళ్ళీ ముందుకు తిరిగి నడుస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"ఆశా! లోకులు అలా అనుకొనేది నన్ను గురించే కాని, నిన్ను గురించి కాదు. ఎందువల్లనో చెప్పనా?"

ఆశ అతని వెనకనే నడుస్తూ ఇలా అన్నది

"చెప్పండి!"

"కాకి ముక్కుకు దొండపండు గట్టినట్టుగాదా? శైలేంద్రుడికి ఆశను భగవంతుడు అంటగట్టడం! ఆ పిల్ల యెక్కడ! అతనెక్కడ! అని యెవరైనా అనుకొంటారు."

"ఊడిగం చేసుకొని బ్రతికే దానికి గొప్పయింటి బిడ్డ భర్తగా లభించడం సామాన్యమా!

"నా గొప్పతనం ఏమిటి? కులం మాత్రమేనా!"

"ఒక్క కులమేనా! గుణం! సంపాదన!"

"ఇవన్నీ నీ ఒక్క చిరునవ్వుముందు దిగదుడుపు గావూ !"

"అది మీ భ్రాంతిగానీ, మీరు కోరితే నా తల దన్నిన వాళ్లెంతమంది రారూ ?"

"వస్తారో ! రారో ! ఆ విచారణతో నాకు నిమిత్తం లేదు. నిన్ను చూచాను అంతే. ఈ కళ్లతో మరొక స్త్రీని చూడటం నాకు ఇష్టం లేదు. తెలిసిందా !"

ఆశ యిందుకు కొంటెగా నవ్వి యిలా అన్నది.

"తెలియలేదండీ !"

శైలేంద్రుడు విస్మయంతో వెనకకు తిరిగి చూచాడు. క్రీగంట అతనిని గమనిస్తూ నడిచే ఆశ ఈమారు ముందుకు తూలలేదు. తటాలున ఆగిపోయి నవ్వుతూ "ఈసారి అటు వంటి పొరబాటుపని చెయ్యనులెండి ! 'చేస్తుందేమో' మరొకమారు నవ్వుదామనుకొన్నారేమో !" అన్నది.

శైలేంద్రుడు ఇందుకు సిగ్గుపడ్డాడు

"నాలో అటువంటి కొంటెతనం ఎప్పుడూ ఉండదు ఆశా !"

"అంటే ఒక్కొక్కప్పుడు ఉంటుందనేగా!"

"నీతో నేను వాదించలేను. అన్నింటికీ లేనిపోని అర్థాలు కల్పిస్తూ ఉంటావు"

అతని అమాయికత్వానికి జాలిపడింది ఆశ.

"నవ్వుతూ అనే మాటలకు అంత బాధపడిపోతారేం? ఇలాగైతే మిమ్మల్ని కట్టుకొన్నావిడగతి ఏంకావాలి ? నవ్వు

బాటలకూ నిందలకూ తేడా తెలియని భర్తతో ఎలా వేగు తుం దేవతిమాత్రం !"

"అందుకే నాతత్వం అంతా తెలిసిన..."

మిగతా వాక్యం అతను పూర్తిచేయలేకపోయాడు.

"అబ్బే! లాభంలేదు స్వామీ !"

అన్న ఆశ మాటలు అతనికి కొరడా దెబ్బలలాగా తగిలాయి "ఎందుచేత ఆశా!"

అతి దీనంగాఉన్న అతని ముఖం ఆమె హృదయాన్ని కలచివేసింది. 'నడుస్తూ మాట్లాడుకొందాం పదండి!' అన్న దామె. అతను ముందుకు అడుగు వెయ్యక అలాగే నిల బడ్డాడు ఆమె లాలనగా అతన్ని చూస్తూ "నడవండి! ఇంతలో నేను మీకు దూరమైపోయేదిలేదు. ఇంటిదాకా వస్తానుగా!" అన్నది. శైలేంద్రుడు బరువెక్కినగుండెతో మెల్లమెల్లగా నడక సాగించాడు.

"భర్త తనను శాసించాలనే స్త్రీ కోరుకొంటుంది. నేనేనే అనేభర్తను ఏస్త్రీకూడా మెచ్చదు. ఆ రహస్యం మీరింతవరకు తెలుసుకోలేదు అందుకే మీరంటే నాకు కోపం."

శైలేంద్రుడు అంతవరకూ బిగపట్టిన ఊపిరి ఒక్క సారి వదలి,"ఇందుకేనా ఆశా ! నాకు ఇన్నాళ్ళనుంచీ నువ్వు సరిఅయిన జవాబు చెప్పకపోవడం!" అన్నాడు.

"అది కాదండీ! అల్పకాలనైన నన్ను వివాహం చేసుకోవడంవల్ల సంఘంలో మీరు ఎన్నో చిక్కులను ఎదు ర్కోవలసివస్తుంది. మీరేమో సుతిమెత్తనివారు. ఆబాధ

లకు తట్టుకోలేక మీరు కుంగిపోవడం నేను చూడలేను. సన్నగాక మీ అంతస్తుకు తగిన కన్యను చేపట్టితే మీరు సుఖంగా ఉండగలరు. నాకూ సంతృప్తిగా ఉంటుంది అలా కాక నా సౌఖ్యంకోసం మీ జీవితం దుఃఖమయంచేస్తానా! వద్దండీ! వద్దు!"

నడుస్తూ ఉన్న శైలేంద్రుడు ఎదురుదెబ్బతిన్నట్టు ఆగిపోయాడు. కాని, తనమాటలు అతనిలో తేగల మార్పును గమనించిన ఆశ వెంటనే మెత్తని గొంతుతో 'ఆగిపోయారేం? అదేగా మీయిల్లు! అక్కడ తీరుబడిగా మాట్లాడుకోవచ్చు నడవండి!' అన్నది దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి శైలేంద్రుడు ఇంటి వైపునడిచాడు. ఆశకూడా మౌనంగా అతన్ని అనుసరించింది.

౨

ఆరోజు శైలేంద్రుడు చాలా ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. ఇల్లంతా తనుపాటి వస్తుసామగ్రితో అందంగా పరిశుభ్రంగా కనబడుతున్నది. అతను ముందుగదిలో కొలిమిపెట్టుకొని బంగారం కరిగిస్తూ సన్నని గొంతుతో ఏదో పాడుకొంటున్నాడు.

అంతలో 'శైలేంద్రా! శైలేంద్రా!' అని వీధిలోనుంచే ఉచ్చైస్స్వరంతో పిలుస్తూ లోపలికివచ్చిన విలాసుడు ఉల్లాసంగా పాడుకొంటున్న శైలేంద్రుణ్ణీ, కొత్తగా కనబడుతున్న గృహాలంకరణనూ చూచి ఆశ్చర్యపడి "అరె! ఏమిటోయ్ ఇది? ఏదో విశేషం ఉన్నట్టున్నదే! ఏమిటది? నాకు చెప్పదగిందైతే చెప్పు! సంతోషిస్తాను" అంటూ

అతనిప్రక్కనే చాపమీద కూర్చున్నాడు. శైలేంద్రుడు సస్మితంగా అతనివైపు చూచి, 'మరేమీ విశేషంలేదువిలాస! ఇల్లు మరీ అసహ్యంగా కనిపిస్తే కొంచెం శ్రద్ధ తీసుకొని ఏ వస్తువు ఎక్కడఉంటే బాగుంటుందో ఊహించుకొని ఆ యా స్థానాల్లో సర్ది పెట్టాను. చెత్తా చెదారం ఊడ్చి వేశాను. అంతే!" అన్నాడు.

"ఇన్నాళ్ళనుంచీ అసహ్యంగా కనిపించినయిల్లు ఈ రోజున ఎందుకలా కనిపించింది! ఏదో విశేషం ఉందిలే! నాదగ్గర మరుగుపరుస్తున్నావది."

"నువ్వలా అంటే నేనేంచెప్పేది! నీకు చెప్పకూడని రహస్యాలేముంటాయి నాకు ?"

"ఏమీ లేకపోతే ఈ కూనరాగా లెందుకు వస్తున్నాయి? నాకు తెలుసులే!"

"తెలిస్తే చెప్పుమరి!"

"నీనోటితో చెప్పుతావో, చెప్పవో, చూద్దామని."

"విలాస్!"

శైలేంద్ర్రుడేదో చెప్పాలని ప్రయత్నించికూడా విఫలుడై పోయాడు. సిగ్గు అతనిని మాట్లాడనివ్వలేదు. విలాసు డది గమనించి నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు.

"ఆడపిల్లలాగా అంత సిగ్గుపడిపోతున్నావేమిటోయ్! బహుశః నీమనసు హరించిన వగలాడి ఏకాంతను అంగీకరించి ఉంటుం దనుకుంటాను నా అభిప్రాయం సరి అయిందేనా శైలేంద్ర!"

"పోవోయ్! నీలాగా మనోహారిణులకోసం కలవరించడం నాకు అలవాటు లేదు."

"అబ్బో! నంగనాచి తుంగముల్లువు గావూ! ఆశను రానీ! నీబండారమంతా బయటబడుతుంది."

"ఏమిటి విలాస్! ఆశ నీతో ఏంచెప్పింది?"

"ఏంచెప్పిందా! ఆ శైలేంద్రుడుగారు నన్ను బ్రతకనివ్వడంలేదండీ! నే నటా! ఆయనమనస్సును దొంగిలించానటా! 'నామనస్సును తిరిగి నాకు ఇచ్చివేస్తావా లేదా?' అని ఒకటే గోలపెడుతున్నారండీ!" అని.

"నిజంగా ఇలా చెప్పిందా నీతో!"

"చెప్పకపోతే నా కెలా తెలుస్తుంది!"

"ఆశ అలాంటిది కాదు విలాస్!"

"అయితే ఆశతత్త్వం నీకు బాగా తెలుసునన్నమాట!"

"బాగానో కొద్దిగానో, నేను చెప్పలేను. నాకు తెలిసినంతవఱకు ఆమె అబద్ధాలు చెప్పదు. తేలికమనిషీ కాదు."

"ఈడొంకతిరుగుడంతా దేనికి? నువ్వు ఆశను ప్రేమిస్తున్నావా! లేదా!"

"అబద్ధం ఎలా చెప్పను! ప్రేమిస్తూనే ఉన్నాను. కాని నాది చంచలమైన ప్రేమకాదు."

"దానికేంలే! సాగినంతవఱకు అందఱిప్రేమా స్థిరమైనదే! సాగనప్పుడే వస్తుంది చిక్కు."

"నామనస్సు ఎప్పుడూ ఒకే మాదిరిగా ఉంటుంది విలాస్!"

"అది నీ భ్రమ. నీ ఆశ నిన్నుకాదని మరొకరిని ప్రేమిస్తుం దనుకో! అప్పుడుగూడా నువ్వామెను ప్రేమించ గలుగుతావా!"

శైలేంద్రు డీ ప్రశ్నకు అప్రతిభుడై పోయాడు.

"ఏం శైలేంద్ర్! అలా తెల్లబోతూ వేం? ప్రేమ తత్వం తెలిసినట్టు మరీ మాట్లాడావుగా!"

"కాదు విలాస్! ఆశ అలాంటిది కాదు. ఆమె యెన్న టికీ కృతఘ్నురాలు కాదు."

"కాకపోతే మంచిదేలే! కాని, కృతఘ్నురాలే అవు తుందనుకో! అప్పుడు?"

"అప్పుడూ నే నామె శ్రేయస్సే కోరుతాను. అంతే కాని ఆమెకు కీడు తలపెట్టను."

"అది పౌరుషం కాదు శైలేంద్ర్! భర్త యెలాంటి వాడైనా అతనిని భార్య ఆరాధిస్తుంది. ఆరాధించి తీరాలి. కాని భార్య నడవడి మంచిది కాకపోతే ఏ పురుషుడూ సహించడు. సహించితే వాడు పురుషుడే కాడు."

"ఇది నీసిద్ధాంతం మాత్రమే విలాస్! బుద్ధిమంతు లెవ్వరూ దీనిని ఆమోదించరు."

"బుద్ధిమంతులు ఆమోదించే సిద్ధాంతాలకు లోకంలో ఏమీ తావులేదు. శైలేంద్ర్! వాటిని ఎవ్వరూ ఆచ రణలో పెట్టసంలేదు. ఇది నీకు ఎందుకు తెలియదో నాకు ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది"

"నాకు తెలియకపోవడం కాదయ్యా! తెలుసు. కాని, వాటిని నేను ఆచరణలోపెట్టి తీరాలని నిశ్చయం చేసుకొన్నాను. ఆ నిశ్చయాన్ని ఎవ్వరూ మార్చలేరు."

"కట్టెవంక పొయ్యే తీరుస్తుంది. కాలంగడచినకొద్దీ ఈ నియమనిష్ఠలన్నీ గాలి కెగిరిపోతాయి. శైలేంద్ర! నువ్వేమిటో అనుకొంటున్నావు. మనిషైనదికామక్రోధాలకు లొంగకుండా ఉండదు. అందులోనూ ఆశవంటిది నీకు ఆశాభంగం కలిగించడం అతి సహజం. స్త్రీ స్వభావం క్షణానికొక విధంగా ఉంటుందనే రహస్యం నాకు తెలిసినట్లు నీకు తెలియదు"

"నాకు స్త్రీలతో విశేషపరిచయం లేని మాట యథార్థమే అయినా. ఆశవిషయంలో నే నేమీ పొరబడటంలే దని గట్టిగా చెప్పగలను."

"శైలేంద్ర! ఆశ ఆశలకు పెట్టిందిపేరు. నగలమీంచా చీరలమీందా, ఇతర విలాసాలమీందా ఆమెకు ఉన్న మోజు మఱొక స్త్రీకి ఉండదు. దానికి కారణం ఆమె పేదఱికమే. ఈరోజున నీవల్ల తన ముచ్చటలు కొన్ని తీఱగలవని ఆమె నిన్ను నమ్మినట్లు ఉండవచ్చును. అవి తీఱకపోతే బట్టను అంటుకొన్న గడ్డిపరకను విదల్చివేసినట్టు ఆమె నిన్ను విదల్చివేస్తుంది."

"నీ కెందుకో ఆశమీంద కోపం ఉం దనుకొంటాను."

ఇలా అంటూ కరిగిన బంగారాన్ని మూసలో పొయ్యడానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు శైలేంద్రుడు. ఇంతలో ఆశ లోపలికి వస్తూ విలాసుణ్ణి చూచి ఆశ్చర్యంతో "ఓహో! విలాసబాబుగా

ఇక్కడే ఉన్నారే! నమస్కారం బాబూ! అనుకోకుండా తమ దర్శనం లభించింది" అన్నది. విలాసు దగ్గరకు నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు.

'నేను ఇక్కడ ఉన్నట్టు తెలిస్తే రాకపోయేదానివేమో'

"ఎందుచేత బాబూ! మన యిద్దరికీ గిట్టకపోవడం అనేది లేదుగదా!"

"గిట్టడం గిట్టకపోవడం కాదు ఆశా! పాపం! నువ్వు శైలేంద్రుడితో రహస్యంగా ఏదో మాట్లాడాలని వచ్చి ఉంటావు. ఇక్కడ నేను ఉంటే మీ సంభాషణకు అంతరాయం కాదూ?"

"మీరు వారికి మిత్రులు. వారినిబట్టి నాకూ మిత్రులే మిత్రులమధ్య రహస్యాలేమిటి?"

"బాగుంది. అయితే శైలేంద్రుడు చెప్పింది నిజమేనన్నమాట"

"ఏమిటి బాబూ అది!"

ఆశ గొంతులో కుతూహలం ధ్వనించింది.

"చెప్పవచ్చునా శైలేంద్ర్!"

"నీకా జంకు దేనికి విలాస్! నువ్వు నాకు ప్రాణమిత్రుడివి కదా!"

"ఆశా! నువ్వూ శైలేంద్రుడూ కొద్ది రోజుల్లో"

అంటూ విలాసుడు మందహాసం చేసి ఆగాడు.

ఆశ ముఖం సిగ్గుతో కందిపోయింది. శైలేంద్రుడు ఆమె ముఖలక్షణాలు గమనించి మరీ ముగ్ధుడైనాడు. మరుసటి నిమిషంలో ఆశ మృదుస్వరంతో ఇలా అన్నది.

"జాను విలాస బాబూ! నా కోసం వారు ఎంత త్యాగానికయినా సిద్ధపడుతున్నారు. కులం గానీ, ధనం గానీ లేని నన్ను తమ యింటికి అధీశ్వరిని చేసుకొనడానికి అంగీకరించారు. నావంటి దానికి ఇంత అదృష్టమా! ఈ ఆరు నెలలనుంచీ వారు నాజీవితం సౌఖ్యవంతం చేయడానికి కావలసిన ధనం ఆర్జించడానికి రాత్రి పగలు విరామం లేకుండా కృషిచేస్తున్నారు. ఎన్ని అవసరపు ఖర్చులో తగ్గించుకొని పైకం కూడబెట్టుతున్నారు. వారి అండను నా జీవితంలో వెలుగు చూడగలనని ఆశపడుతున్నాను. నా ఆశ ఫలించాలని ఆశీర్వదించండి విలాసబాబూ!"

ఆశ మాటలు విని విలాసుడు నిరుత్తరుడైనాడు. అతను సంతోషం అభినయిస్తూ శైలేంద్రుడివైపు చూపు సారించాడు. ఆశ గూడా తన మాటలకు శైలేంద్రుడు ఎంత సంతోషిస్తున్నదీ తెలుసుకొనడానికి అతనివైపు చూచింది. శైలేంద్రుడి ముఖం అత్యంతహర్షంతో పరిపుల్లమై ఉంది. అతని నేత్రాలవెంట ఆనందబాష్పాలు రాలుతున్నాయి. ఏదో చెప్పదలచినట్లు పెదవులు కదలుతున్నాయి. అలా ఉండే హఠాత్తుగా అతను నేలమీదికి ఒరిగిపోయి గిల గిలా కొట్టుకోవడం మొదలు పెట్టాడు. ఆశా, విలాసుడూ కంగారు పడుతూ, అతనిని జాగ్రత్తగా కొలిమి దగ్గఱనుంచి యెత్తుకొనిపోయి, రెండవగదిలో మంచం వాల్చి పరుండ బెట్టారు.

"ఆశా ! నువ్వు ఇతనిని జాగ్రత్తగా కనిపెట్టుకొని ఉండు ! నేను ఏ వైద్యుణ్నో పిలుచుకొని వస్తాను." అంటూనే విలాసుడు గబగబా బయటికి పరుగెత్తుకొని పోయాడు. ఆశ నిలువునా వణకిపోతూ శైలేంద్రుణ్ణి కనిపెట్టుకొని కూర్చున్నది.

3

మఠాధిపతికి కొన్నిరోజులనుంచీ అస్వస్థతగా ఉన్నది. శైలేంద్రుడు భక్తి శ్రద్ధలతో ఆయనకు ఉపచారాలు చేస్తున్నాడు. ఆ గురు సేవలో అతనికి నిశ్చింతంగా భోజనం చెయ్యడానికి గానీ, కంటినిండా నిద్రపోవడానికి గానీ వీలు ఉండడం లేదు అతను అప్పుడే అన్నం ముందు కూర్చుని ఉంటాడు. "శైలేంద్ర!" అన్న గురువు పిలుపుఅతినీరసంగా వినిపిస్తుంది తక్షణం అతను చెయ్యీ మూతీ కంచంలోనే కడుగుకొని ఆయన దగ్గరకు పరుగెత్తుతాడు. "అబ్బా! కాళ్ళులాక్కొని పోతున్నాయిరా తండ్రీ!" అంటారు గురువుగారు. అతను వెంటనే ఆయన ప్రక్కనే కూర్చుని పాద సంవాహనం ప్రారంభిస్తాడు. 'అమ్మయ్య'! అనుకొంటూ గురువుగారు మెల్లగా నిమీలిత నేత్రులవుతారు. అలా వుండి ఉండి కొంతసేపటికి వారు పూర్తిగా నిద్రాధీనులైనట్లు కనిపిస్తారు. కొంచెం దాహం తీర్చుకొని వద్దామని అతను ప్రక్కనుంచే లేచి రెండడుగులు వేస్తాడో; లేదో ! 'వెళుతున్నావా శైలేంద్రీ!' అని గురువుగారు దీనంగా ప్రశ్నిస్తారు. అతను అంతదాహాన్నీ అణచుకొని తిరిగి ఆయన పాదాలు ఒత్తుతూ కూర్చుంటాడు.

రాత్రి వేళ కూడా చాలా సేపటి వరకూ గురువుగారికి నిద్రపట్టమ తల పగలగొట్టుకు పోతున్నదనో, చెయ్యిపోటు పుకుతున్నదనో బాధపడవారు పడుతూ ఉంటారు. ఉపచారం చేస్తున్నవాడు చేస్తున్నట్టే ఉంటాడు శైలేంద్రుడు. ఒకరాత్రి వేళకు ఎంత నిగ్రహించుకొంటున్నా ఆగకుండా నిద్రవస్తే మంచం పట్టెమీదనే కొంచెం తలవాలుస్తాడు అతను. అంతలో "అమ్మా! అబ్బా! అయ్యో! శివ శివా!" అన్న గురువుగారి ఆర్తారవాలు బాణాల్లాగా అతని చెవులు దూసుకు పోతాయి. వెంటనే అతను తను కన్నుమూసినందుకు సిగ్గుపడుతూ తిరిగి గురువుగారికి పరిచర్యలు ప్రారంభిస్తాడు.

మఠంలో భక్తుల సంఖ్య కేమీ కొదవ లేదు. వారి భోజన భాజనాల క్రింద అయ్యే ధనవ్యయానికిన్నీ పరిమితి లేదు. మఠాధిపతి ఆరోగ్యం కోసమని ఎందరో ఎన్నో దీక్షలు పట్టారు. నిత్యం ఏకాదశ రుద్రాభిషేకాలు జరుగుతున్నాయి. నవగ్రహజపాలు సాగుతున్నాయి. ప్రతిదినం భాగవత సమారాధనలు పుష్కలంగా నెఱవేరుతున్నాయి. విలాసుడూ, ఆశా మొదలైన వారుకూడా యథాశక్తిగా ఈ కార్య కలాపాలలో పాల్గొంటున్నారు. బజారు నుంచి తేవలసిన వస్తువులన్నీ కొని తెచ్చేబాధ్యత వహించాడు విలాసుడు. భక్తులకు ఆయాపాత్రలు పరిశుభ్రంగా తోమి ఇవ్వడం, పూలు కోసి తేవడం భోజనశాలలు బాగుచెయ్యడం వంటపనులన్నీ ఆశ ఎంతో ఓపికగా నిర్వర్తిస్తున్నది. ఎవరూ కూడా స్వార్థ

మనేదిలేకుండా మఠాధిపతి ఆరోగ్యం చక్కబడడమే పరమ లక్ష్యంగా పనిచేస్తున్నట్లున్నారు. అయితే స్వామివారి చెంత అరనిమిషమైనా గడియలు కాచుకొని ఉండేపనికి మాత్రం ఎవ్వరూ ముందుకు రావడంలేదు శైలేంద్రుడే అందుకు తగినవాడని అందరూ అభిప్రాయ పడుతున్నారు. మఠాధిపతి కూడా ఏ పరిచర్యకయినా శైలేంద్రుణ్ణి తప్ప మరొకరిని పిలవడంలేదు. ఒక వేళ అతను ఆ సమయానికి మఠావరణలో లేకపోతే ఎవరో ఒకరు అతనిని పిలుచుకొని వచ్చేవారేకాని అతని బదులు కొంతసేపు రోగికి పరిచర్య చెయ్యడానికి సిద్ధపడే వారు కారు.

ఒకరోజున విలాసుడు నౌకర్లచేత బజారు వస్తువులు మఠానికి గంపలలో చేర్పించి, చేరుమాలుతో ముఖం మీది స్వేద బిందులు తుడుచుకుంటూ ఇలా అన్నాడు.

"స్వామివారి ఆరోగ్యం ఎప్పటికి చక్కబడుతుందో అప్పుడుగాని ఈ శ్రమకు సార్థకత కనిపించదు. నాకు ప్రతి క్షణం వెయ్యికళ్ళతో చూడవలసివస్తోంది పని అయినా. ఎక్కడ పొరపాటు పడితే మఠద్రవ్యం దుర్వినియోగం అవుతుందో అనే భయం నాకు శాంతిలేకుండా చేస్తున్నది."

అప్పుడే పూజా మందిరంలోకి పువ్వులతో వెళ్ళుతున్న ఆశ యీ మాటలు విని "మీరు చాలా శ్రమ పడుతున్న మాట వాస్తవమే విలాసబాబూ! అయినా స్వామి కార్యం శ్రమ అనుకోగూడదు. మనం ఇలా అనుకొన్నట్టు స్వామి

వారికి తెలిస్తే వారు ఎంతైనా నొచ్చుకుంటారు." అన్నది.

విలాసుడు ఇందుకు సంతృప్తి పడలేదు.

"ఆ విషయం నాకు తెలియకపోలేదు ఆశా! అయినా మరద్రవ్యం కాస్తైనా నా అజాగ్రత్తవల్ల వ్యర్థమై పోతుందేమో అనే భయం వల్లనే యిలా అనుకొంటున్నాను. ఈ వర్తకు లున్నారే వీళ్ళు మనిషి ముఖాన్నిబట్టి వెలలు చెప్తూ ఉంటారు. కొంచెం గడుగ్గాయిలాగా కనిపించిన వాడికి సరి అయిన ధర చెబుతారు. శైలేంద్రుడి వంటివాడి కయితే రెట్టింపూ మూడురెట్లూ కూడా చెబుతారు. ఆవెర్రి వాడు అంత ధరాపెట్టి తెస్తాడు వస్తువు. చూడు మరి! ఎంతధనం వృధా అయిపోతుందో!"

"మీరు మాటి మాటికీ వారి నలా అంటుంటే నా కేమిటో కష్టంగా ఉంటుంది విలాస బాబూ!"

"ఒకరికి కష్టంగా ఉంటుందని సత్యం చెప్పడానికి నే నెన్నడూ వెనుదియ్యను ఆశా! ఆ గుణం వల్లనే నేను ఎవరికీ పనికిరానివాడినయి పోతున్నాను. ఊరికే అన్నారా మతి! 'యథార్థ' వాదీ బంధువిరోధీ' అని!"

"యథార్థం చెప్పటం తప్పు కాదనుకోండి! మాటి మాటికీ ఒకరిని వేలెత్తి చూపుతూ! వెర్రివాడు, అసమర్థుడు, అధముడు అని అనడం మంచిదా చెప్పండి!"

"ఆశా! అతను నాకు స్నేహితుడైన తర్వాతనే నీకు పరిచితుడైనాడు. స్నేహితుడి. శ్రేయస్సు కోరడం నాకు

ధర్మం. అందుకనే సమయం వచ్చినప్పుడల్లా అతని లోటు అతనికి తెలియ జెప్పుతూ ఉంటాను! చెప్పగా, చెప్పగా ఒక నాటికయినా అతను తన తెలివి తక్కువ తనాన్ని గుర్తించక పోడు. తెలివి తెచ్చుకోక పోడు. అని నా విశ్వాసం. నేనేదో ద్వేషంతో అతనిని నిందిస్తున్నా ననుకుంటున్నావేమో!"

"మీరు ద్వేషంతో అంటున్నారని నే నెప్పుడూ అనుకోను విలాస బాబూ! కాని వారు ఎదురుగా లేని సమయంలో మీరు ఇలా అన్నందువల్ల మేలేమీ ఉండదంటున్నాను."

"ఎందుకుండదు? అతనిమీద అభిమానం ఉన్నవాళ్లు ఎవళ్ళో ఒకళ్ళు "విలాస బాబు నిన్ను గురించి యిలా అన్నా'డని అతనితో చెప్పకుండా ఉంటారా! అప్పు డతనికి తన తెలివి తక్కువ తనం తెలియకుండా ఉంటుందా! ఒక్కటి గుర్తులో ఉంచుకో ఆశా! సదుద్దేశంతో అనే మాట యెన్నటికీ వ్యర్థం కాదు ఏదో ఒకనాటికి దానివిలువ లోకానికి తెలిసివస్తుంది."

పూజా మందిరంలో పువ్వులు చేర్చి తిరిగి వస్తున్న ఆశ యీ మాటలకు ఇలా జవాబిచ్చింది.

"అందరికీ అన్ని శక్తులు ఉండవు విలాసబాబూ! బేరసారాల్లో మీకు ఉన్న ప్రజ్ఞ ఎన్ని జన్మాలకూ నాకు అబ్బదేమో! అలాగే వారి శాంత స్వభావం కూడా నాకు ఎప్పటికీ అందరానిదిగానే కనిపిస్తుంది. నిజం చెప్పవలసివస్తే స్వామి వారికి వారు చేస్తున్న సేవ మరెవరికీ చేతగాదనే

చెప్పాలి. నిద్రాహారాలను రెంటినీ వదలిపెట్టి అరవై గడియలూ వారు స్వామివారి నలా కనిపెట్టుకొని ఉన్నారు. ఒకప్పుడు స్వామి వారు బాధ భరించలేక వారి నెలాంటి మాటలో అంటూ ఉంటారు. ఎన్నిమాటలు పడ్డా వారి పెదవులమీద చిరునవ్వు మాసిపోదుగదా! అంత సహనం మనకు ఉంటుందా మరి! ఏ నిమిషంలోనైనా అబ్బ ఏమిటీ బాధ! అని అనుకొనడం వున్నదా!"

"ఎందుకనుకోవాలి! స్వామివారి ధనమంతా అతనిచేతి లోనే ఉండె! అతని చేతిలో నుంచి తప్ప ఎవరికీ రాగిడబ్బు గూడా ముట్టదయ్యె! ఇలా ఓపిక పట్టగా పట్టగా రేపుఅతనికే మఠాధిపత్యం వస్తుంది. ఆశా! శైలేంద్రుడు అంత తెలివి తక్కువ వాడేం కాదు. తన భవిష్యత్తేమిటో గుర్తించేఅతను స్వామివారికి పరిచర్య చెయ్యడానికి సిద్ధపడ్డాడు.

"అన్యాయంగా మాట్లాడుతున్నారు విలాస బాబూ! స్వామివారి ధనం అంతా వారి చేతిలోనే ఉన్నా ఏ చిన్న ఖర్చుకూ లెక్క వ్రాసి చూపాలి వారు. అదీ యెలాంటిది!' విలాసబాబుగారి కిచ్చిందింత- మరొక బాబుగారి కిచ్చిందింత అనేగా! ఇవ్వనిది ఇచ్చినట్లు వ్రాస్తే మీ రందరూ ఒప్పు కొంటారా! కాబట్టి ఆ అధికారం వల్ల వారికి లాభించే దేమీ ఉండదు. మిగిలింది భవిష్యత్తులో మఠాధిపత్యం మాట. ఆ ఆధిపత్యం వల్ల బాధ్యతలు పెరుగుతాయే గానీ సౌఖ్యం ఉండదు గదా! స్వామివారు దీనివల్ల ఎంత సుఖ

పడుతున్నదీ మనకు తెలియని విషయమా! అటువంటిదాని కోసం ఆశించి వారు ఏం సుఖపడగలరు."

ఇలా అని ఆశ అక్కడినుంచి బయటికి వెళ్ళిపోయింది. విలాసుడు ఆమె పోక గమనిస్తూ బహిరంగ స్వగతం లాగా ఇలా అనుకొన్నాడు.

"ఈ ప్రపంచమే యింత. ఒళ్ళు వంచకుండా ఉపాయంగా ఇతరుల సొమ్ము ఆరగించే వారిని ఏమీ అనదు. పగలు నాలుగు జాములూ ఊపిరాడకుండా కష్టపడే వారి శ్రమనూ గుర్తించదు. ఒక్కొక్క వస్తువుయొక్క సరి అయిన ధర తెలుసుకొనడానికి ఎన్ని అంగళ్ళు తిరగవలసి వస్తున్నది. తూకంలో, కొలతలో, నాణెంలో మోసం జరగకుండా చూడడానికి ఎంత శ్రద్ధ వహించవలసి వస్తున్నది! కొన్న వస్తువులన్ని అంగడిలో మరచిపోకుండా, దారిలో నేలపాలు గాకుండా మఠానికి చేర్పించే సరికి ఎంత ప్రయాసపడవలసి వస్తున్నది!

ఇదేమీ లేకుండా, కూర్చున్నచోట నుంచి కాలు కదల్చకుండా, బుద్ధిబలంతో అసలే అవసరం లేకుండా కూర్చున్నవాళ్ళు మహాశ్రమ పడిపోతున్నారట? అందుకే అన్నారు 'లోకులు పలు గాకు'లని. వాడుఎంత బుద్ధిమంతుడు గాని, లోకాన్ని ఎప్పటికీ మెప్పించలేడు."

౪

ఆ రోజున మఠంలో చాలా గందరగోళంగా ఉన్నది. స్వామివారు మహా శివరాత్రినాడు శివసాయుజ్యం పొందగా, ఆ రాత్రి ఎవరో ఇనపపెట్టె తలుపులు పగలకొట్టి ధనం యావత్తూ అపహరించుకొని పోయారు. రోజూ ఆ పెట్టె తెరచి ధనం తియ్యడం మళ్ళీ పెట్టెతాళం వెయ్యడం శైలేంద్రుని వల్లనే జరుగుతున్నది. కాని శైలేంద్రుడు పరధనం విషంగా చూస్తాడని అందరికీ తెలుసు. అతను తన వృత్తిలో బాగానే ధనార్జన చేస్తున్న వాడు. కుటుంభభారం అనేది లేకపోవడంవల్ల అతనికి పెద్దఖర్చు లేవీలేవు. అతని తిండికీ బట్టలకూ పోగా ఎంతో ధనం మిగులుతున్నది. పైగా స్వామి వారికి పరిచర్య చేస్తే పుణ్యమనే భావంతో మాత్రమే అతను మఠంలోకి వచ్చి నిద్రాహారాలు కూడా మరచి వారికి ఉప చారాలు చేశాడు. అవసాన దశలో వారు భక్తుల నందరినీ చేరబిలిచి "నా తర్వాత ఈ మఠానికి శైలేంద్రుడే అధిపతి. మీరు ఆతని ఆజ్ఞలను పాలించాలి" అనిచెప్పి మరీ లింగైక్యం పొందారు. అటువంటి శైలేంద్రుడే మఠద్రవ్యం హరి స్తాడా!

మఠస్థులూ గ్రామస్థులూ కూడా తర్జన భర్జనలు మొదలు పెట్టారు. ఈ దొంగ యెవడో మన ఊరివాడేకాక మఠం యొక్క రహస్యాలు అన్నీ తెలిసినవాడై ఉండాలి.

ఈ నాడు ఇంతసాహసం చేసినవాడు రేపు ఇంకెన్ని ఘోర కృత్యాలకు సిద్ధపడతాడో ! ఎంత కష్టమైనా సరే ! దొంగను కనిపెట్టి కూౄరంగా శిక్షించాలి ! అని అందరూ కూడబలుకొన్ని అన్వేషణ సాగించారు. ఊళ్లో ఎక్కడ విన్నా ఈ దొంగతనాన్ని గురించిన చర్చలే నడుస్తున్నాయి. ఒక రోజున విలాసుడు ఆశను ఏకాంతంలో కలుసుకొని యిలా ముచ్చటించాడు.

"ఆశా ! నిన్ను చూస్తే నాకు చాలా విచారంగా ఉన్నది. నీకు ఇంతకష్టం వస్తుందనుకోలేదు."

ఆశ ఆ మాటలకు అదిరిపడింది.

"ఏమిటది విలాసబాబూ ! మఠంలో దొంగతనం నేనే చేశానని నిందరాలేదు గదా !"

"ఈ పాడులోకంలో ఏదీ అసంభవం కాదు ఆశా !"

ఆశకు దాదాపు మతిచెడి నట్లయింది.

"ఆశగుణం ఎలాంటిదో ఈ ఊళ్లో ఎరుగని దెవరు విలాసబాబూ ! ఎంతెంత ధనం కలవారి యిళ్ళల్లో తిరగ లేదు నేను ! నామీద నమ్మకంతో . ఇల్లంతా నామీ౽ వదలిపెట్టి ఎంతమంది యిల్లాళ్ళు పుట్టిళ్ళకు పోలేదు. ఎప౽ డైనా చిల్లిగవ్వయినా పోయిందా ? అటువంటి దాన్ని ఎ౽౽ దొంగదంటున్నారు ! పేదదాన్నయినంతమాత్రాన దొ౽గ తనం చేస్తానా ! భాగ్యవంతులై కూడా ఎంతమంది ఇత౽ల కొంపలు తియ్యడం లేదు ! ఆ పాడు బుద్ధి పేదరికం వ౽౽నే

వస్తుందనడానికి వీల్లేదు బాబూ! ఈ మాత్రం మీరు చెప్ప లేక పోయారా!"

ఈ దీన వాక్యాలకు విలాసుడు జాలిపడుతున్నట్లు చూచి ఆమెతో ఇలా అన్నాడు.

"నిజం ఆశా! పేదవాడే దొంగతనం చేస్తాడనీ, భాగ్యవంతుడు చెయ్యడనీ సిద్ధాంతం చెయ్యడానికి వీల్లేదు. నేనూ ఈ మాటే అంటున్నాను. నాకు తెలిసినంతవరకు ఈ దొంగతనం కాస్తో కూస్తో ఉన్నవాడూ, మహాపుణ్యాత్ముడు అని పేరుపడ్డవాడూ అయినవాడే చేశాడని నిశ్చయమవు తున్నది. అయితే ఆ దొంగ అసాధ్యుడు. కన్నంలో ఉండగా కనిపిస్తే తప్పితే ఆతన్ని దొంగ అని ఎవ్వరూ ఒప్పుకోరు. అది తెలిసే ఆతనింత సాహసం చేశాడు."

"అయితే అతనెవరో మీకు బాగా తెలుసు నన్న మాట."

"తెలిస్తే ప్రయోజనం ఏమిటి ఆశా! తగినంత నిదర్శనం ఉంటే గానీ, ఆ మాట బైటపెట్టడానికి వీలుండదు"

"అయితే నాలాటి దిక్కూ మొక్కూ లేని వాళ్ళు అన్యాయంగా నిందపాలై నశిస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకోవడం మీ లాంటి వాళ్ళకు ధర్మమేనా! ఇంతకూ వారికి ఈ మాట తెలిసిందా?

"ఏ మాట ?"

"ఆశమీద నేరం మోపుతున్నారని"

"తెలియకేం ! బాగా తెలుసు"

"తెలిస్తే వారు ఏమీ పట్టనట్టు కూర్చుంటారా ? నమ్మలేకుండా ఉన్నాను విలాస బాబూ !"

"ఆశా ! ఆనాడే నేను నీకు గట్టిగా చెప్పాను ఏలాటి భావావేశం కలిగినా ఒళ్లు మరచిపోయే వ్యక్తి యెప్పటి కయినా ప్రమాదకారి కావచ్చునని."

"అంటే మీ అభిప్రాయం ఏమిటండీ ! నాగొంతు మీందికి వస్తే వారు ఉపేక్షిస్తారా ?"

"అయ్యో ! నువ్వింతగా నమ్మావు కాబట్టే, తడి గుడ్డతో గొంతు కోస్తున్నాడు దురాత్ముడు. తను చేసిన దొంగతనాన్ని నీ మీదకు నెట్టివేస్తున్నాడు, ఆశా ! శైలేంద్రుడు తేనెపూసిన కత్తి. గోముఖ వ్యాఘ్రమూ తప్ప నువ్వనుకొన్నట్టు ఏమీ అమాయకుడూ, ప్రేమమూర్తి కాడు."

"మీ రిలా మాట్లాడటానికి ఆధారాలేమిటి విలాస బాబూ !"

"కావలసి నన్ని !"

"ఏదీ ! ఒక్కటి చెప్పండి ?"

"తప్పకుండా చెప్తాను కాని యిప్పుడు కాదు"

"ఈ కాలయాపనకు కారణం ?"

"అదీ ఇప్పుడు చెప్పను. ప్రస్తుతం నా ప్రయత్నం ఏమిటంటే ఎంతచెడ్డా అతను నాకు మిత్రుడు కాబట్టి అతనిని

రక్షించాలని. అయితే ఆ ప్రయత్నం వల్ల నీ కేమీ అప కారం జరగకూడదు. అతను నేరమంతా నీమీదకే నెట్టి వెయ్యటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నాడు."

"మీ రెన్నయినా చెప్పండి? నాకు నమ్మకం చిక్కటం లేదు."

ఇలా అని ఆశ విసుకుగా వెళ్ళిపోయింది. విలాసుడు నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూ, ఆమె కనిపించినంతవరకు చూచి, తన మిత్రుల్ని కలుసుకొనడానికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆశ తిన్నగా శైలేంద్రుడి నివాసానికి వెళ్ళింది ఆమె వెళ్ళేసరికి శైలేంద్రుడు వీధి తలుపు గడియ పెట్టుకొని ఉన్నాడు. ఆశ తలుపు మెల్లగా తట్టింది. శైలేంద్రుడు తలుపు తియ్యకుండానే 'ఎవరు వారు!' అని ప్రశ్నించాడు. ఆశ తడబడుతున్న స్వరంతో 'నేనేనండీ!' అన్నది 'నువ్వేనా? నే నింకా ఎవరో అనుకొన్నాను.' అంటూ శైలేంద్రుడు వచ్చి తలుపు తెరిచాడు 'త్వరగా లోపలికి రా! మళ్ళీ ఎవ రయినా చూస్తారేమో' అంటూ తలుపు పట్టుకొని నిల బడ్డాడు.

"ఎందు కండీ అంతజంకుతున్నారు ఎవరు చూస్తే మాత్రం ఏమనుకొంటారు?" అని విస్మయంతో ప్రశ్నిం చింది ఆశ.

"నీ కాళ్ళు పట్టుకొంటాను ఆశా! ఇక్కడ నిలబడి ప్రశ్నలు వెయ్యకు! లోపలికి వస్తే నీకు అంతా చెబు తాను."

అతనిలా అనడంతో ఆశ తలపంకిస్తూ, అతని వంక ఒక్కసారి సాభిప్రాయంగా చూచి మెల్లగా లోపలికివచ్చింది. ఆమె వెనకనే తలుపు గడియపెట్టి శైలేంద్రుడు కూడా లోపలికి వచ్చాడు. ఆమెను ఒకచోట కూర్చోవలసిందని చెప్పి తాను ఒకచోట కూర్చుని ఇలా అన్నాడు.

"ఆశా! స్వామివారు నామీద ఎంతో అనుగ్రహం కలిగి యీ మఠాధిపత్యం నాకు ప్రసాదించారనుకో! కాని నువ్వూ చూస్తూనే ఉన్నావు కదా? నేను ఆ పదవిని అలంకరించకముందే మఠద్రవ్యం దొంగలపాలై పోయింది. ఆ దొంగ లెవరైనా కానీ మఠం గుట్టు యావత్తు తెలిసినవాళ్ళే అనేది సత్యం. వాళ్ళు మఠస్థులలో ఒకరై ఉంటారనేది యథార్థమే. ఇటువంటి ద్రోహులు ఉన్నచోట నాలాంటి అమాయికుడు ఇంత బాధ్యతకల పదవిని ఎలా నిర్వహించ గలనో నువ్వే చెప్పు."

ఆశ యిందుకు జవాబేమీ చెప్పకుండా అతనిముఖాన్ని పరిశీలనగా చూడటం మొదలు పెట్టింది. ఆమె మౌనంగా ఉండటం, పరీక్షగా తన ముఖాన్ని చూస్తూ ఉండటం గమనించిన అతను విస్మితుడై 'అదేమిటలా చూస్తున్నావు?' అని అడిగాడు.

"మీ ప్రక్కనే ఉన్న ఆ సంచిలో ఏమున్నదని?" అన్న దామె.

"ఇందులోనా? ఇన్నాళ్ళ కష్టార్జితం ఆశా నువ్వు నా అర్ధాంగివైతే సాటి స్త్రీలముందు ఏ మాత్రం తీసిపోకుండా మంచి చీరా, మంచినగా ధరించి నవ్వుతూ సుఖంగా

ఉండాలి కదా ? దానికి ధనం అవసరం కదా ? అలా అవసరమయే ధనం కొంతవరకు కూడబెట్ట గలిగా నిప్పటికి. అన్నట్టు నే నిలా చేస్తున్నానని యిదివరకే చెప్పాను గూడా నేమో ?"

"చెప్పావుగా ! ఏదీ ! అందులో ఏ మాత్రం ధనం ఉన్నదో చూడ నివ్వండి?"

"చూడు ! ఎప్పటి కయినా చూడవలసిన దానివే గదా !" అంటూ శైలేంద్రుడు ఆ సంచిని ఆమెకు అందిందించాడు.

ఆశ తొందరగా సంచిలోని వస్తువులన్నీ కుమ్మరించి చూచింది వాటిలో కొన్ని కాసులు, కొన్ని ముత్యాలు, కొన్ని బంగారు నగలు కూడా ఉన్నాయి ఆమె నగలను చూచి ఆశ్చర్యపడుతూ "ఎక్కడివండీ యివి ?" అని అడిగింది. 'పాతనగలు బేరానికి వస్తేకొన్నాను.' అన్నాడతను ఉత్సాహంగా. ఆమె వాటిని అతిపరిశీలనగా చూస్తూ "ఎవరి దగ్గర కొన్నారండీ !" అని అడిగింది.

"ఒక స్నేహితుడి దగ్గర కొన్నాను."

"అతనిది మన ఊరేనా!

"ఔను."

"ఎవరండీ అతను ?"

"ఆ మాట మాత్రం అడగకు ఆశా !"

ఆశ క్రింది పెదవి మునిపండ్లతో నొక్కిపట్టుకొని అతనివైపు వింతగా చూచింది.

"అలా చూస్తున్నావేం ఆశా ?"

"మీకు నాతో చెప్పకూడనిరహస్యాలున్నాయండీ!"

శైలేంద్రుడి ముఖం వివర్ణమైంది. కొంత సేపటివరకూ అతను ఆమెకేమీ జవాబు చెప్పలేకపోయాడు. దానితో ఆశ ముఖంలో మార్పులు ప్రారంభమైనాయి. ఆమె వక్షస్థలం ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల వేగానికి మాటిమాటికీ పొంగుతూ కృంగుతూ వచ్చింది. తెల్ల కలువరేకులవంటి కన్నులు ఎఱ్ఱ కలువరేకులను తలపించాయి. అధరం అదర సాగింది.

"మాట్లాడరేమండీ!"

వీణానాదం తలపించే ఆమె కంఠస్వరం అతి కర్కశంగా ధ్వనించింది.

అతను తుళ్ళిపడి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూచాడు. ఆ చూపులో అతని దైన్యమంతా గూడుగట్టుకొన్నట్టున్నది.

"అలా చూస్తారేం? ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాతో మీరు చెబుతూ వచ్చినవన్నీ అబద్ధాలే నన్నమాట!" ఆశ చూపులలో అతనిపట్ల తిరస్కారం బాగా వ్యక్తపడింది.

"అబద్ధాలా!"

ఇలా అనేటప్పుడు శైలేంద్రుడి కంఠం జీరబోయింది.

ఆశ అతని దైన్యానికి ఏమాత్రమూ జాలిపడలేదు.

"మీరు ఇంత మేకవన్నె పులులని యేనాడూ అనుకోలేదు. తియ్య తియ్యటి మాటలతో నన్ను నమ్మించారు. చివరకు నా గొంతు కోయడానికి సిద్ధపడ్డారు. ఎవ

రెన్నివిధాల చెప్పినా వినక, మీమీదనే మనస్సు నిలుపు కొన్నందుకు నాకు తగ్గ శాస్తి చేశారు మీ స్వార్థంకోసం నన్ను బలిపెట్టడానికి సిద్ధపడ్డారు. కానివ్వండి! మీకు చేత నయిందంతా చెయ్యండి! నేను ఆత్మరక్షణకోసం ఎలాంటి ప్రయత్నమూ చెయ్యను. జరగవలసిందేదో జరుగుతుంది. కాని, చివరిసారిగా మీకు ఒక్కమాట చెప్పి పోతాను. ఈ కుటిలో మీరు విజయం పొందినా ఏదో ఒక రోజుకు ఈ ఆనందానికి ఎన్నో రెట్లు దుఃఖం అనుభవించవలసి వస్తుంది. కాబట్టి చేసినదానికి పశ్చాత్తాపపడండి! నన్ను వంచించినట్లు మరెవ్వరినీ వంచించటానికి యత్నించకండి! ఉన్నదానితో తృప్తిగా శాంతిగా జీవించండి. సెలవు!"

ఇలా ఒక్క గుక్కలో ఆవేదన అంతా వెళ్ళగ్రక్కి తటాలున లేచిపోయింది ఆశ. "ఆశా! ఆశా! నిన్ను నే నిప్పటికీ ప్రేమిస్తూనే ఉన్నాను. నీకు ఏ విధమైన కీడూ తలపెట్టలేదు. ఏ ఒట్టు పెట్టుకోమన్నా పెట్టుకొంటాను" అని శైలేంద్రుడు అతి దీనంగా రోదిస్తూ కూలబడిపోయాడు. కాని, ఆమె వెనక్కి తిరిగి చూడకుండానే "మోసగాళ్ళు మాటమాటకూ ఎన్ని ఒట్లయినా పెట్టుకొంటారు లెండి! ఇప్పటికైనా భగవంతుడు నా కళ్ళు తెరిపించాడు. ఇక జీవితంలో మిమ్మల్ని నమ్ముతానా!" అంటూ గడియతీసుకొని తలుపు తెరచి వెళ్ళిపోయింది. శోకమూర్ఛితుడైన శైలేంద్రుడికి ఆమె తలుపుతీసి పోవడమే తెలియకపోయింది.

౫

నా ప్రియమైన ఆశా!

ఆ రోజున నువ్వు నన్ను దొంగనుగా ఎందుకు అనుమానించావో నాకు తెలుసు. యదార్థానికి నేను దొంగను కాను. ఇప్పుడు మఠద్రవ్యాన్ని నేనే అపహరించినట్లు ఊళ్ళోవాళ్ళందరూ నిర్ణయించి, నన్ను పదభ్రష్టుణ్ణి చేయడమే కాక, నా సర్వస్వం మఠానికి చేర్చివేశారు. నాకు ఈ ఊళ్ళో ఉండరాదని ఆంక్ష విధించారు. నువ్వు నేను చెయ్యని తప్పుకు నన్నెలా నిందించావో, అలాగే వీళ్ళు నేను చెయ్యని అపరాధానికే నన్ను హింసించి తరిమి వేస్తున్నారు. సత్యాసత్యాలు నాకు తెలుసు; భగవంతుడికి తెలుసును. ఇది అంతా ఇలా నడిపిన మరొక వ్యక్తికి కూడా తెలుసును. కాని మొదట్లో నేను అతనికి చేసిన వాగ్దానాన్ని బట్టి అతని పేరు బయటపెట్టలేకపోయాను. ఈనాడు కూడా నేను ఆ వాగ్దానానికే కట్టుపడి ఉన్నాను. కాని, ఆశా! నువ్వు నా శీలం ఎలాంటిదో తెలియనిదానివి కావుగదా! నువ్వెలా నన్ను అనుమానించగలిగావు? ఇదే నాకు తీరని మనోవేదన కలిగిస్తున్నది. నా మాట నమ్ము ఆశా! నేను దొంగను కాను. దొంగ పాత్రను తెలిసికొన్నవాణ్ణీ కాను. ఆ వ్యక్తిమీద ఉన్న నమ్మకంకొద్దీ కొన్నాను.

ఆశా! నీమీద ఆశతోనే నేను అహోరాత్రాలూ ఒకటే పనిగా చెమట ఓడ్చి ధనం సంపాదించాను. ఒక్క-

రాగిడబ్బుకూడా అక్రమంగా సంపాదించలేదు. ఈ ధనంతో నీకు కావలసినవన్నీ అమర్చి, నీ పెదవులమీద మధుర మంద హాసం వెలుగుతూ ఉంటే ఆ వెలుగులో ఎన్ని దివ్యలోకాలో చూడాలని ఆశపడ్డాను. ఇది అంతా నీకు తెలిసిన విషయమే కాని క్రొత్తది కాదుగదా! నీ కోసం అంత శ్రమపడ్డవాణ్ణి ఎందుకిలా ద్వేషిస్తున్నావు ఆశా!

నేను దొంగను కావడమే నీ గొంతు కొయ్యాడ మను కొన్నావా? లేక మరొక విధంగా నీ కేమైనా కీడు తలపెట్టా నని అనుకొన్నావా? నాకు నీ అభిప్రాయం ఏమిటో బోధ పడటంలేదు. ఆశా! నిజం ఎప్పటికో ఒకప్పుడు బయట బడుతుంది 'శైలేంద్రుడు నిర్దోషి. అతనిని అన్యాయంగా హింసించాము' అని అందరూ అనుకోకపోరు. అంతవరకూ వేచి ఉండలేవా! ఇప్పుడే విలాసుణ్ణి వివాహం చేసుకొని, నా గుండె ముక్కలు చేసివేస్తావా! నా జీవితం సర్వం అంధ కారమయం చేసివేస్తావా! ఇంత కఠినురాలవా ఆశా! మరి కొంచెం కాలం వేచివుండే సహనం నీలో అంతరించి పోయిందా!

వెడుతున్నాను ఆశా! వెడుతున్నాను. నిరాశుణ్ణాయి ఎన్నడూ చూడని ఏ క్రొత్తచోటికో వెళ్ళిపోతాను. ఆత్మ హత్య చేసుకొనే ధైర్యం లేనందువల్ల బరువైన జీవితాన్ని ఒంటరిగానే తుదిగడియదాకా మోస్తూనే కన్ను మూస్తాను. 'శైలేంద్రుడు నిరపరాధి అయికూడా అపనిందలపాలై నానా హింసలూ పడి మరణించా'డని ఆనాడైనా నువ్వు జాలిపడక

పోవు. పశ్చాత్తాపంతో కన్నీరు విడవకనూపోవు. దాని లాభం ఏమిటి? అది నీకు జీవితాంతందాకా బాధాకరంగానే ఉంటుంది.

ఆశా! మరొక్కసారి బాగా ఆలోచించి చూడు! అప్పుడే విలాసుణ్ణి వివాహమాడబోకు; శాశ్వతంగా నాకు పరాయిదానివి కాబోకు! ఒకనాటి కయినా నువ్వు నాదానివౌతావనే ఆశ ఉంటే నేను ఉత్సాహంగా జీవించగలుగుతాను. మళ్ళీ ధనం సంపాదించగలుగుతాను. ఇద్దరం సుఖంగా జీవించగలుగుతాము. ఆమాత్రం అవకాశం నాకు ఇయ్యి ఆశా!

చివరిసారిగా నిన్ను ఇదే వేడుకొంటున్నాను. నా స్వార్థం సర్వం నీమీదనే కేంద్రీకరించుకొన్నాను. నీ ఆనందమే నా ఆనందమనుకొంటున్నాను. నువ్వు యిన్నాటిదాకా నా విషయంలో అలాగే ఉన్నావు. ఇకముందైనా అలాగే ఉండి మన పవిత్రప్రేమను కలుషితం చెయ్యవద్దని ప్రార్థిస్తున్నాను ఒక్కసారి నాకు దర్శనం ఇచ్చి అలా వరం ఇవ్వవా ఆశా! నీకోసం కళ్ళు కాయలు కాచేట్టు నిరీక్షిస్తున్నాను. రావూ!

శైలేంద్రుడు.

పెళ్ళిపీటలమీదకు వెళ్ళబోతున్న ఆశ ఒకచిన్న పిల్ల అందించిన యీ ఉత్తరం ఇలా చదువుకొని కొంతసేపు ఏం చెయ్యాలో తోచని పరిస్థితిలో పడిపోయింది.

"ఆశా! ఏంచేస్తున్నావిక్కడ! ముహూర్తం సమీపిస్తోంది. పురోహితుడు రానేవచ్చాడు. నువ్వు అక్కడికి రావాలి. గౌరీపూజ ముగించాలి. ఎక్కువవ్యవధిలేదు. బయలుదేరు మరి!" అంటూ కంగారుగావచ్చిన కళావతి ఆశకం చూచి విస్మితురాలయింది.

"ఏమిటది ఆశా! ఈ శుభసమయంలో కన్నీరు పెట్టుకొంటున్నా వెందుకు? ప్రాణానికి ప్రాణంగా చూచుకొనే భర్తను చేపట్టబోతున్నావే! ఎంతమంది స్త్రీల కిటువంటి భాగ్యం కలుగుతుంది?" అన్నదామె.

ఆశ యిందు కేమీ జవాబుచెప్పలేకపోగా దుఃఖాన్ని నిరోధించుకోలేకపోయింది. "మోసపోయాను కళావతీ! మోసపోయాను. రత్నమేదో గాజుముక్కయేదో కనిపెట్టలేకపోయాను. నా జీవితానికిక శాంతి ఉండదు కళావతీ!" అని వెక్కివెక్కి యేడ్వసాగింది.

కళావతి కేమీ పాలుపోలేదు.

"ఏమిటి ఆశా నువ్వనేది? ఇది నీయిష్టప్రకారం జరుగుతున్నదేగానీ బలవంతపు పెళ్ళికాదుగదా!"

"కాదు కళావతీ కాదు. ఇది బలవంతపుపెళ్ళి కానే కాదు. అయినా నాగొయ్యి నేనే త్రవ్వుకొన్నట్టున్నాను. నాయింటికి నేనే చిచ్చు ముట్టించుకొన్నాను"

ఇలా అనలేక అనలేక అన్న ఆశ రెండుచేతులతో ముఖం కప్పుకొని కూలబడింది వాకిట్లో వినిపించే పెళ్ళిపెద్దల హడావిడి

గమనించటంచేత బలవంతాన ఏడుపు నిగ్రహించుకొనడానికి ప్రయత్నం చెయ్యసాగింది. కాటుకకన్నీటితో ముఖంఅంతా మలినమై, కళ్యాణతిలకం చెరిగిపోగా మూర్తీభవించిన శోక దేవతలాగా రూపొందింది.

ఇంతలో వీధిగుమ్మందగ్గర పెద్ద కోలాహలం వినిపించ సాగింది. "తన్నండి! కొట్టండి! ఊరిబైటికి తరిమి వెయ్యండి!" అని యెందరో కేకలువెయ్యడం వినిపించింది. ఆశ తృళ్ళిపడి అటువెళ్ళి చూచింది. ఎందరో పిన్నలూ, పెద్దలూ పిచ్చికుక్కను తరిమినట్లు తరుముతుంటే నిస్సహాయుడై దుఃఖపడుతూ వెళ్ళుతున్నాడు శైలేంద్రుడు. ఒకరిద్దరు కొంటెపిల్లలు అతనిమీదకు రాళ్లు రువ్వుతున్నారు కూడా. రాళ్ళదెబ్బలకు అతనిముఖంమీదా, తలమీదా గాయాలు తగిలి నెత్తురు కారుతున్నది. అయినా అతను ఆ దెబ్బలను తప్పుకొనడానికి ప్రయత్నించడంలేదు. పెద్దలు ఎవరూ ఆకొంటెపిల్లలను వారించడమూలేదు. అంతలో అక్కడికి పెండ్లికొడుకు వేషంలో వచ్చిన విలాసుడు శైలేంద్రుణ్ణి ఉద్దేశించి యిలా అన్నాడు.

"నీకు ఇటువంటి దుర్గతి సంభవిస్తుందని యేనాడూ అనుకోలేదు శైలేంద్ర! నా చేతనైనంతవరకు నిన్ను కాపాడ డానికే ప్రయత్నించాను. కాని నువ్వు నిరపరాధివని చెప్ప డానికి ఏ ఆధారమూ లేకపోయింది. వెళ్ళు శైలేంద్ర! వెళ్ళు! తొందరగా ఈఊరు దాటిపో! ఆలస్యంచేస్తే ఈ ప్రజలకోపం మరీ పెరిగిపోయేట్టున్నది. అప్పుడు ఏం జరుగు

తుందో ఊహించలేను. నా అశక్తతకు ఏమీ అనుకోకు శైలేంద్రీ! నువ్వు ఎక్కడైనాసరే సన్మార్గుడవనిపించుకొని సుఖంగా జీవించాలని కోరుకొంటున్నాను. నాకోరికను భగవంతుడు ఫలింపజేస్తాడని నమ్ముతున్నానుకూడా! వెళ్ళు శైలేంద్రీ! తొందరగా వెళ్ళు"

రక్తంతో, అశ్రువులతో తడిసినముఖం పైకెత్తి శైలేంద్రుడు ఒక్కసారి విలాసుడివైపు చూచాడు. ఆ చూపులో ఏంశక్తి ఉన్నదో! విలాసుడిముఖం కళాహీనమైపోయింది. ఇది అంతా గమనిస్తున్న ఆశ నివ్వెరపోయింది అంతలో శైలేంద్రుడు చినిగిన పైబట్టతో ముఖంతుడుచుకొని మెల్లగా ఇలా అన్నాడు.

"వెడుతున్నాను విలాస్! వెడుతున్నాను. నాకోసం నువ్వేమీ దిగులుపడబోకు! భగవంతుడనేవాడేఉంటే ఇలా ఎందుకు జరుగుతుంది? నిర్విచారంగా ఉండు విలాస్! నేను కరవడంకాదు సరిగదా బుసగూడా కొట్టలేని సర్పాన్ని. మనో వ్యథే దారిబత్తెంగా, కన్నీళ్ళే పానీయంగా దూరతీరాలకు వలసపోతాను మనిషిని మనిషి అర్థంచేసుకొని మన్నించడం సంభవమైన చోటెక్కడయినా కనిపిస్తే అక్కడే విశ్రమిస్తాను. మంచితనం అనే జలం కనబడని ప్రపంచమనే యీ పెద్దఎడారిలో నాలాంటివాడికి ఆశ్రయంఅనేదే కనిపించకపోవచ్చును. కాని జీవితకాలం ముగిసేవరకూ నా అన్వేషణ కొనసాగిస్తూనే ఉంటాను. వెడుతున్నా మరి!"

తర్వాత శైలేంద్రుడు అక్కడ ఒక్క క్షణంగూడా నిలవలేదు. తలవంచుకొని సూటిగా ముందుకు సాగిపోయాడు. ఆశ నిల్చున్నది నిల్చున్నట్లే కొయ్యబారిపోయింది.

౬

అది శాంతిదుర్గం. అక్కడికి ఎవరో విదేశీయ యువకుడు జీవనోపాధికోసం వచ్చాడు. అతను చాలా మితభాషి వచ్చిన కొత్తలో పొలాలలో కూలిపనులకువెళుతూ, ఆర్జించినదానిలో ఎంతోకొంత మిగుల్చుకొంటూ ఒక నెల గడచేసరికి బంగారపుపని చేసుకొనడానికి కావలసిన పరికరాలు కొనుక్కున్నాడు. ఒకరోజు సాయంకాలం ఆఊరి జమీందారుగారిని సందర్శించి, తాను అవలంబించుకొన్న వృత్తిని గురించి చెప్పుకొని, తనకేదైనా పని ఇవ్వవలసిందని అర్థించాడు. జమీందారుగారి కూతురికి వివాహం నిశ్చితం అయింది. సుముహూర్తం నెలరోజులవ్యవధిలో ఉన్నది. వధువుకు ప్రాతకాలపునగలు ఎన్నో ఉన్నాయిగానీ, క్రొత్త పద్ధతిలో కొన్నింటిని చేయించాలనే అభిప్రాయం జమీందారుగారికి అప్పుడే కలిగింది ఆయన ఆ యువకుడికి తమ దివాణంలోనే బస యేర్పాటుచేసి ముందు కొన్ని చిల్లర వస్తువులు చేయించిచూచారు. వాటినిబట్టి ఆ కుర్రవాడు బంగారపు పనిలో సమర్థుడే అని స్పష్టపడింది. తర్వాత పెద్ద వస్తువులపనిగూడా అతనికే ఒప్పగించారు జమీందారుగారు. ఆయువకుడు అవికూడా సమర్థతతో నిర్వహించాడు జమీం

దారుగారు అతనినేర్పుకు మెచ్చుకొని మంచి బహుమానం కూడా అనుగ్రహించారు. ఆనాటినుంచీ శాంతిదుర్గంలో ఆరుగ్రామాలకి విరామం చిక్కనంత పనులబ్బి తీడీ, అందుకుతగ్గ ఆదాయమూ ఏర్పడ్డాయి.

అతను ఊరికి చిట్టచివర కొండ నానుకొని ఉన్న స్థలంలో ఒక చిన్నకుటీరం నిర్మించుకొన్నాడు. ఆ స్థలాన్ని అతనికి జమీందారుగారు తమ అనుగ్రహానికి శాశ్వత చిహ్నంగా ప్రసాదించారు. వెనుకవైపు పెద్దకొండ, మిగిలిన మూడువైపులా ఎత్తుగా ఎదిగిన మహావృక్షాలు ఉన్నాయి. ఈ సరిహద్దులమధ్య ఉన్నస్థలంలో గల తన కుటీరంచుట్టూ అతను రకరకాల పూలమొక్కలు నాటుకొన్నాడు. నూరు గజాల దూరాన కొండమీదనుంచి సర్వకాలంలోనూ జాలు వారే సెలయేటిమడుగులో నుంచి కావడితో నీళ్ళు తెచ్చి మొక్కలన్నింటికీ పోసేవాడు ఏమొక్కకు ఎటువంటిపోషణ అవసరమో తెలిసికొని ఆ ప్రకారం దానిని సాకుతూ కొద్ది కాలంలోనే అతను అందమైన పూదోటను సృష్టించుకో గలిగాడు. చేస్తే బంగారుపుపని; లేకపోతే తోటపని. మూడవ పని అతనికిగిట్టదు. ఒక్క శాంతి దుర్గంలోనేకాక చుట్టు ప్రక్కల పదిగ్రామాల లోపల అతనివంటి సువర్ణశిల్పిలేడని ప్రఖ్యాతియేర్పడింది చివరకు అతని యథార్థనామమేమో ఎవరికీ తెలిసికోవలసిన అవసరం పట్టకుండా పోయింది. హేమ శిల్పి అనేదే అతనికి వ్యవహారనామంగా స్థిరపడింది

ఇప్పుడీ హేమశిల్పి వయస్సు ముప్ఫైఏళ్ళలోపే. కష్ట జీవి కావడంవల్ల అతనిశరీరం వజ్రదృఢమై ఆకర్షణీయంగా

నిగనిగలాడుతూ ఉంటుంది. అతను మరీ పొడుగుకాని, పొట్టికాని కాక, మధ్యమ పరిమాణంకలిగి పీలకాని, విపరీతపు లావుకాని కానట్టి రూపంతో నలుగురిలో తన వ్యక్తిత్వం నిలుపుకోదగ్గట్టు కనిపిస్తాడు. అతను పచ్చగా దబ్బపండు లాంటి వన్నె లేకపోయినా నల్లనివాడు మాత్రం కాడు. చెప్పుకోదగ్గ అందం లేక పోయినా అనాకారి కాడు. మృదువైన కంఠస్వరమూ, ప్రియమైనవాక్కూ, నిర్మలమైన మంద హాసమూ, అతనిముఖానికి ఆకర్షణ తెచ్చిపెట్టాయి. ఇన్నింటినీ మించినది అతని వినయసంపత్తి. దానితో అతనికి ఎక్కడా శత్రువనేవాడే లేకపోయాడు. అంతఃపుర స్త్రీలు ఎదురుగా నిలబడిఉన్నా కన్నెత్తిచూడని మనోనిగ్రహం స్త్రీ లోకంలో అతనికి ఎంతో గౌరవాన్ని చేకూర్చింది. అప్పటికి 'హేమశిల్పి యింతవరకూ ఎందుకు వివాహం చేసుకోలేదో' అనేది ఆడపిల్లలను గన్న స్వర్ణకారులకు లోకాభిరామాయణంలో పరిధానాంశమైపోయింది. ఎవరికివారు తలకొక విధంగా వ్యాఖ్యానించటం మొదలుపెట్టారుకూడా.

"అతను భగ్నప్రేమతో విరక్తుడై ఉంటాడు. కాకపోతే ఈ నడియౌవనంలో స్త్రీ సాహచర్యం ఆశించకుండా కాలక్షేపం చెయ్యడం ఏపురుషుడికయినా సాధ్యమౌతుందా?"

"కొంతమందికి స్త్రీకంటెకూడా ధనమే ముఖ్యంగా కనిపిస్తుంది. వివాహం చేసుకొంటే ఖర్చులు పెరిగిపోతాయిగాబట్టీ, ధనం తక్కువైతే సంతోషంగా ఉండలేరుగాబట్టీ వాళ్ళు వివాహం చేసుకోరు."

"అయితే హేమశిల్పి అటువంటి పరమలుబ్ధుడు కాడు గదా! అతను వివాహం మానడానికి మరొక కారణం ఏదో ఉంటుంది."

"వివాహంతో స్వేచ్ఛ కట్టుపడిపోతుందనే భయంతో కొంతమంది అవివాహితులుగానే బ్రతకదలచుకొంటారు. హేమశిల్పి అభిప్రాయంకూడా అంతేనేమో!"

"కాదు, కాదు అటువంటివాళ్ళు అవినీతులై ఉంటారు. హేమశిల్పి మరి అవినీతుడు కాడుగదా!"

"కొందరికి పుట్టుకతోనే వైరాగ్యం అబ్బుతుంది. ఇతనుకూడా అలాంటివాడేమో!"

"మనం అతనికి నచ్చజెప్పి ఒకయింటివాణ్ణి చెయ్యాలి. సంసారి అయినంతమాత్రాన పురుషుడు మోక్షం పొందలేక పోతాడనుకోవడం భ్రమమాత్రమే అని చెప్పాలి."

"అతనికి అలా మోక్షకాంక్ష ఉన్నట్టూ కనబడదు. ఒకగుడికి పోవడంకానీ, తీర్థయాత్రలకు వెళ్ళడంకానీ లేదు గదా!"

"ఇదంతా ఆలోచిస్తే అతనిని ఏ స్త్రీ అయినా ప్రేమించినట్టు నటించి మోసగించిందేమో అని తోస్తుంది. కాక పోతే ప్రియురాలు వివాహం కాకపూర్వమే గతించిఉండాలి. ఆ విధమైన మనోవ్యథయేదో అతనిని పీడిస్తూ ఉండబట్టే స్త్రీ ముఖం చూడకుండా ఉంటున్నాడు. పాపం! ఒక స్త్రీ మోసగిస్తే స్త్రీ లందరూ మోసగించేవాళ్ళే అనుకొంటున్నాడేమో! అతని భ్రమ నివారించాలి మనం."

పెద్దలిలా అనుకొంటూ ఉండగా ఆ కుటుంబాలకు చెందిన కన్యలుకూడా ఏకాంతంలో అతనిని గురించి తమలో తాము తర్కించుకోవడం మొదలుపెట్టారు. అతను మర్యాద తెలిసినవాడు, నీతిమంతుడు, ప్రయోజకుడు, కొంచెమో, గొప్ప రూపసంపద కూడా ఉన్నవాడైనప్పుడు అవివాహిత యువతులు అతనిని గురించి ఆలోచించకుండా ఉండటం ఎలాగు! 'అతనిని పెండ్లాడ గలిగిన దానిదే అదృష్ట'మనే భావం చాలామందికి కలిగింది. కాని వారి కోరిక ఫలించ టానికి మార్గం ఎంతకాలానికీ కనిపించకపోయింది. అతను ఏ ఆడపిల్ల ఎదురుగా కనిపించినా తలవంచుకొని ఒదిగి వెళ్ళి పోయేవాడు. అటువంటివాణ్ణి ఆకర్షించి తనవైపు త్రిప్పు కోవడం కులకన్యలకు ఎలా సాధ్యపడుతుంది. ఎప్పుడైనా పండుగ పబ్బాలకు కులస్థులెవరో ఒకరు అతనిని విందుకు ఆహ్వానించినా, అతి గంభీరంగావచ్చి భోజనాలు పూర్తిఅయ్యే వరకూ ముళ్ళమీద ఉన్నట్టుండి వెళ్ళిపోయేవాడతను. సొగసు గత్తెల వాలుచూపులుగానీ కిలకిల నవ్వులుగానీ, అతని కళ్ళనూ, చెవులనూ కూడా తాకలేక పోయేవి, "అబ్బే! హేమశిల్పి తను సృష్టించే శిల్పాలలో ఒక శిల్పంవంటివాడు మాత్రమే అతనిలో శృంగార రసానికి తావేలేదు పాపం!" అని చాలామంది యువతులు నిర్ధారణ చేసుకొన్నారు. ఒక రిద్దరు కులవృద్ధులు ప్రసంగవశాన వివాహ ప్రసక్తి తీసుకొని రాగా "క్షమించండి! నాకు వివాహం చేసుకోవాలనే తలంపే లేదు. నన్ను చేసుకొని ఏ యువతి కూడా సుఖపడలేదు." అన్నారు. దీనితో చాలామంది అతని వైవాహిక

సమస్యను గురించి ఆలోచించటం మానివేశారు. లభించిన వస్తువున్నే జీవిత సర్వస్వంగా భావించుకొంటూ ఎందరో స్వకుల యువతులు అతని విషయం మరచిపోయారుకూడా.

హేమశిల్పికి ఎంత వద్దనుకొన్నా ధనం విపరీతంగా వచ్చిపడుతున్నది. "అయ్యా! నాకు ఇప్పటికే పని తలమునకలుగా ఉన్నది. మరెవరిచేతనైనా మీపని పూర్తిచేయించుకోండి" అని చెప్పినా వినకుండా "నీకు తీరుబడి అయినప్పుడే చేసిపెట్టు! మావాళ్ళకు ఇంకొకరు చేసిన నగ నచ్చదు." అని బంగారం అతనివద్ద పడవేసి వెళ్ళిపోయే వాళ్ళెసళ్ళైనా అతను ఉద్దేశించిన దానికంటె హెచ్చు ప్రతిఫలమే ముట్టజెప్పేవాళ్ళు.

కళోపాసకులకు కళారాధనలో అనుభవానికి వచ్చే ఆనందం మరి యెందులోనూ గోచరించదు. హేమశిల్పి కూడా అలాగే తన బుద్ధిబలంచేత ఎప్పటి కప్పుడు రకరకాల నగిషీలతో ఆభరణాలను సృష్టించడంలో ఎంతో ఆనందం అనుభవించేవాడు. దేవతా మూర్తులను అతి మనోహరంగా సృష్టించేవాడు. ఆ మూర్తులు జీవకళ వుట్టిపడుతున్నట్టుండేవి. "హేమశిల్పీ! నీకూ బ్రహ్మదేవుడికీ ఏమీ తేడాలేదు. నువ్వు చేసే సృష్టికూడా సజీవమైనట్టే భాసిస్తున్నది" అనే వాళ్ళు చాలామంది. అప్పుడతనికి కలిగే హర్షానికి పరిమితి వుండేది కాదు.

ఇక ప్రతి సాయంకాలంపూటా పూల తోటలో పని చేసేటప్పుడున్నా అతనికి బాహ్య ప్రపంచం స్ఫురించేది

కాను, ప్రతి లతా, ప్రతి పత్రమూ, ప్రతి పుష్పమూ అతని కేదో రహస్యాలు చెబుతున్నట్టు కనిపించేవి. తులసి చరిత్ర యావత్తూ ఎఱిగి ఉన్నట్టు శిరఃకంపాలు చేసేవి. కమ్మని తావులతో రకరకాల వన్నెలతో అతనికి విందులూ, వినోదాలూ కల్పించేవి. ఒక తీగ కొంచెం వాడినా, ఒక పత్త్రం క్రిములచేత జీర్ణమవుతున్నట్లున్నా, ఒక పువ్వు పరిపూర్తి వికాసం పొందక పోయినా అతని మనస్సు చివుక్కుమనేది. తోటనిండా పువ్వులు వికసించినా ఒక్కటీ కోసేవాడుకాడు. ఇతరులు ఎవరైనా కోస్తారేమో అని, వారిని ఆ తోట లోనికి రానిచ్చేవాడు కాడు. వెన్నలరాత్రిలలో ఆ తోట లోనే మంచం వాల్చుకొని పదివేలనుంది బంధుమిత్రుల మధ్య శయనించినట్టు తృప్తిగా పరుండేవాడు.

మరి చీకటి రాత్రిలలో అతనికి కాలక్షేపం మఱొక విధంగా జరిగేది. శాంతి దుర్గానికి చేరుకొన్నది మొదలు కొని సంపాదించిన ధనం ఎంత వున్నదో అని లెక్కపెట్టు కోవడం కూడా అతనికి సంతృప్తి కలిగించేది. అంతేకాదు ఆ ధనంలో ఏ నాణెం ఏవస్తువు చేసినప్పుడు వచ్చిందీ కూడా అతనికి గుర్తులో ఉండేది. మనస్సుకు వ్యాపృత్తులు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు అతిపరిచితమైన దానిలో విశేష ప్రజ్ఞ అబ్బడం ఆశ్చర్యంకాదు. అలా ఆ నాణాలన్నీ సరిచూచుకొని, భద్రంగా తోలు సంచులలో పోసి మూతులు కట్టి, తలక్రింద పెట్టుకొని, కన్నుమూసేవాడు.

కొంతకాలానికి కొత్త సంచులు అవసరమైనాయి. అన్ని సంచులూ ధనంతో నిండిపోయాయి. అతను కొత్తవి కుట్టించి వాటిని కూడా త్వరత్వరగా బంగారు నాణాలతో నింపగలుగుతున్నాడు అన్నింటినీ తలక్రిందనే ఉంచుకోవడం కష్ట మనిపించింది. అందుచేత ఇంట్లోనే ఒక చిన్న నేల మాళిగ సిద్ధం చేసుకొన్నాడు. ధనపుసంచులన్నీ దానిలోకి చేర్చి వేశాడు. రాత్రిపూట భోజనం అయిన తర్వాత నేల మాళిగ తెఱచి సంచులన్నీ మంచంమీద పెట్టుకొని వాటి లోని ధనం యావత్తూ లెక్కపెట్టుకొని మళ్ళీ వాటిలోనే పదిల పరచి, నేలమాళిగలో మూసివేసి, తృప్తితో నిద్రించే వాడు.

8

హేమశిల్పి శాంతి దుర్గంలో నివసించడం మొదలు పెట్టిన పిమ్మట పదిహేను సంవత్సరాలు ఇలాగే గడచి పోయాయి ఆ కుటీరంలో అతనికి తోడు ఎవ్వరూ రాలేదు. ఒకళ్ళు రావాలని అతను కోరుకొన్నదీ లేదు. ప్రపంచంలో నా అనేవాళ్ళు ఎవరైనా అతనికి ఉన్నారో లేరో! ఉన్న ట్లయితే ఈ పదిహేనేళ్ళ కాలంలో ఒక్కసారి అయినా అతనిని చూడటానికి రాక పోయేవాళ్ళా! అతనైనా వాళ్ళను చూడటానికి వెళ్ళకపోయేవాడా! మఱి శాంతి దుర్గంలో అతనికి కావలసినంత మర్యాద అయితే ఉన్నది కాని, అతనిని ప్రేమించే హృదయం ఒక్కటీ లేదు. దానికి కారణం అతని నడవడే అని చెప్పకతప్పదు. నడి యౌవనంలో

తన అండ అభిలషించే ఏ కన్యనూ అతను కన్నెత్తి చూడక పోయాడు. 'ఇతడు జడుడో! యోగీశ్వరుడో! అని యువతు లను తోచేవిధంగా కాలక్షేపం చేశాడు. వినోదంకోసమైనా ఎవ్వరితోనూ స్నేహబంధం పెట్టుకోలేదు. 'పని చెయ్యడమే వినోదం, అన్నట్టు ప్రవర్తించాడు ఇక అతనికి మిత్రబృందం మాత్రం ఎలా ఏర్పడుతుంది.

పెండ్లికావలసిన స్వజాతి పురుషులలో ఒకడుగా లెక్కకు వచ్చే హేమశిల్పికి క్రమక్రమంగా ఆ పట్టికలో ప్రాముఖ్యం తఱుగుతూ తఱుగుతూ ఈనాడు స్థానమే లేకుండాపోయింది. అతని ముఖం మరీ బిగుసెక్కి మన్మధుడికి చోటేలేకుండా చేసింది. వార్ధక్యదేవత కటాక్షాల మాదిరిగా తలవెండ్రుకలలో అక్కడక్కడా తెలుపు మొలిచింది. చూపులలో యువతులకు గిలిగింతలు పెట్టగల సారస్యం అంత రించిపోయింది. తమ ఇళ్ళకు వచ్చిన అతనిని గురించి తల్లిదం డ్రులకు చెప్పే పడుచులు 'హేమశిల్పి తాతగారు వచ్చారు' అని మాత్రమే అనడం సాగించారు. ఇలావుండగా ఒకనాడు అతని జీవితాన్ని తారుమారు చేసే ఒక అద్భుత సంఘటన జరిగింది.

శాంతిదుర్గపు జమీందారు కాశీనాధుడు దాతృత్వా నికి ప్రసిద్ధిచెందిన వ్యక్తి. నూతిలో నీళ్ళు తోడుతున్నకొద్దీ క్రొత్తనీరు ఊరుతూనే ఉంటుంది. తోడితే నీరు తరిగిపోతుం దేమోనని వాడకం మానివేస్తే, పసరెక్కిపోయి ఇక ఆ నీళ్ళు స్నానపానాలకు పనికిరానివై పోతాయి. ధనంకూడా ఇటువం

టిచే అని ఆ జమీందారుగారికి తెలుసు తెలిసినదాన్ని ఆచరణలో పెట్టేవాడు కావడంచేత ఆయనకు ఒక్కరోజుకూడా పశ్చాత్తాపపడవలసిన అవసరం రాకుండాపోయింది. ఆయన దాతృత్వం అతిశయించినకొద్దీ ఐశ్వర్యమున్నూ అతిశయించింది.

ఆయనకు ఇద్దరు కుమారులు. పెద్దవాడు గదాధరుడు, రెండవవాడు దామోదరుడు. వీరిద్దరూ గాక భవాని అనే కూతురుగూడా వున్నది. హేమశిల్పి శాంతిమార్గానికి వచ్చిన కొత్తలోనే ఆమె వివాహం జరిగింది. తర్వాత కొద్దిరోజులలోనే ఆమె అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోగా, తమ్ముళ్ళు అదుపూ ఆజ్ఞా లేనివాళ్ళయినారు. వారితల్లి దామోదరుడికి పదేళ్ళయినా నిండకముందే స్వర్గస్థురాలయింది. అప్పటినుంచీ భవాని తమ్ముల మంచిచెడ్డలు విచారిస్తూ, తండ్రికి పిల్లల యోగక్షేమాలను గూర్చిన బెంగ కలగకుండా చేసింది. ఆమె అత్తింటికి వెళ్ళడంతో ఈ అన్నదమ్ములను 'ఆఁ!' అని అదిలించేవాళ్ళే లేకపోయారు.

జమీందారుగారు దివాణపు పనులూ, ప్రజల కష్టసుఖాలూ, యాచకుల అభ్యర్థనలూ గమనించడానికే రోజుకు ఉన్న అరవై గడియలూ చాలేవికావు ఇక ఈ కుమారుల చదువు సంధ్యలనుగూర్చి విచారించటానికి ఆయనకు తీరుబడి యెక్కడిది ? గురువులు రోజూ దివాణానికి వస్తూ వెళుతూ వుంటారు. శిష్యులు నెలకు పదిరోజులే వారికి దర్శనమిస్తారు. తక్కిన యిరవైరోజులూ 'ఈరోజు పెద్దబాబుగారు చదువు

కొనలేమంటున్నారు. అందుకని చిన్నబాబుగారుకూడా ఈ వేళకు సెలవు ఇమ్మన్నారు.' అని పరిచారకులు వచ్చి చెప్పడమో, 'ఈరోజు బాబుగార్లు ఇద్దరూ పోట్లాడుకొన్నారు కాబట్టి చదువుకోరట' అని చెప్పడమో, "ఈనాడు చిన్నబాబుగారికి మనస్సు బాగుండలేదట! అందుకని పెద్దబాబుగారు పాఠాలకు రారు" అని వినిపించడమో జరుగుతూ ఉంటుంది.

ఇలా కాలం గడవగా ఆ అన్నదమ్ముల కిద్దరికీ చదువంటడం అసంభవమైపోయింది. ఇద్దరిలో పెద్దవాడు తమ్ముడి కంటె కొంతకాలం ఎక్కువగా క్రమశిక్షలో ఉన్నవాడు కాబట్టి ఒకమాదిరి పుస్తకజ్ఞానం సంపాదించాడు. ఆంతరంగిక ప్రవర్తన ఎలా వున్నా పదిమంది యెదట మర్యాదగా వ్యవహరించటం నేర్చుకున్నాడు. రెండవవాడు మాత్రం ఎంత దుస్సాహసానికైనా జంకనివాడైనాడు. అయితే ఇద్దరూ తండ్రి ముందు పిల్లులే.

జమీందారుగారు పారలౌకిక చింత అధికమైన కొద్దీ సంసార పరిస్థితులు విచారించటం మానివేశారు. ఇరవయి ఏళ్ళవాడైనప్పటినుంచీ పెద్దకొడుకు ఆస్తి విషయాలు చూచుకోవడం ప్రారంభమయింది. అయితే తండ్రి అడిగినప్పుడు లెక్కలు చూపించి ఆయన ఆమోదం పొందుతూ వుండేవాడు. చిన్నకొడుకు అన్నగార్ని అడిగి ధనం తీసుకొని సొంతఖర్చులు గడుపుకొనేవాడు. ఇప్పటికి గదాధరుడు ఇరవై

అయిదేళ్ళ వాడయినాడు. దామోదరుడికి ఇరవై మూడేళ్ళు వచ్చాయి.

మనిషికి ధనం వుంటే ఎన్ని దుర్గుణాలైనా కప్పబడి పోతాయి అతనితో చుట్టరికం కలుపుకోనడానికీ, స్నేహం కల్పించుకోడానికీ లోకులు ఉవ్విళ్ళూరుతారు కాబట్టి గదాధరుడికీ, దామోదరుడికీకూడా ఇరుగుపొరుగు జమీందారులు మా పిల్లనిస్తామంటే మా పిల్లనిస్తామని రాయబారాలు సాగిస్తున్నారు. అయితే ఆముష్మికవాంఛలో ఉన్న జమీందారు గారు ఆ రాయబారాలకు జవాబులు చెప్పేపనికూడా కుమారులకే విడిచిపెట్టారు. గదాధరుడు తనకు వచ్చిన సంబంధాలలో లక్ష్మీపురం జమీందారుగారి కొమార్తెవైపు కొంచెం మొగ్గుచూపించాడు. ఆ పిల్ల కొంతవరకు చదువూ, సంగీతమూ నేర్చినదేకాక చక్కనిది పేరుకూడా పూర్వకాల పద్ధతిలో వుండక 'నవీన' అని సరికొత్త రీతిలో వున్నది. కుమారుడు నవీనను వివాహం చేసుకోదలచినట్టు విన్నప్పుడు జమీందారు గారుకూడా చాలా సంతోషించారు ఇందుకు కారణం లక్ష్మీపురంవారికీ శాంతిదుర్గంవారికీ చిరకాలపు బాంధవ్యం ఉండటమే. ఇక దామోదరుడు ఏ సంబంధానికీ అంగీకారం చూపించలేదు. అంతమంది కన్యలలో అతనికి నచ్చిన కన్య ఒక్కతెకూడా కనిపించలేదు. అతనికి ఎలాంటిపిల్ల నచ్చుతుందో ఎవరూ ఊహించలేకపోయారుకూడా. కాబట్టి గ్రామస్తులు దామోదరుడి వివాహం విషయంలో ఆలోచనలకు స్వస్తి చెప్పారు. నవీనకూ గదాధరుడికీ దాంపత్యం చాలా

ఉచితంగా ఉంటుందనీ, ఆమెవచ్చిందంటే దివాణానికి క్రొత్త వెలుగు వచ్చినట్లే అని అనుకోవడం మొదలుపెట్టారు.

గదాధరుడు కూడా నవీనతో వివాహం నిశ్చితం అయిన తర్వాత చాలా ఉల్లాసంగా కనిపిస్తూ వచ్చాడు. అతని వేషభాషలలో నాగరికత అతిశయించింది దానితో బాటు పెద్దమనిషితనం కూడా పెరిగింది. నవీన చాలా మిత భాషిణిమాత్రమే కాక మధురభాషిణి కూడానూ. చమత్కారంగా మాట్లాడటం ఆమెకు పుట్టుకతోనే అబ్బినట్టుంటుంది. గదాధరుడు ఆ గుణాలకు ముగ్ధుడై తానుకూడా మితంగా చమత్కారంగా, వినేవాళ్ళకు ఇంపుగొలిపే విధంగా మాట్లాడటానికి ప్రయత్నం సాగించాడు. ఈప్రయత్నం కొంత వరకు ఫలించిందికూడా. దివాణంలో ఉద్యోగులూ, బయట ప్రజలూ అతని విషయంలో చాటునగూడా మర్యాదగానే మాట్లాడుకోవటం మొదలుపెట్టారు. "నవీనాదేవి చలవే నేమో! పెద్దబాబుగారు చాలా మారిపోయారు. ఆమె దివాణంలో అడుగుపెట్టితే బాబుగారిలో ఇంకెంత మంచి మార్పు వస్తుందో! ఇంతకూ అటువంటి బంగారు తల్లి రాణిగా రావడం మా అదృష్టమే" అని అందరూ అనుకొంటూ వచ్చారు.

ఇటువంటి రోజులలో ఒకనాటి సాయంకాలం గదాధరుడు దివాణం పై అంతస్తుమీద ఎవరికోసమో ఆతురతతో చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో మెరిసే అతని ముఖం అప్పుడు ఎంతో గంభీరంగా ఉన్నది. ఒక్కొ

కృప్పుడు కొంచెం విసుగుదలకూడా తలయెత్తుతున్నట్లు ఆ చూపులు ప్రకటిస్తున్నాయి. మనస్సులోని ఆలోచనల ఛాయలు ముఖం అనే అద్దంలో ప్రతిఫలించి తీరుతా యెవరికైనా. అలా వాటిని బైటపడనివ్వకుండా కప్పిపెట్టుకోవడం ఎవరికో కాని సాధ్యపడదు.

గదాధరుఁడిలా అంతకంతకు క్షీణించిపోయే ఓర్పుతో మేడమెట్లవైపు మాటి మాటికీ చూస్తూఉండగా, తూలుతున్న శరీరంతో ఎలాగో మెట్లెక్కి వచ్చాడు దామోదరుడు. అతనిని చూడగానే గదాధరుడు తన చిరాకు నంతటినీ అణచుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"చాలా ఆలస్యం అయింది తమ్ముడుగారూ!"

"ఔను అన్నయ్యగారూ! ఆలస్యమే అయింది. క్షమించాలి."

"తమ్ముడుగారు! ఒక్క సంగతి గమనించాలి. మీ అన్నగారుకూడా సర్వస్వతంత్రులు కారు. నాయనగారికి జవాబు చెప్పుకోవాలి. ఎన్నిరోజులూ ఒక్కటే జవాబుతప్ప పని జరగడం లేకపోయేసరికి ఎంత మంచివారైనా కోపగించుకొంటారు."

"అది నిజమే అని నేమూ ఒప్పుకొంటాము. కాని మా అన్నగారు మాకు పెట్టని కోటలాంటి వారని మాకు తెలుసు. వారు ఎంత విపత్తునైనా సులువుగా ఎదుర్కొగలరు. విజయం సాధించనూ గలరు."

"తమ్ముడుగారు చాలా పొరబడుతున్నారు. ఒకప్పుడు కోట కోటగా ఉండగానే, లోపలివారు శత్రువులకు చిక్కి పోవడం తటస్థిస్తూ ఉంటుంది. అందుకు కోటను నిందించి లాభంలేదు."

"అన్నగారు బూజు చూపించి బూచి అని మమ్మల్ని భయపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారా యేమిటి? బాగుంది."

ఇలా అని దామోదరుడు నిర్లక్ష్యంగా మందహాసం చేశాడు. కాని గదాధరుణ్ణి ఆ చిరునవ్వు శాంతింపజెయ్య లేకపోయింది. చూపులలో అసహ్యం వ్యక్తపరుస్తూ అతనిలా అన్నాడు.

"నాయనగారు లెక్కలు చూడటం పూర్తి అయి పోయింది. నేను వారికి పైకం అప్పగించడమే ఆలస్యం. తమరు మాదగ్గరనుంచి తీసుకొన్నదేదో వారికి చెప్పివేస్తే మా మీద బరువు తప్పించిన వారౌతారు. నాయనగారు పైకంకోసం తహ తహ లాడుతున్నారు. మీరు మళ్ళీ ఇలా ధనం దుర్వినియోగం చేస్తున్నట్లు తెలిస్తే వారు చాలా ఆగ్ర హిస్తారు. పర్యవసానం శుభంగా ఉండదు."

కాని దామోదరు డిందుకేమీ వెఱచినట్లు కనిపించ లేదు. అతను ఒక వెకలినవ్వు నవ్వి అన్నగారి కిలా సమా ధానమిచ్చాడు.

"నాయనగారు మెచ్చేపనులు మాత్రమే చెయ్యడం మాట వచ్చినట్టయితే మనం ఇద్దరం కూడా అనర్హులమే

అయిపోతాము. అన్నగారి దాసీపరిణయం ఇంకా మాకు గుర్తులోనే ఉన్నది. అది మేము బహిరంగపరిస్తే కథ అడ్డం తిరిగిపోతుంది. నవీనాదేవి మీద ఆశకూడా వదలుకోవలసి వస్తుంది. కాబట్టి ఏదో విధంగా సర్దుకొని పోవడమే అన్నగారికి శ్రేయస్కరం"

గదాధరు డీ మాటలతో కంపించిపోయాడు. అతను దీనంగా తమ్ముడి ముఖంలోకి చూస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"ఎలా సర్దుకొనేది! మాదగ్గఱ చిల్లిగవ్వకూడా లేదు."

"తెల్లవారకముందే గుఱ్ఱం ఎక్కి వనదుర్గానికి వెళ్ళినట్టయితే సంతలో గుఱ్ఱాన్ని విక్రయించవచ్చును. అలా సంపాదించిన ధనం లెక్కలలో జమకట్టవచ్చును."

"కాని యీ పూట మేము ఒక నృత్యప్రదర్శనానికి వెళ్ళవలసి ఉన్నదే! తిరిగి వచ్చేసరికి చాలా పొద్దుపోతుంది. వనదుర్గానికి తెల్లవాఱకుండా చేరుకోవడం ఎలాగు!"

"ఓహో! ఈ రోజు నవీనాదేవి పుట్టినరోజు పండగ కాదూ? మాకు ఆ విషయం గుర్తులో లేకుండానేపోయింది. అవును. ఆవిడతో సమావేశం కలిగే అవకాశాన్ని ఎలా వదలుకోగలరు! కాని, అన్నగారు ఒక్క విషయం జ్ఞప్తిలో ఉంచుకోవాలి! నవీనాదేవి ఏకపత్నీవ్రతం పాటించని పురుషుణ్ణి పెండ్లాడడానికి ఎన్నడూ అంగీకరించదు కాబట్టి రహస్యగోపనం చాలా అవసరం"

గదాధరుడి ముఖం కోపంతో కందిపోయింది. అతను తీవ్రంగా నేల తన్నుతూ ఇలా అన్నాడు.

"ఇదిగో రహస్యం బైటపెడతా నంటూ మాటి మాటికీ మమ్మల్ని బెదరించనక్కరలేదు. అంత తుమ్మితే ఊడే ముక్కు ఎన్నాళ్ళు నిలుపుకొంటాం! ఈరోజే నాయన గారికి సమస్తం వినిపిస్తాం. అంతటితో మాకు తమ్ముయ్యగా రంటే భయపడే పనిలేకుండా పోతుంది. తర్వాత ఏది ఎల్లా జరిగినా విచారపడం."

దామోదరుడు అన్నగారి కోపావేశానికి అతి నిర్లక్ష్యంగా చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"కోపం వచ్చినప్పుడు ఇలా అనుకోవడం మనుష్యులకు అలవాటే. కాని ఈ తెగింపు ఎంతోసేపు నిలవదు. అప్సరస లాంటి ప్రభుకుమారి అనంతమైన ఐశ్వర్యంతో చేరవస్తుంటే జారవిడుచుకోగల సాహసం వివేకవంతం కాదని అన్నగారికి మేము ఉపదేశించగలవాళ్ళం కాము. నవీనాదేవిని వదులు కొనడంతోనే సరిపోదు మరి. పిత్రార్జితంకూడా దక్కక పోవచ్చును. నాయనగారు అవినీతిపరుల్ని ఏమాత్రం కనిక రించక పోవడం మన అనుభవంలోకి వచ్చిందేగాని క్రొత్తది కాదుగదా! ఒకరి కొకరం అండదండలుగా నిలవకపోతే శాంతిదుర్గం ఏ పీఠం వారి పరమో అయితీరుతుంది."

దామోదరుడు పలికిన ప్రతి వాక్యమూ గదాధరుణ్ని విచలితుణ్ని చేసింది. అతను చాలాసేపు దీర్ఘంగా నిట్టూ

ర్పులు విడుస్తూ కూర్చోవడం తప్ప మరేమీ చేయలేక పోయాడు. కాటు వేయ వచ్చిన కోడెతాచును మంత్ర జపంతో కట్టివేసి మందహాసంచేసే మాంత్రికుడుమాదిరిగా, క్రుద్ధగదాధరుణ్ని నాలుగు మాటలతో స్తంభింపజేసి చిరునవ్వుతో అతని అవస్థను గమనిస్తూ కూర్చున్నాడు దామోదరుడు. కొంత సేపటికి గదాధరుడు హీనస్వరంతో ఇలా మాట్లాడ సాగాడు.

"మా గుర్రం ఉత్తమజాతికి చెందిందనీ, అటువంటిది ఈ ప్రాంతాలలో ఎప్పుడో కాని అమ్మకానికి రాదనీ తమ్మయ్యగారికి తెలుసు. తెలిసి కూడా దానిని అమ్మివేయవలసిందనడం వారికే తగును. అది కూడా పోతే ఇక మాది అని చెప్పుకోదగ్గ అమూల్య వస్తువేదీ ఉండదు."

దామోదరుడు చాలా సానుభూతి వ్యక్తపడే స్వరంతో అతి వినయంగా ఇలా బదులు పలికాడు. "ఆసంగతి మాకూ తెలుసు. కాని పరిస్థితులు సవ్యంగా లేనందున ఆ మాట అనక తప్పడంలేదు. కాని మేము ఒక్క హామీ మాత్రం ఇవ్వగలం. మన పంచకల్యాణికి చాలా మంచి బేరమే వచ్చితీరుతుంది. అందుకు తగ్గ ప్రయత్నం యావత్తు జరుగుతుంది."

"అదంతా యదార్థమే కానీ, పైకం పూర్తిగా మా చేతికి అందుతుందో లేదో అనేదే మాకు తెలియకుండా ఉన్నది."

"మంచిది. నూరు సువర్ణాలకు తక్కువ గాకుండా తమ చేతికి అందుతుంది. ఆ పైన వచ్చేది ఎంత స్వల్పమైనా దానితోనే మా అవసరాలు సర్దుకోగలం. ఈ నూటు సువర్ణాలలో ఒక్కటికూడా మాకోసం వ్యయంకాదు."

ఇలా అని దామోదరుడు తన ఆసనం మీద నుంచి లేచి ఠీవిగా వెళ్ళిపోయాడు. గదాధరుడు అతని పోకను గమనిస్తూ దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు.

"అయ్యో! యావ్వనం ఎంత ప్రమాదకరమైంది! నవీనాదేవి ముందు ఆ దాసీకన్య దిగదుడుపుకైనా పనికిరాదే! అటువంటి అల్పురాలికి మేము ఎందుచేత వశపడవలసి వచ్చింది! ఒక్క క్షణం. ఆ క్షణంలో జరిగిన పొరబాటే మాకు ఏనాటికీ తీరని పరితాపానికి కారణమైపోయింది. ఆ దాసి కథే బయటపడితే ఎంత సిగ్గుచేటు! ఇటు నవీనాదేవి, చేయి జారిపోతుంది- అటు ఐశ్వర్యమూ దూరమైపోతుంది. పై పెచ్చు బ్రతికి ఉన్నంతకాలమూ దుఃఖావమానాలతో కుంగిపోవలసి వస్తుంది. కాశీనాథ ప్రభువుల సంతతి ఇటువంటిదనే అపఖ్యాతి శాశ్వతమైపోతుంది. ఇంతకూ మూలం ఆ ఒక్కక్షణం – ఎంత దారుణం!"

అతని హృదయం ఇలాంటి తలపోతలతో వికలమై ఎంతసేపటికీ తిరిగి స్వస్థపడకపోయింది.

౮

ఆ మరునాటి సాయంకాలం దామోదరుడు వనదుర్గం నుంచి గుర్రం ఎక్కి వస్తూఉండగా వనమధ్యంలోకి వచ్చేసరికి చీకటి పడింది. చీకటితోపాటు ఆకాశం కారుమబ్బులతో నిండి సన్నని చినుకులు పడటం ప్రారంభమైంది. గాలి మహా వేగంతో వీస్తూ ఉండడంవల్ల చెట్లు ఊగిపోతున్నాయి. ఎండుటాకులూ దుమ్మూ కలగాపులగమై ఆకాశయానం ప్రారంభించాయి. పాపం! అతనికి కళ్ళు తెరవడానికిగానీ, మూసి ఉంచడానికిగానీ వీలులేని దురవస్థ పట్టింది. అప్పుడతను ఇలా అనుకోవడం మొదలుపెట్టాడు.

"నేను ఈ అవస్థ ఎందుకు తెచ్చుకున్నట్టు! ప్రొద్దున హేమశిల్పి యింటిదగ్గర తోచినట్టు అన్నగారిని అతనిదగ్గరకు పంపించి అప్పుగా నూరు సువర్ణాలూ సంపాదించిఉంటే సరిపోయేది కదా! అతనిదగ్గర నూరు సువర్ణాలు పుట్టడం ఒక వింతకాదు. వెయ్యి అయినా పుట్టేవి. అయినా అదేమిటో అనుకొంటూనే ఊరు దాటి వచ్చాము. ఆ గంగాధరుడు తన మనిషిని ఎవరినైనా పంపగూడదా! మేమే గుర్రాన్ని ఒప్పగించి పైకం పుచ్చుకోవాలట! ఇప్పటికే చీకటి పడుతున్నది. ఇంకా కావలసినంత దూరం పోవాలి. ఈ వాన ఒకటి ప్రాణంతీస్తున్నది. పని ఎప్పటికి పూర్తి అవుతుందో! ఈరాత్రి అడవిలోనే చిక్కుపడటం జరగదుగదా!"

అతను ఇలా అనుకొంటూ ఉండగానే పెద్ద మెరుపు మెరసింది. దాని వెనకనే ఆకాశం పగిలి ముక్కలవుతున్నట్టు

భీకరమైన ఉరుము వినిపించింది. తనచుట్టూ ఏదో మంట ఆవరిస్తున్నట్టు అతనికి తోచింది. ఉత్తరక్షణంలో గుర్రం కాలుజారి పడిపోయింది. అతను బోరగిల పడిపోయాడు. మోచేతులూ, మోకాళ్ళూ రాళ్ళకు కొట్టుకొన్నాయి. 'అబ్బా!' అనుకొంటూ అతను ఎలాగో లేచి నిలదొక్కుకొని గుర్రంవైపు చూశాడు. అది చలనమే లేకుండా పడి ఉన్నది. అతని గుండెలు అవిసిపోయాయి. అది ఒక ఇరుకు లోయలో పడిపోవడంవల్ల క్రిందికి దిగి, అది బ్రతికిఉన్నదో మరణించిందో తెలుసుకొనే వీలు కనిపించలేదు. ఒక వేళ ఏదో కొనప్రాణం ఉన్నప్పటికీ దానిని అప్పుడు పైకిలాగి బ్రతికించే ప్రయత్నం చెయ్యడం కూడా అశక్యమని స్పష్ట పడిపోయింది ఎన్నడూ చెమర్చని అతని కళ్ళు జల జలా బాష్పాలు రాల్చాయి.

"అనుకొన్న దేమిటి? జరిగిం దేమిటి? అన్నగారికి నేను ఏం జవాబు చెప్పగలం? పైకంలేదు సరిగదా గుర్రంకూడా పోయిందంటే పరిస్థితులు ఎలా పరిణమిస్తాయో? ఏది ఏమైనా కానీ! పైకం లేకుండా అన్నగారిదర్శనం చెయ్యకూడదు."

ఈ నిశ్చయానికి వచ్చిన తర్వాత అతను గుర్రంపైపు తుదిసారిగా చూచి, కళ్ళు తుడుచుకొని, క్రింద పడిఉన్న బంగారుకొరడా అందుకొని, మెల్లగా నడవడం సాగించాడు.

కొంతదూరం వెళ్ళినతర్వాత ఆ కటిక చీకటిలో ఆశా కిరణం లాగా సన్నని దీపపు వెలుగు ఒకటి అతనికి గోచరిం

(8)

చింది. అతను దీక్షగా ఆ వెలుగును పరికించి చూచాడు. అది హేమశిల్పి కుటీరంలోనుంచి వస్తున్న వెలుగే. తలుపులు దగ్గరకు వేసి ఉన్నట్టున్నాయే కాని లోపలినుండి గడియ వేసి ఉంచినట్టు కనిపించడంలేదు. గాలి తాకినప్పుడల్లా రెండు తలుపులూ కదులుతున్నాయి. అలా కదులుతుండగా రెంటి మధ్యా ఏర్పడే సందునుంచే దీపపు వెలుగు సన్నని రేఖ మాదిరిగా వాకిట్లో పడుతున్నది. అప్పుడు దామోదరుడు నూతనాశతో అడుగులు తొందరగా వెయ్యడం సాగించాడు.

హేమశిల్పి ఇంకా మేలుకొనే ఉన్నాడన్నమాట! పొద్దున ఎవరినికలుసుకొంటే కార్యం సానుకూలం కావచ్చు ననుకొన్నామో అతనిదగ్గరకే ఇప్పుడు వస్తున్నాము. ఏమిటో ఈ చిత్రం! మా సంకల్పం వృథా కాకూడదేమో! ఇతను మేము ఎదుటపడి అడిగితే కాదనగలడా! మా అండవల్ల గాదా డబ్బూ పేరూ కూడా సంపాదించాడు! ఆ పరమ సత్యం మఱిచి కృతఘ్నుడవుతాడా!"

వివిధ భావాలు ఈ విధంగా హృదయాన్ని చలింప జేస్తూ ఉండగా అతని నడకకూడా వివిధ గతులు అవలంబించింది. జమీందారులం ఈ శిల్పిని ఆశ్రయిండమా, అనే రాజసం ఒకటీ, అవసరం ఎలా 'తీరుతుంది?' అనే బెంగ ఒకటీ అతన్ని తటపటాయింపులో పడద్రోశాయి. చివరకు అతను హేమశిల్పి కుటీర ద్వారంధగ్గర నిలబడ్డాడు. అతన్ని ఏమని పిలవాలి? ఏకవచన ప్రయోగంచేస్తే అతను అసంతుష్టుడై పైకం లేదంటాడేమో! బహువచన ప్రయోగంచేస్తే

జమీందారీ రాజసానికి లాఘవం ఆపాదించడం అవుతుం దేమో! అతనికి కొంతసేపు ఏంచెయ్యడానికీ తోచలేదు. కుటీరంలో ఉన్న శిల్పి బయటకు వచ్చేట్టుచెయ్యాలి. అతనే ముందు పలకరిస్తే బెట్టు చెడకుండా సంభాషణ సాగించ వచ్చును.

ఇలా అనుకొని అతను మెల్లగా దగ్గాడు. అబ్బ 'ఎంత చీకటి' అనుకొన్నాడు బహిరంగ స్వగతంలాగా, 'కుటీరంలో ఎవరున్నారో' అని అలాగే అనుకొన్నాడు కాని లోపలి నుంచి 'ఎవరువారు ?' అనే ప్రశ్న రాలేదు.

అతను తిన్నగా గుమ్మందగ్గరకు వెళ్ళాడు. మునివేళ్ళతో మృదువుగా తలుపుమీద శబ్దంచేశాడు. ఉహూఁ! లోపలినుంచి ఏగొంతూ 'ఎవరది ?' అని ప్రశ్నించలేదు. అతను సాహసించి తలుపులు తోశాడు. అవి అతనికి స్వాగతం చెప్పుతున్నట్లు సన్ననిశబ్దం చేస్తూ విడిపోయాయి. ఒక చిన్న దీపంమాత్రమే కుటీరాన్ని కనిపెట్టుకొని ఉన్నట్లు కనిపించింది. లోపల ఎవ్వరూలేరు.

దీపానికి కొంతదూరంలో కుంపటిమీద అన్నం ఉడుకు తున్నట్టున్నది. హేమశిల్పిజాడే లేదు.

దామోదరుడి మనస్సులో వెయ్యి ఆలోచనలు బయలుదేరాయి. "తలుపులుమూసి తాళం వెయ్యకుండా హేమశిల్పి ఎక్కడకు వెళ్ళిఉంటాడు? ఊళ్ళోకే వెళ్ళిఉంటే తాళం ఎందుకు వెయ్యడు ? కాబట్టి ఈ సమీపానికే వెళ్ళి ఉండాలి. వెళ్ళినవాడు ఇంతసేపటిదాకా రాకుండా ఉండడం

ఏమిటి? చీకటిలో కాలుజారి నాగురంలో పడిపోయినట్టుగా ఏ పెద్ద గోతిలోనో పడిపోయి ఉండడుగదా! పాపం! అతను అలా దిక్కులేనిచావు చస్తే అతనిధనం అంతా ఏంకావాలి? 'నా' అనేవాళ్ళు ఒక్కళ్ళూ లేరుగదా! అతను పగలూ రాత్రీ కష్టించి కూడబెట్టింది ఏ అదృష్టవంతుడి పాలై పోతుందో! కానీ అతను వస్తూఉంటాడేమో! మరికొంచెం సేపు వేచిఉంటే రావచ్చును. అందాకా వేచిఉందాం"

ఇలా అనుకొని అతను కుటీరంముందు కొంతసేపు అటూ ఇటూ పచార్లు చెయ్యడం ప్రారంభించాడు. తర్వాత వానలో బట్టలు తడిసిపోవటంతో చలిగాలికి వణకక తప్పని సరి అవుతుంటే లోపలికివెళ్ళి కుంపటిదగ్గర కూర్చుంటే వెచ్చగా ఉంటుందిగా! అనుకొని లోపలికివెళ్ళి నిప్పుదగ్గర కూర్చున్నాడు. చలిబాధ ఉపశమించినతర్వాత 'హేమశిల్పి ఈ కుటీరంలో ధనం ఎక్కడ దాచిఉంటాడు?' అనే ప్రశ్న తోచింది. ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం తెలుసుకొనడానికి దామోదరుడు కుటీరం యావత్తు కలయజూచాడు.

ఒకమూల ఒక నాపరాయి కనిపించింది. 'ఒక గోతి వంటిదానిని మూసిఉంచటానికే దానిని అక్కడ ఉంచాడేమో హేమశిల్పి!' అనిపించింది దామోదరుడికి. అవును. ఆ నాపరాతిమీద ఏ వస్తువూలేదు. మిగతా ఇల్లంతా మామూలు నేలతప్ప నాపరాళ్ళు పరచిలేవు "ఏ ప్రయోజనమూ లేకపోతే హేమశిల్పి దానిని ఇంట్లో అలా పరచి ఉంచటానికి కారణం ఏమిటి? కాబట్టి హేమశిల్పి సంపాదిం

చిన ధనం అంతా ఈ రాయి అడుగునే ఉండిఉంటుంది.” ఇలా అనుకొని అతను ఆ రాతిని ఎత్తి చూచాడు. అతనికళ్ళు సంతోషంతో తళతళలాడాయి కేవలం ధనం దాచుకోటానికి వినియోగపడే సంచులు గర్భవతుల్లాగా కదలలేక కూర్చున్నట్టు కనిపించాయి.

అప్రియత్నంగా అతని చేతులు ఆ సంచులమీద వాలాయి. రెండు చేతులతో రెండు సంచులూ తీసుకొన్నాడతను. “పో! పో! ఇక నువ్వు ఇక్కడ ఉండకు” అని ఎవరో హెచ్చరిస్తున్నట్టు తోచింది. గుండెలు తీవ్రంగా కొట్టుకొంటున్నాయి. కాళ్ళు వణకిపోతున్నాయి. ఎవరో వీపుమీద చెయ్యివేసి కుటీరం బయటికి నెట్టుతున్నట్టు వెలుపలికి వచ్చిపడ్డాడు. బయట వాన తీవ్రరూపం ధరించింది. కన్ను పొడుచుకొన్నా కానరాని చీకటి. తడిసిన బట్టలు. భరించరాని చలి. అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న నేల. ఇన్ని అసందర్భాలూ అతనికి ఒక లెక్కలోకి రాలేదు. అక్కర ఉన్నదానికంటె ఎన్నోరెట్లు ధనం లభించింది ఇక కొంత శ్రమపడితే సౌఖ్యపడవచ్చుగదా! ఒకచేతిలో బంగారు కొఱడాకూడా పట్టుకోవలసి వచ్చింది. యదార్థానికి దానిమీద అతనికి పెద్ద మమకారం ఏమీ లేదు. గుఱ్ఱం లేకపోయిన పిదప కొఱడా ఉపయోగం ఏమిటి? కాకపోతే అది బంగారపు కొఱడా! కాని దాని విలువకంటె కొన్ని వందలరెట్లు విలువగల సొత్తు అతనికి లభించింది. దానిని మోసికొని పోవడానికి రెండు చేతులూ చాలడం లేదు అయినా అతను దానిని విడిచిపెట్టలేదు.

కష్టంగా నేఉన్నా దానిని తీసుకొనే కుటీరం గున్నుందాటాడు. అదే అక్కడ పడిఉంటే 'దొంగ జమీందారుగారి అబ్బాయి' అని లోకానికి తెలిసిపోదు మరి!

కుటీరపు తలుపులు తెరిచిఉంటే కొంతదూరం వరకూ అతనికి మార్గం కనిపిస్తుంది. అయినా అతను చీకటిలోనే పోదలచుకొన్నాడు. కానీ వెలుగును సహించలేక పోయాడు. జార చోరులకు చీకటి అంటే ప్రీతి, వెలుగు అంటే భీతి సహజం కదూ. తలుపులు బాగా దగ్గఱకులాగి మరీ వెళ్ళి పోయాడు దామోదరుడు.

౯

దామోదరుడు వెళ్ళిన అయిదు నిమిషాలకే హేమ శిల్పి తన కుటీరానికి తిరిగివచ్చాడు. నందగజాల దూరాన ఉన్న ఒక యింట్లో నగ ఒకటి ఒప్పజెప్పవలసి ఉండడంవల్ల అతను 'ఇప్పుడే రావచ్చునుగదా! ఇంత మాత్రానికి తలు పులు తాళంవేసి పోవడం దేనికి?' అనుకొన్నాడు. 'దొంగ ఎవడో ఇంట్లోపడి ధనం దోచుకుకొని పోతాడేమో!' అన్న సందేహం అతనికి కలగనే లేదు. వయోధర్మం చేత శరీరానికీ నడకవల్ల శ్రమ కలిగినా, అతని మనస్సుమాత్రం తేలికగానే ఉంది. నగ అందు కొన్న ఇంటి ఆవిడ మజూరీ లెక్క ప్రకారం ఇవ్వడమే కాకుండా "బాబాయీ! ఈ అరిసెలు పుచ్చుకోండి! మిమ్మల్ని చూస్తే, మా నాన్నగారిని చూచి నట్టే ఉంటుంది నాకు. పాపం! ఈ వయస్సులో మీకు

ఇష్టమైంది చేసిపెట్టేవాళ్ళు ఎవళ్ళూ లేరుగదా!" అని పంచదారతో, నేతితో వండిన అరిసెలు అరడజను పొట్లం కట్టి ఇచ్చింది. ఆమె చూపిన ప్రీతి అతనికి అమితమైన ఆనందం కలిగించింది. "నాకు ఒక కూతురు ఉంటే, ఇలాగే ఏదో ఒక భక్ష్యం చేసి పెట్టేదికదా! అయినా అలా చింతపడడం దేనికి? ఎవరో ఒక పుణ్యాత్మురాలు నన్ను చూచి జాలిపడుతున్నది. ఈ జన్మానికి ఇంతే చాలు" అనుకొంటూ అతను ఉల్లాసంగా ఇంట్లోకి వచ్చి కుంపటి మీద ఉడికిన అన్నంచూచి తృప్తిపడ్డాడు "కొంచెం ఉప్పుగల్లితే చాలు అన్నం పెట్టుకొని తినవచ్చును. అంతవరకూ ఏ పనీ లేకుండా కూర్చోవడం దేనికి? ఆవిడ ఇచ్చిన పైకం నేల మాళిగలో భద్రం చేసుకోవచ్చును." అనుకొని అతను లాంతరువత్తి హెచ్చించి నేలమాళిగ దగ్గరలో పెట్టుకొన్నాడు. ఆ నాపరాతిమీద పడ్డ ఇసుక అంతా ఊడ్చివేశాడు. 'ఈ ఇసుక రాతిమీద ఎలా పడింది?' అనే ఆలోచనే రాలేదతనికి. మెల్లగా నాపరాతిని పైకి తీసి గోడకు ఆన్చి, నేలమాళిగవైపు చూపు సారించాడతను.

అక్కడ ఏమున్నది ? ధనాగారం బావురు మంటున్నట్టున్నది. అతని గుండెలు అవిసిపోయాయి. లాంతరు నేల మాళిగ లోపలికి దించి చూచాడు చేతులతో క్రింద నేల అంతా తడివి చూచాడు. వట్టి నేలా, ఇంత ఇసుకా తప్ప మరేమీ కనిపించలేదు. "సంచులు ఏమైనాయి? రాత్రి పైకి తీసి చూచినప్పుడు వాటిని బైటనే ఉంచి మరచిపో లేదుగదా"!

అనుకొంటూ లాంతరుతో బైటికి వచ్చాడు ఇల్లంతా తిరిగి చూచాడు. ఎక్కడా సంచులు కనిపించలేదు. అతని ఆందోళన అంతులేకుండా పెరిగిపోయింది. "ఎవడో దొంగ వచ్చాడేమో! వాడు నా నేలమాళిగలో ధనం ఉండటం ఎలా తెలుసుకొన్నాడో! వాడికి వినాశకాలం వచ్చి ఉంటుంది. లేకపోతే ఇంత సాహసం ఎలా చేస్తాడు! వాణ్ని నేను కనిపెట్ట లేనా! హేమశిల్పి అంటే బుద్ధిహీను డనుకొన్నాడేమో! వాడి జాడలు తీసి, నా సొమ్ము మళ్ళీ నేను రాబట్టుకోలేనా! ఎలా చిక్కకుండా పోతాడో చూస్తాను" అనుకొంటూ అతను లాంతరు తీసుకొని గుమ్మం బయటకు వచ్చాడు. కాని అప్పటికి వర్షం మరీ తీవ్రంగా కురుస్తూ ఉండడంతో గుమ్మం ముందు నీళ్ళు తప్ప ఎవరి అడుగు జాడలూ కనబడలేదు.

అతను మళ్ళీ ఇంట్లోకి వచ్చాడు. తనను నోరు తెరచి వెక్కిరిస్తున్నట్లున్న నేలమాళిగను చూచాడు. అడుగంటి మాడువాసన వస్తున్న అన్నాన్ని చూచాడు. "దుర్మార్గుడా! నా ధనం అపహరించి బాగుపడతావా! నువ్వు ఏమూల దాగినా పట్టించి తీరుతాను. లేకపోతే నాపేరు హేమశిల్పి కానేకాదు" అనుకొంటూ అతను కోపంతో కందిపోయిన ముఖంతో, మనస్సులాగానే భగభగ మండుతున్న లాంతరుతో వీధిలోకి వచ్చాడు ఆ ఆవేశంలో అతను గొడుగు తెచ్చుకోలేదు. తలుపులు మూసి తాళం వెయ్యలేదు. అడుగడుగునా జారిపడుతూ, బురద కొట్టుకొన్న బట్టలతో అలాగే పరుగెత్తడం ప్రారంభించాడు.

వనదుర్గంలో రచ్చచావడి ఎప్పుడూ జనంతో కిటకిటలాడుతూ ఉంటుంది వృద్ధులందఱికీ అది సమావేశమందిరం. ముఖ్యంగా చతురంగ ప్రియులు అక్కడ రాత్రి పది పదకొండు గంటలవరకూ ఆటలతో కాలక్షేపం చేస్తూఉంటారు. చతుర్ముఖ పారాయణ పరాయణులయిన యువకులున్నూ అలాగే చీట్లపేకతో రాత్రి చాలా పొద్దుపోయే వరకూ అక్కడే కూర్చునిఉంటారు. పైగా పొరుగూళ్ళనుంచి వచ్చిపోయేబాటసారులకున్నూ అదే విశ్రాంతి మందిరం. ఊరంతా మాటుమణిగినా అక్కడమాత్రం సందడిగానే ఉంటుంది. అక్కడికి వెళ్ళినట్లయితే పదిమందికి తనవిపత్తు చెప్పుకోవచ్చుననీ, వారి అండతో సలహాతో తాను తన ధనాన్ని తిరిగి రాబట్టుకోవచ్చుననీ ఊహించి తిన్నగా అటువైపు పరుగుదీశాడు హేమశిల్పి.

అక్కడ రచ్చచావడిలో వాన మూలంగా ఎక్కువ జనంలేరు. ఉన్న కొద్దిమందిలోనూ చాలామంది అన్యగ్రామాలవాళ్ళు చెడుగుడు ఆడుతున్నట్టున్న చలిగాలికీ, చాచికొట్టుతున్నట్టున్న వానజల్లుకూ అందరూ ముసుగులు పెట్టుకొని వానజల్లు తగలనిచోట కూర్చుండి కాలక్షేపానికి కబుర్లు చెప్పుకొంటున్నారు. సంభాషణ క్రమంగా దయ్యాల మీదకు మళ్ళింది.

"దయ్యాలనేవి లేనేలేవు. మన భ[illegible]కు పెద్ద దయ్యం" అన్నడొకడు. దానితో కొ[illegible] ఒకరు తమ అనుభవాల్ని ఏకరువు పెట్టటం సాగించారు.

"ఇది వినండిమరి! దయ్యాలంటూ ఉన్నాయని మీరే ఒప్పుకొంటారు. మా బంధువులపిల్లవాడొకడు మాఊళ్ళో పొట్ట పోసుకొందామని వచ్చాడు. వాడికి అప్పటికి వివాహమైంది. కాని భార్య కాపరానికి రాలేదు. నవయౌవనంతో మిడిసిపడుతున్నాడు వాడు. ఛాయ నలుపైనా కనుముక్కుతీరు బాగుంటుంది ఒకరోజు రాత్రి వాడు పదిగంటలు దాటిన మీదట ఒంటరిగా బైటికి వెళ్ళాడు. వాడు వెళ్ళినచోట పెద్ద మఱ్ఱిచెట్టుంది. దానికి దయ్యాలమఱ్ఱి అనే ప్రసిద్ధిఉంది. వీడు అక్కడికి వెళ్ళినప్పుడు ఏం జరిగిందో కానీ ఇంటికి రాగానే విరుచుకొని పడిపోయాడు. కంగారుగా నలుగురూ వెళ్ళి చూచారు. నోటివెంట నురుగులు వస్తున్నాయి. ఏదైనా పురుగు ముట్టుకొన్నదేమో అని భయపడ్డారు గబగబా ఒకరు పోయి మంత్రిగాణ్ణి పిలుచుకొనివచ్చారు అతనికి భూత వైద్యం కొంచెం తెలుసు. పిల్లవాణ్ణి చూస్తూనే 'ఇది గాలి చేష్టకాని పాము కరవడం కాదు.' అని ఏదో భూతచికిత్స ప్రారంభించాడు. అంతలో పిల్లవాడు లేచికూర్చుని "ఏరా? నా మీదకే వస్తున్నావా? నీకొంప సర్వనాశనం అవుతుంది. జాగ్రత్త" అని హుంకరించాడు. అప్పుడేం చెప్పను! అంత చక్కనివాడా ఆ పిల్లవాడు! ఎర్రగా మెరిసే కన్నుల్తో, పట పటలాడే పళ్ళతో, బుసలుకొడుతూ మహా భయంకరంగా కని పించాడు. నాకు మాత్రం అప్పటివరకు దయ్యాలమీద నమ్మకం లేదు. 'అమ్మో, ఏడిశావులే!' అని ఆ పిల్లవాణ్ణి పట్టుకో బోయాను. వాడు ఒక్క విదిలింపు విదిలించేసరికి వెళ్ళి [illegible]

చిరాకపడ్డాను. మోకాలు విరిగినట్టయింది నిజానికి నాకు నాతో బలంలో సరితూగేవాడు కాడు. అల్లాంటి వాడికి ముందు నేను నిలబడలేకపోయానంటే వాడిది దయ్యంబలం కాదూ?

సరే! అదల్లా ఉంచండి! మంత్రిగాడు కంగారుపడి "ఇదేదో అసాధ్యంగా కనిపిస్తున్నది. గట్టివాళ్ళను ఎవరినైనా పిలిపించండి" అని చెప్పి తోక ముడిచాడు. మాలో ఎవరికీ ఏమీ తోచలేదు ఆ పిల్లవాడి తండ్రి భూతవైద్యుడే. కాని ఆయన ఎక్కడో అరవైమైళ్ళ దూరంలో ఉన్నాడు. వీడి పరిస్థితి భయంకరంగా ఉంది కొంతసేపు నవ్వుతున్నాడు. కొంతసేపు ఏడుస్తున్నాడు. కొంతసేపు కాళ్ళూ చేతులూ నేలకేసి కొట్టుకొంటున్నాడు. 'దాహం దాహం' అంటూ పావుగంట పావుగంటకూ చెంబెడు చెంబెడు నీళ్ళు తాగుతున్నాడు. అటు తండ్రికి కబురుచేస్తూనే ఇటు ఏ పెద్ద డాక్టరుకైనా చూపించడం మంచిదని నిశ్చయించాం మందరమూ. మా ఊరికి పదిమైళ్ళదూరంలో ఉంది బెజవాడ. ఒక గుర్రపుబండి మాట్లాడుకొని పిల్లవాణ్ణి అందులో ఎక్కించి తీసుకొనిపోయాము.

చూడండి! బెజవాడలో డాక్టర్లకేం [illegible]గా! ఎంతమందికి చూపించాము. ఎవ్వరూ కూడా ఈ పిల్లవాడికి ఏ జబ్బు అని చెప్పలేకపోయారు. ఎవరి వల్లా ఏ ప్రయోజనమూ కనిపించలేదు. రెండురోజులు నానా అవస్థలూ పడ్డాము అప్పటికి పిల్లవాడి తండ్రి వచ్చాడు వస్తూనే వాడి చేతికి ఏదో గుడ్డపీలిక బిగించాడు. అందులో ఏముందో మరి!

అంతవరకూ నలుగురూ పట్టుకొన్నా విడిపించుకొని పోయే వాడు కిమ్మనకుండా పడుకొన్నాడు.

తర్వాత వారంరోజులు జరిగింది భూతవైద్యం. చివరి రోజున వాడు తిన్నాడండీ అన్నం! పదిమందికూడా తినలే రంత. అది తిన్నతర్వాత వీధిలోకి తీసుకొచ్చాం వాణ్ని. వాకిట్లోకి రాగానే "పోతున్నా పోతున్నా" అంటూ విరుచు కొని పడిపోయాడు వాడు. పది నిమిషాలకు కళ్ళు తెరచి చూచాడు. "ఏమిటిది? ఇక్కడ పడిఉన్నానేమిటి?" అను కొంటూ మావంక చూడడానికి సిగ్గుపడుతూ లేచి కూర్చు న్నాడు. వంచినతల ఎత్తితే ఒట్టు. నిజంగా వాడంతసిగ్గరి. పది మాటలకు ఒక్కటీ అలా మాట్లాడేవాడు. పరుషమైనమాట నోటివెంట వచ్చేదికాదు. అలాంటి వాడిలా అయ్యాడో చూడండి. ఒళ్ళు తెలిసేసరికి సిగ్గుపడడూ మరి!

మళ్ళీ వాడు యథాప్రకారంగా మర్యాదగానే నడి చాడు. ఇప్పుడు హాయిగా వాడి బ్రతుకు వాడు బ్రతుకు తున్నాడు 'ఆ భూతంలేదు గీతంలేదు పొ'మ్మని మన యిం గ్లీషు డాక్టర్లకే ఒప్పగిస్తే వాడిబ్రతుకు ఏమైపోయేదో!

మరొక డిలా చెప్పాడు.

"ఇది మరెవరి మాటాకాదు. నా కళ్ళారాచూచింది తల్చుకొంటే ఇప్పటికీ కళ్ళకు కట్టినట్టే ఉంటుంది.

అప్పుడు నాకు పదహారోయేడు. భయమంటే ఏమిటో ఎరుగనివాణ్ని నేను. మా ఊళ్ళో చెరువుగట్టున ఒక పురా తన గృహం ఉన్నది. దానిని బాటసారులు తలదాచుకొనే

నిమిత్తం ఎవరో పుణ్యాత్ములు కట్టించారట! దానికి ఒక తలుపుగానీ, కిటికీగానీ లేదు. లోపలికి వెళ్ళడానికి వీలుగా వసారావైపునుంచి హాలులోకి ద్వారం లాంటిది ఉన్నది. నాకు తెలిసినప్పటినుంచీ అందులో బిచ్చగాళ్ళు తప్పితే మరెవరూ బస చేసేవాళ్ళుకారు. అందువల్ల దానికి బిచ్చగాళ్ళసత్రం అని పేరు పడిపోయింది. ఆ బిచ్చగాళ్ళలో స్త్రీలూ, పురుషులూ, పిల్లలూ అనే భేదాలు మాత్రమేకాక త్రాగుబోతులూ, తగాదాకోరులూ, దురుసునోటివాళ్ళూ అనే రకరకాలవ్యక్తులుకూడా ఉండటంచేత మర్యాద కల వాళ్ళు ఎవళ్ళూ ఆసత్రంవైపువెళ్ళేవాళ్ళుకారు. అది ఎప్పుడైనా కాళీగా ఉంటేమాత్రం ఎవళ్ళైనా పిల్లలు చాటుగా చీట్లపేక ఆడుకోటానికీ, బీడీలు కాల్చటానికీ దానిని వినియోగించుకొనే వాళ్ళు. నాకు ఈ రెండు అలవాట్లూ లేనందువల్ల చాలా రోజులవరకూ ఆ సత్రంలోపలికి వెళ్ళే అవసరం కలగలేదు - చివరికొకసారి నా స్నేహితుడొకడు తనకోసం అక్కడికి ఒక నిర్ణీత సమయానికి రావలసిందని కోరడంచేత నేను సత్రంలో ప్రవేశించవలసి వచ్చింది. ప్రవేశించాను మిత్రుడి అభ్యర్థనవల్ల కొంతసేపు అక్కడే కూర్చున్నాను.

మిత్రుడు ఎంతసేపటికీ బయల్దేరలేదు. పేకాట పిశాచంలాంటిదని మీకు తెలుసుగా. 'ఇదిగో ఇదిగో!' అంటూనే మూడుగంటలసేపు కూర్చోబెట్టాడతను. అప్పటికి సాయంకాలమయింది సత్రంలో క్రమంగా వెలుగు సన్నగిలిపోతున్నది. మనస్సులో ఉల్లాసమూ తరిగిపోతున్నది.

మిత్రుడిపట్ల ఉండే ఆత్మీయత ఒకవైపూ చల్లగాలికి ఏతోటల వైపో తిరిగి వద్దామనే అభిలాష ఒకవైపూ పట్టి లాగుతూ ఉంటే నిస్సహాయుణ్ణయి పైకప్పు పరికించటం మొదలు పెట్టాను. హఠాత్తుగా గోడపైన ఒక నల్లటిచెయ్యి కనిపించింది ఏ మానవహస్తమూ అంత పెద్దదిగా ఉండదు. మీ జెయ్యి అంతా రోమాచ్ఛాదితంగా ఉన్నది. విస్మయంతో 'ఏమిటది?' అన్నమాటలు హఠాత్తుగా నానోటినుంచి వెలువడ్డాయి. ఏమిటేమిటంటూ నలుగురూ తలలెత్తారు 'అదిగో' అని ఆ చెయ్యివైపు వేలుపెట్టి చూపాను. 'అమ్మో' అంటూ పేకముక్కలక్కడే విడిచి పరుగెత్తారందరూ. నా మిత్రుడు నన్ను చెయ్యిపట్టుకొని యీడ్చుకొని పోయాడు బైటికి. సత్రంనుంచి ముప్పై నలభై గజాలు దూరానికి వెళ్ళి జనంలోపడ్డ తర్వాత గాని ఆగలేదు. ఎవళ్ళూనూ రోడ్డుమీదమీద వెళ్ళేవాళ్ళు 'ఏమిటేమి'టంటూ నా చుట్టూ మూగారు. "అదే అదే లంబాడీ దయ్యం! ఈ చెరువులో పడి చచ్చిందంటారే అదే. ఆ గోడమీదనుంచి చెయ్యి ఊపుతోంది." అని ఒక్క బిగువున అన్నారు వాళ్ళు. అప్పటికి గాని అది లంబాడీదయ్యపు చెయ్యి అని తెలిసిరాలేదు నాకు. ఆ చెరువులో ఎప్పుడో ఒక లంబాడీది బలవంతపు చావు చచ్చిందనీ, చచ్చిదయ్యమై ఆ సత్రాన్ని ఆశ్రయించి ఉంటున్నదనీ యువకులెవరైనా ఒంటరిగా అక్కడికి పోతే పట్టుకొంటున్నదనీ అక్కడివాళ్ళ మాటలవల్ల తెలుసుకొన్నాను.

చాలామంది అనేదేమిటంటే అక్కడ దయ్యం ఉంటుందని విని భయపడ్డవాళ్ళకే దయ్యం కనబడుతుందనీ వాళ్ళనే అది పట్టుకుంటుందనీనూ. మరి అక్కడ దయ్యం ఉందని నేను అప్పటికి విననూలేదు; దానిని తల్చుకొని భయపడనూలేదు గదా! ఆ దయ్యపుచెయ్యి నాకు ఎందుకు కనిపించినట్లు? పోనీ నాది భ్రాంతి అనుకొందాం. తక్కిన నలుగురిదీ కూడా భ్రాంతేనా! ఏ భ్రాంతికయినా ముందు భావం ఉండాలిగదా! ఆ భావన నాలో లేకుండానే భ్రాంతి ఎలా కలిగింది? ఇందువల్ల నే ననేదేమిటంటే దయ్యాలనేవి నిజంగానే ఉన్నాయి. అయితే అవి అందరిజోలికీ రావు. వాటికి కావాలనుకొన్న వాళ్ళమీదకే అవి పోతాయి."

ఇంకొకడిలా అన్నాడు.

"ఔను. అందరిజోలికీ అవెందుకు పోతాయి? కామినీ భూతాలయితే ఎర్రగా పుర్రగా కనిపించిన కుర్రవాళ్ళనే పట్టుకొంటాయి. తిండికి మొహంవాచి చచ్చినవైతే భాగ్యవంతుల్నే పట్టుకొంటాయి. కాని దయ్యాలన్నీ భయంకరంగా ఉండవు. కామినీగ్రహాలు చాలా అందంగా ఉంటాయి. అవి ఏ రాణివాసపు స్త్రీలమాదిరిగానో కనిస్తాయి. వాటిని దయ్యాలని అనుకోనేలేం."

"అయితే మనకు కనిపించింది దయ్యమో మనిషో తెలుసుకోటానికి మార్గంలేదా?" అని అడిగాడొకడు.

"ఎందుకులేదూ? అవి ఎంతరూపం మార్చుకొన్నా వాటి పాదాలుమాత్రం వెనక్కుతిరిగి ఉంటాయి."

అని యెవరో అంటూఉండగా ఎవరో ఘుమ్మంముందు పడిపోయినట్టు చప్పుడయింది. చకితులై అందరూ అటు చూచారు. గుడ్డిదీపపు వెలుగులో తటాలున లేచి తూలి పోతున్న ఆ వ్యక్తిని చూడగానే వారి పై ప్రాణాలు పైనే పోయినట్టయ్యాయి. బూచిలాగా రోమాలు పెరిగిన ముఖంతో తడిసి నీళ్ళోడుతున్న శిరోజాలతో బురదగొట్టుకొన్న బట్టలతో ద్వారబంధం పట్టుకొని ఊగిసలాడుతున్న ఆ వ్యక్తి దయ్యమే అయిఉంటుందని తోచింది వారికి. భయావేశంతో కొంతమందికి అరవడానికి గొంతుకూడా స్వాధీనంకాక పోయింది. కొంతమందికి తలవెండ్రుకలు చివాలున లేచి నిలబడ్డాయి.

పాపం! ధనంపోయిందన్న దుఃఖంవల్లనూ చాలా దూరంనుంచి పరుగెత్తుకు వచ్చినందువల్లనూ హేమశిల్పి కూడా కొంతసేపటిదాకా ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. అతనివంక వాళ్ళూ, వాళ్ళవంక అతనూ ఎగాదిగా చూడటం తప్ప మరేమీజరగలేదు. కొంతమంది లోలోపల ఆంజనేయ దండకం వల్లెవెయ్యడం సాగించారు. "ఛూత్! చలో! హాం ఫట్! నిన్ను మారణంచేస్తా" అనే బెదిరింపుమాటలు అంటే దయ్యం పారిపోతుందని విన్నవాళ్ళు కొందరు 'ఛూత్' అనే పదంలో మొదటి అక్షరం మాత్రమే ఎలాగో అని, మిగతా శబ్దజాలం ఒక్క ఆరున్నొక్కరాగంతో సరిపెట్టారు

వారి ఆక్రందనాలకు ఇరుగుపొరుగుల ఇళ్ళలోనివారు అందరూ లేచారు. లాంతర్లతో, కర్రలతో వీధిలోకి వచ్చి

చూచారు. క్షణంసేపు వారున్నూ నిశ్చేష్టులైనారు. అంతలో హేమశిల్పిని బాగా ఎరిగిఉన్న నీలకాంతుడు మనస్సు అదుపులోకి తెచ్చుకొని "ఏమిటి విశ్వకర్మగారూ! మీకు ఏం కావాలి? ఇంత రాత్రివేళ ఎందుకిలా పరుగెత్తుకువచ్చారు?" అని అడిగాడు.

అప్పటికి హేమశిల్పికి మాట్లాడేశక్తి వచ్చింది. కాని దుఃఖంవల్ల ఆ మాటలు స్పష్టంగా ఉండలేదు. "కొంప పోయింది నీలకాంతబాబూ, కష్టార్జితం అంతా పోయింది. దొంగలు పూర్తిగా ఎత్తుకుపోయారు బాబూ! ఇప్పుడే! ఇప్పుడే! ఇటో అటో ఎటో వెళ్ళారు. వాళ్ళ శ్రాద్ధం పెట్టుకొన్నారు"

హేమశిల్పి మాటలు అన్నీ వినబడకపోయినా, విన్నవాటినిబట్టి అతనికి తటస్థించిన ఆపదను గ్రహించగలిగాడు నీలకాంతుడు. అతను జాలితో కరిగిపోయాడు. తనప్రక్కనే ఉన్న గోవిందుణ్ని చూచి "గోవింద్! మన విశ్వకర్మగారికి దుఃఖంతో మాటగూడా సరిగా రావడంలేదు. ఎలా వణికిపోతున్నాడో చూడు! వానలో తడిసి ముద్ద అయిపోయాడు పాపం! కళ్ళు ఎఱ్ఱగా నిప్పులమాదిరి కనిపిస్తున్నాయి. జ్వరం వచ్చిందేమో చూడు!" అన్నాడు. గోవిందుడు హేమశిల్పి శరీరం తాకి చూచాడు. 'ఒళ్ళు వెచ్చగాలేదు బాబూ!' అని అతను నీలకాంతుడితో అంటూ ఉండగా, హేమశిల్పి ప్రార్థనా స్వరంతో 'గోవింద్!' అని మళ్ళీ ఆగిపోయాడు.

గోవిందుడు అతని దీనతకు ద్రవించి కంపితస్వరంతో "ఏమిటి బాబూ!" అని ప్రశ్నించాడు.

"గోవింద్! నిజం చెప్పు! నాడబ్బు నువ్వు తియ్యలేదూ? ఎవరితోనూ చెప్పనుగా! నా పైకం నాకు ఇవ్వు బాబూ! అందులో ఒక సువర్ణం నీకు బహుమతిగా ఇస్తాగా! ఏం? ఏ మంటావు? చెప్పవు గోవింద్! నిజం చెప్పవూ?"

హేమశిల్పి యిలా అడిగే సరికి గోవిందుడి కళ్ళు చింత నిప్పులయ్యాయి.

"ఏమిటయ్యా నువ్వనేది! నీసొమ్ము నేను ఎత్తుకు పోయానా! మాటలు జాగ్రత్తగా రానియ్యవయ్యోయ్! గోవిందుడంటే ఏమిటని నీ ఉద్దేశం?"

క్రోధంతో నిలువునా కంపించాడు గోవిందుడు. కాని, హేమశిల్పి సందేహం అలాగే ఉండిపోయింది. అతను ఏదో అనబోతుంటే నీలకాంతుడు అతనిని చెయ్యిపట్టుకొని ఒక చోట కూర్చోపెట్టాడు. సానుభూతి ఉట్టిపడే స్వరంతో "విశ్వకర్మగారూ! మీరు గోవిందుణ్ని నిష్కారణంగా అనుమానిస్తున్నారు. అతను ఈ సాయంకాలంనుంచీ నాదగ్గరే ఉన్నాడు. మీరు అలా ఎందుకు అనుకొంటున్నారో నాకు తెలియడంలేదు. అసలు దొంగతనం ఎప్పుడు జరిగిందో, మీకు ఎప్పుడు తెలిసిందో, ఎంతసొమ్ము పోయిందో వివరంగా చెప్పండి!" అని అడిగాడు.

హేమశిల్పి జరిగిందంతా చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. మధ్య మధ్య ఎవరో ఒకరు ఏదో ఒక ప్రశ్న వేస్తూ ఉంటే

అతను ఓపికగా అందరికీ సమాధానాలు చెబుతూ వచ్చాడు. దానితో శ్రోతలు అందరూ అతనికి కలిగిన నష్టానికి జాలి పడ్డారు. అలా వారు సానుభూతి చూపుతున్నకొద్దీ అతనికి కొద్దికొద్దిగా దుఃఖం ఉపశమిస్తున్నట్లు తోచింది పదిమంది జాలిపడేటప్పుడు దుఃఖభారం తగ్గడం సహజమేగా! చివరకు నీలకాంతుడు ఇలా అన్నాడు.

"విశ్వకర్మగారూ! మీయింట్లో దొంగతనం చేసిన వాడు మరెవడో అయివుంటాడు. గోవిందుడు మాత్రం కాదు. అతన్ని అనుమానించకండి! ఇందుకేనేమో అంటారు. 'సొమ్ము ఒకచోటఉంటే, అనుమానం మరొకచోట ఉంటుం' దని."

హేమశిల్పికి నీలకాంతుడి మాటలతో పశ్చాత్తాపం కలిగింది. అతను గోవిందుణ్ని చూచి "గోవింద్! నువ్వు తరుచూ మాయింటికి వచ్చేవాడివి. అందువల్ల నువ్వే తీశా వేమో అనే సందేహం కలిగింది నాకు. ఒకవేళ వేళాకోళా నికే తీశావేమో అనికూడా అనిపించింది. డబ్బుపోవడంతో నాకు మతిపోయినట్టయింది గోవింద్! అందుచేతనే అలా అడిగాన్నిన్ను, ఏం అనుకోబోకుసుమా! మరి నేను ఎవరినీ నిందించను. కాని, దొంగను పట్టుకు తీరుతాను. న్యాయార్జితం నాది. అది ఇంకొకడికి ఎన్నటికీ దక్కదు. ఏదో ఒక రోజుకు అది నా దగ్గరకు రావలసిందే" అన్నాడు.

అతని మాటలు ముగియగానే ఒక శ్రోత యిలా ప్రశ్నించాడు. 'ఇంతకూ పోయినసొమ్ము ఏమాత్రముండి!'

హేమశిల్పి ఆ ప్రశ్నకు బరువుగా నిట్టూర్చాడు. “ఒకటా రెండా బాబూ! మూడువందల కాసులు. నిన్న రాత్రి లెక్కపెట్టాను” అన్నాడు.

“మూడు వందలకాసులు! అన్నీ కాసులేనా!” అని మరొక శ్రోత ప్రశ్నించాడు. అంతలో నీలకాంతుడు ఇలా అన్నాడు. “ఏం? మూడువందల కాసులు మోసుకుపోలేడా ఒకమనిషి? విశ్వకర్మగారూ! ఇంతచీకట్లో వానలో మీరు ఒక్కరూ రక్షకభటాధికారి యింటికి ఎలాపోతారు! నేనూ, గోవిందుడూ కూడా వస్తాం పదండి!”

హేమశిల్పి కృతజ్ఞతతో అతనివైపుచూచి నిలబడ్డాడు. నీలకాంతుడూ, గోవిందుడూ కూడా లేచారు. ముగ్గురూ రక్షకభటాధికారి యింటికి బయలుదేరారు.

౧౦

గదాధరుడు ఆ రాత్రి తమ్ముడు రానందుకు అంతగా విచారించలేదు. పంచకల్యాణిని అమ్మడం అంత తొందరగా జరిగేపని కాదనిఅతనికి తెలుసు. ఎవళ్ళో లక్షాధికారులుగాని అటువంటి అశ్వరత్నాన్ని కొనడానికి సాహసించరు. కాబట్టి దామోదరుడు మంచిబేరం వచ్చేవరకూ ఆగకతప్పదు. అదీ గాక అతనికి మరో మిత్రుడెవడైనా కనిపిస్తే ఇక్కడి అన్న గారిపరిస్థితి ఏమైపోయినాసరే ఆ మిత్రుడేమో! అతనేమో!

తమ్ముడి నడవడి గురుకువస్తే గదాధరుడు చాలా చిరాకుపడవలసిందే. అయితే నవీనాదేవితో అంతవరకు గడిపి

రావడంవల్ల అతనిమనస్సులో ఆ లావణ్యవతే సాక్షాత్క రిస్తున్నది. ఆ హసందాంతకం, ఆ మధురవీక్షణం, ఆ మృదు మందహాసం, ఆ సరససంభాషణా అతనికి మరపురావడంలేదు. ఆమె గులాబిరేకుల్లాంటి పెదవులు మళ్ళీ మళ్ళీ ప్రత్యక్షమవు తున్నాయి. తన సర్వభాగ్యం ఆ పెదవుల్లోనే ఇమిడిఉన్నట్లు స్ఫురిస్తున్నది. అవిగనక తనవైతే లోకం ఏమైపోతేనేం ? ఈ మధురభావన అతనిని మరేవిషయమూ స్మరింప నియ్యకుండా చేసింది. ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో ఏమో! మరునాటి ఉదయం పరిచారకులెవరో చెప్పినప్పుడుగాని హేమశిల్పి సర్వస్వం ఎవరో ఎత్తుకొనిపోయారనే విషయం అతనికి తెలియలేదు.

తర్వాత ఊళ్ళోపదిమందితోబాటు అతనూ హేమశిల్పి యింటికి వెళ్ళాడు. 'దొంగ యెటునుంచి వచ్చి ఉంటాడు? ఎటువెళ్ళిఉంటాడు?' అని తానూ వితర్కించాడు. దొంగ అడుగుజాడ లేమైనా కనబడతయేమోనని ఆయింటి పరిసరా లన్నీ పరీక్షించాడు. కాని ఆ రాత్రి కురిసినవానకు దొంగ అడుగు జాడలు తుడిచి పెట్టుకుని పోయాయి. అయితే ప్రత్యం గుళం పరిశీలించగా పరిశీలించగా తెల్లనివస్తువొకటి బురదలో ముప్పాతికవంతు కూరుకుని పోయింది కనిపించింది. 'ఏమిటిది? అని దానిని తీసి చూచాడతను. అదినస్యపేటిక. అందరి కళ్ళూ దానిమీాద వాలాయి. 'ఏదేది?' అని అంతమందీ అందుకొని చూచారు. అది చిన్న వెండిపెట్టె మంచినగిషీతో చూడటా నికిచాలా అందంగా ఉంది. అటువంటిదాన్ని మంచిభాగ్య

వంతులుమాత్రమే ఉపయోగిస్తారుగదా! వాళ్ళకు ఈ దొంగ తనం చేసే కర్మ ఎందుకు కలుగుతుంది?

గదాధరుడితోపాటు అందరూ సుదీర్ఘంగా ఆలోచించారు. చివరకు నీలకాంతు డిలా అన్నాడు.

"ఆఁ ఇప్పటికి గుర్తుకు వచ్చింది. రెండుమూడు నెలలవుతుంది ఒక వృద్ధుడు అన్నం పెట్టించవలసిందని మా యింటికి వచ్చాడు. అతని దగ్గిర చూచానీ పెట్టె. అడుక్కుతినేవాడిదగ్గిర ఇలాంటిది ఉండటం వింతకాదూ? అయితే అంతకుముందే చెప్పాడతను. తాను గొప్ప కుటుంబంలో పుట్టాననీ దాయాదులవల్ల తన ఆస్తి సర్వనాశనం అయిందనీనూ. 'అయినా ఆ పెట్టె అమ్ముకొంటే ఒకటి రెండురోజులు తిండి గడుస్తుందిగా! దాన్ని అలాగే ఉంచుకొని ఇతనికి ఈ ముష్టిబతుకెలా బుద్ధిపుట్టిందో!' అనే ఆలోచన వచ్చింది నాకు. కాని ఒకరోజూ రెండురోజుల్తో బతుకు పూర్తి అయిపోతుందా? అది అమ్మిన మీదట అతని గతి! ఏమిటో, మన ఆలోచనలకు అర్థంలేదు. అందినచోటనెల్లా అప్పులు చేస్తూ ఒక్క బాకీకూడా తీర్చకుండా దర్జాలు వెలిగిస్తూ ఉంటారు కొందరు. వాళ్ళను ఏమీ అనలేం. కాని బిచ్చగాడి దగ్గర ఏకొంచెం విలువైన వస్తువున్నా 'నీకది దేనికి?' అని ప్రశ్న వేసితీరుతాం. ఆ వృద్ధుడు తనపెట్టెవంక నేను చూడగానే నా అభిప్రాయం గ్రహించినట్టున్నాడు. "ఇది మా నాన్నగారు వాడుకొనేవారు బాబూ! ఆయన స్మృతిచిహ్నంగా దీన్ని కన్యాకర్తికోసం అమ్ముకోకుండా దాచిపెట్టుకొన్నాను.

దీన్ని చూస్తేంటే ఆయన నాకళ్ళయెదుట ఉన్నట్టే ఉంటుంది. అబ్బ! ఎలాంటివారు మా నాన్నగారు! ఆయన గతించినా నేను బతికి ఉన్నానంటే నాలాంటి కృతఘ్నుడూ రాతిగుండె వాడూ ఇంకొక డీలోకంలో ఉండడనే చెప్పాలి. నా ప్రాణం నాకంత తియ్యనైంది. ఛీ! ఈ స్వార్థపరుడి కీశిక్ష చాలదు బాబూ! వీడింకా ఇంకా అవస్థలు పడాలి. గుక్కెడు మంచినీళ్ళుకూడా పుట్టకుండా ఏడ్చి ఏడ్చి చావాలి. అలాగైతే ఆ పాపం ఏ కొంచెమైనా తరుగుతుందేమో!” అని వెక్కి వెక్కి యేడవటం మొదలుపెట్టాడు. చెప్పవద్దూ! నాకూ కళ్ళవెంట నీళ్ళు తిరిగాయి. మానాన్నగారు నాకు గుర్తుకు వచ్చారు.

“మేం నలుగురం అన్నదమ్ములమూ! ఆయన మిగతా వాళ్ళమీద కంటె నామీదే వాత్సల్యం చూపించేవారు. అన్నదమ్ములే యేమిటి? అప్పచెల్లెళ్ళుకూడానూ! మా నాన్నగారి వాత్సల్యం నేను అనుభవించినంతగా నా తోబుట్టువుల్లో మరెవ్వరూ అనుభవించలేదు. నేను ఆయనకు చేసిన ఉపచారం ఒక్కరవ్వకూడా లేదు. అయినా ఇరవైనాలుగు గంటలూ నాతోనే గడపాలని కుతూహలపడేవారు వారు. ‘అన్నానికింత ఆలస్యంగా వచ్చావేం? నడిచే వచ్చావా? ఎండలో ఇంతసేపు తిరిగితే ఎలాగు?’ అని ఎప్పుడూ నేను ఏమై పోతానో అనే ఆందోళన పడేవారు. నాకు కొంచెం తలనొప్పి వచ్చిందంటే అది తగ్గేదాకా ఆయన మంచినీళ్ళు

కూడా ముట్టేవారు కారు. అలాంటి వాత్సల్యసముద్రాన్ని కాటికప్పగించి నే నెలా బ్రతుకుతున్నానో!

ఇలా మానాన్నగార్ని తల్చుకొని ఆ వృద్ధుడి కున్న పితృభక్తిలో నాకు సహస్రాంశంకూడా లేదనుకొని సిగ్గుపడ్డాను. చూచారా! ఈ పెట్టె అతనిదే. సందేహం లేదు. కాని అతనే యీ దొంగతనం చేసివుంటాడని నేను అనుకోలేకపోతున్నాను. గొప్పయింట పుట్టినవాడికి గొప్ప బుద్ధులే ఉంటాయిగాని నీచ బుద్ధులెలా ఉంటాయి!"

నీలకాంతు డిలా అని శ్రోతల అభిప్రాయాలు తెలుసుకోవడంకోసం అందరి ముఖాలూ పరికించాడు. ఆ సందర్భంలో అతని చూపు గదాధరుడిమీదగూడా పడింది. గదాధరుడు ఉలిక్కిపడ్డాడు. అయితే అతని ఉలికిపాటు ఎవరూ గమనించలేదు. అంతలో హేమాచల శ్రేష్ఠి సంభాషణ మొదలుపెట్టాడు. హేమాచల శ్రేష్ఠి నిజంగా హేమాచలనే అని ప్రసిద్ధి. అతను జంతికలూ, కారపుపూసా అమ్ముకొంటూ సంపాదన ప్రారంభించిన వ్యక్తి. జంగిడీ పుచ్చుకొని యింటింటికీ తిరిగి దమ్మిడీ అమ్మకం గూడా వదులుకోకుండా ఓర్పుతో వ్యాపారం సాగించాడు. 'బేరాలే లేవు బాబూ!' అంటూ అంటూనే ఏడాది తిరిగేసరికి చిల్లరకొట్టు పెట్టాడు. రెండో యేటికి మిఠాయి కొట్టుకూడా మొలిపించాడు. 'అది మా అమ్మది. ఈ చిల్లరకొట్టుమాత్రమే నాది అంటూవచ్చాడు. మూడో యేట కొడుకుచేత బట్టల కొట్టు పెట్టించాడు. నాలుగో యేటినుంచీ వెండి బంగారు

వస్తువుల తాకట్టుమీద అప్పులివ్వడం మొదలుపెట్టాడు. పదేళ్ళు తిరిగేసరికి ఒక్క జమీందారుగారు తప్ప అతనికి బాకీపడని సంసారి ఎవ్వడూ లేకుండా పోయాడా ఊళ్ళో మిఠాయి అరువిస్తాడు. బట్టలు అరువిస్తాడు. చిల్లర సరుకులు అరువిస్తాడు. నాము పద్ధతిని పేదరైతులకు అప్పులు పెడతాడు అన్నప్పుడెల్లా డబ్బు అందరి చేతిలోనూ ఆడదు గదా! కాబట్టి యెంత అప్పుచెయ్యగూడదనుకొన్నవాడైనా ఏదో ఒక సందర్భంలో అతని దగ్గర అప్పుచెయ్యక తప్పేది కాదు. కుటుంబ యజమాని స్వయంగా అప్పుచెయ్యక పోయినా చిరుతిండ్లకోసం చిన్నపిల్లలూ, నిత్యకృత్యాల్లో వెచ్చాలకోసమో, అరుదుగా వచ్చిన చీరలకోసమో స్త్రీలూ, హేమాచలందగ్గర ఖాతాపెడుతూ వచ్చారు. ఇన్ని రకాలుగా అప్పులిచ్చినా అన్నీ వసూలు చేసుకొనే సామర్థ్యంకూడా హేమాచలం దగ్గిర అమోఘంగా ఉంది. ఏ మనిషి తత్వం ఎలాంటిదో ఎవరితో ఎలా వ్యవహరించి తన కార్యం సాధించుకోవాలో హేమాచలానికి తెలిసినట్లు మరెవ్వరికీ తెలియదు. ఊళ్ళోవాళ్ళందరికీ కూడా అతని విషయంలో ఇదే అభిప్రాయం. అందువల్ల అతని అభిప్రాయానికి అందరూ ఎంతో విలువ యిస్తారు. అతనిలా అన్నాడు.

"నీలకాంతబాబూ! గొప్పయిల్లంటే డబ్బుగల వాళ్ళ యిల్లు అనేనా మీ అభిప్రాయం? అయితే పొరబడ్డారన్న మాట. నిజాయితీ అనేది కలిమినిబట్టి ఉండదు. రాజ్యం

కోసం అన్నదమ్ములు ఒకర్ని ఒకరు మోసగించి చంపుకొంటు న్నారు. వాళ్ళిద్దరూ మహారాజ కుటుంబంలో పుట్టినవాళ్ళేగా! మోసగించటం వాళ్ళ కెలా అబ్బింది? అదలా ఉంచండి! నాదగ్గర అప్పు తీసుకొనే వాళ్ళని చూస్తున్నాగా! పేదలు అణాపైసలతో గడువు నాటికి బాకీ తీరుస్తున్నారు. కలవాళ్లో ఇదిగో అదిగో అని కాలయాపన చేస్తున్నారు. పేదవా డేనడూ కొంచెం ఆలస్యం అయినా బాకీ తీర్చివేస్తున్నాడే కాని ఎగగొట్టాలని ప్రయత్నించటంలేదు. కలవాళ్ళయినా కొందరు ఆస్తి పెళ్ళాంపేరనో ఇంకెవరిపేరనో వ్రాసి నాకు పంగనామాలు పెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. అయితే నా దగ్గర ఈ ఆటలేమీ సాగవనుకోండి! అప్పు ఇచ్చేటప్పుడే దాన్ని రాబట్టుకొనేందుకు ఉపాయం ఆలోచించి ఉంటాను. దానిప్రకారం గోళ్ళూడగొట్టి మరీ పుచ్చుకొంటాను నాకు రావలసినదంతా. కాబట్టి భాగ్యవంతుడు దొంగతనం చెయ్య డనీ, బీదవాడే చేస్తాడని సిద్ధాంతం చెయ్యడానికి వీల్లేదు."

అప్పుడు హేమశిల్పి యిలా అన్నాడు.

"బాబూ! ఆ వృద్ధుణ్ని నేనూ చూచాను. అతన్ని బాగా పరీక్షించాను కూడానూ అతను దొంగకాదు. పైగా నాదగ్గిర డబ్బు ఉంటుందని అతనికి తెలిసే అవకాశంలేదు. అదీకాక అతనీ గ్రామం విడిచి వెళ్ళికూడా చాలారోజు లయింది. నా దౌర్భాగ్యంకొద్దీ ఎవడో మన ఊరివాడే, నా గుట్టుమట్టులన్నీ తెలిసినవాడే యీపని చేసిఉంటాడు. ఎవరని చెప్పేది? నా ప్రారబ్ధం ఇలా ఉంది."

హేమశిల్పి యిలా అనేసరికి అందరికీ అతనిమీద జాలి కలిగింది. గదాధరుడు మరీ జాలిపడ్డాడు.

"విశ్వకర్మగారూ! మీరు దిగులు పడబోకండి! మీరు చూచుకొని నేను మీకు పోయిన పైకం యావత్తూ ఇస్తాను."

కాని హేమశిల్పి అందుకు అంగీకరించలేదు.

"బాబూ! ఇంతవరకు ఒకరి సొమ్ము ఉచితంగా తీసుకొని యెరగను. ఇప్పుడు ఆపని ఎందుకు చెయ్యాలి? నేనైనా ఈ పైకం నాకోసం కూడబెట్టలేదు. ఎవరికోసమో ఏదో చెయ్యాలనుకొన్నాను. నరుడు తానొకటి తలిస్తే భగవంతుడు మరొకటి తలుస్తాడన్నట్టయిపోయింది. పోనివ్వండి! ఏం చేస్తాం?"

తర్వాత గ్రామస్తులు హేమశిల్పికి ఓదార్పు మాటలు చెప్పి ఎవరియిళ్ళకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. గదాధరుడు కూడా అలాగే వెళ్ళిపోయినా అతనికి మనశ్శాంతి లేకపోయింది. ఆ నస్యపేటిక దామోదరుడి దగ్గిర ఉండగా చూచాడతను. అవృద్ధుడి దగ్గిరనుంచి దామోదరుడికెలా వచ్చిందో అది! ఏమైనా దొంగతనం దామోదరుడే చేశాడని పిస్తున్నది. అయితే అతను ఊళ్ళోకి రాలేదుగదా! వచ్చి ఉంటే గుర్రం అమ్మినబాపతు సొమ్ము తనకు ఇయ్యవలసిందే గదా! ఒకవేళ అదంతా ఖర్చుపెట్టుకొన్నా ఈ దొంగిలించిందికూడా ఖర్చుపెడతాడా! ఇంతకూ అతనేమైనట్టు?"

గదాధరుడికి ఒళ్ళంతా తేళ్ళూ జెర్రిలూ పాకినట్లయింది భోజనమైనా చెయ్యకుండా తమ్ముడిజాడ తెలుసుకో

దానికి మరొకగుర్రం ఎక్కి వనదుర్గంవైపు బయలుదేరాడు. కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి అతనికి ఎదురుగా ఎవరో గుర్రం మీద వస్తున్నట్టు కనిపించింది. ఆ వచ్చేది తమ్మయ్యగారే కావాలి! పంచకల్యాణి అమ్మకం కాలేదేమో! భగవంతుడా! ఈరోజు నాయనగారికి కెలా కనిపించేది?"

ఇలా దిగులుపడి గదాధరుడు గుర్రాన్ని నిలిపి ఆవచ్చే రౌతుకోసం వేచిఉన్నాడు. కొద్ది నిమిషాలలో ఆ వ్యక్తి దగ్గరకు వచ్చాడు. కాని ఆ గుర్రం పంచకళ్యాణికాదు. ఆ రౌతు దామోదరుడూ కాడు. అతను గంగాధరుడు. దామోదరుడి దగ్గర పంచకల్యాణిని కొనాలనుకొనినది అతనే. అతను గదాధరుణ్ని చూడగానే గుర్రాన్ని ఆపి ఇలా అడిగాడు.

"నమస్కారమండి! దామోదరం దొరగారు ఊళ్ళో లేరా?"

"ఏమైంది గంగాధరా! తొందరగా చెప్పు! పంచకల్యాణితో సంతకువచ్చారే తమ్మయ్యగారు! వారు నీకు కనిపించలేదూ?"

"పంచకళ్యాణిని మంచిబేరం వస్తే అమ్ముతామన్నారండీ! మీరు అమ్మమన్నారా? వారే అమ్మదలచారా? అది మీదే కదా!"

"ఏదో అయింది కానీ పంచకల్యాణితో వారు మీకు కనిపించలేదూ?"

"మీరు కొంచెం సావధానంగా వింటామంటే మనవి చేస్తాను."

"చెప్పు! విన కేంచేస్తాం? ఇది యింకో దుర్వార్త అనుకొంటాం నిండా మునిగినవాళ్ళకు చలి యేమిటి?"

"దామోదరం దొరగారు పంచకల్యాణిని అమ్ముతా మంటే నేను కొనాలని మోజుపడ్డాను. మీరేమో దాన్ని వారికి ఇచ్చివేశారని చెప్పారు వారు. నూట యిరవై సువర్ణాలకు బేరం జరిగింది. ఇదిగో గుర్రం తెస్తామని వచ్చారు. తర్వాత ఎంతసేపటికీ రాకపోతే నేను బయల్దేరాను. దారిలో చూస్తే గుర్రం ఒక గోతిలో పడిఉంది."

"ఆఁ! గోతిలోనా! కాళ్ళు విరిగిపోయా యేమిటి!"

"ఔను బాబూ! లేకపోతే ఎలాగో బైటికి వచ్చేదేగా!"

"అలా దానిగతికి దాన్ని వదిలి తమ్ముయ్యగారెలా వెళ్ళిపోయారో."

"ప్రాణమేపోయిన దాన్ని వదిలిపెట్టకేం చేస్తారు బాబూ!"

"ఏమిటి? ప్రాణమే పోయిందా?"

"చిత్తం బాబూ! అందుకే చిన్నదొరగారు మీ ముఖం చూడానికి జంకి ఎటో వెళ్ళిపోయివుంటారు. లేకపోతే యింటికి రావద్దూ?"

"ఇల్లూ వల్ల కాడూనూ — దొరగారికిల్లెందుకు? అన్ని యిళ్ళూ వారివే. అన్ని ఊళ్ళూ వారివే! ఇంతకూ వారిని నమ్ముకోడం మాదే బుద్ధితక్కువ. ఇలా జరుగుతుందని ఊహించలేకపోయాం."

"ఇంతకూ వారేమైనారా అనే నా ఆలోచన. వనదుర్గంలో లేరు. శాంతిదుర్గానికి రాలేదు. పంచకళ్యాణితో బాటు దెబ్బలు తగిలి పడిపోయారా అంటే అక్కడ లేరు. కాబట్టి వారు కులాసాగానే ఎక్కడో ఉన్నారని అనుకోవలసి వస్తోంది."

"దెబ్బలు తగలడమా! కల్ల! వారు ఇతరులమీద దెబ్బతీసేవారేగానీ దెబ్బతినేవారు కారు."

ఇలా అని గదాధరుడు దుఃఖక్రోధాలను నిగ్రహించుకొంటూ శాంతిదుర్గంవైపు గుఱ్ఱాన్ని మళ్ళించాడు. అంతలో గంగాధరు డిలా అన్నాడు.

"వారు ఒకవేళ విలాసపుర పానశాలలో ఉంటారేమో!"

"ఎక్కడైనా ఉండనీ! విదియనాడు కనపడని చంద్రుడు తదియనాడు తానే కనబడతాడు."

అని అతనికి జవాబు చెప్పి గుఱ్ఱాన్ని మెల్లగా గృహాభిముఖంగా పోనిచ్చాడు గదాధరుడు.

నాయనగారు రేపు తప్పకుండా ప్రశ్నిస్తారు. తమ్ముయ్యగారి వ్యవహారం సూనట్టూ నివేదించకపోతే మా మీద వారికి సదభిప్రాయం కలగదు. కాని అలా చెప్పినప్పుడు తమ్ముయ్యగారు మా గుట్టు రట్టుచేయక మానరు. అప్పుడు నాయనగారు మమ్మల్నిద్దరినీ అసహ్యించుకొంటారు. ఇద్దరమూ వంశానికి అప్రతిష్ఠ తెచ్చే పనులు చేసిన వాళ్ళమే. మా నైచ్యం తెలిసిరావడంవల్ల ఈ అవసానదశలో

నాయనగారికి మనశ్శాంతి లేకుండా పోయింది. [illegible] లన్నింటిలోనూ కాశీనాథ [illegible] కుటుంబం [illegible] చెప్పుకొంటూ నవ్వుకోటం తప్పదు.

ఇది ఇలా ఉండగా నవీనాదేవికి మేము శాశ్వతంగా దూరమై పోవలసివస్తుంది. రాజకన్య దాసీ ప్రియుణ్ణి ఎలా వస్తుంది ? కాబట్టి మా జీవితంలో అంతా అమావాస్యగానే అయిపోతుంది.

ఇలా అటు నాయనగారికీ, ఇటు మాహూ తమ్మయ్య గారికీ మమ్మల్ని బట్టి బంధుమిత్రులతో శోకదేవతా పరిష్వంగంలోనే జీవితాలు గడచిపోవలసి వస్తుంది.

ఈ దురవస్థ కలగకుండా ఉండాలంటే తమ్మయ్యగారి వ్యవహారం నాయనగారికి తెలియనియ్యకుండానే ఉంచాలి. పైకం మరొక విధంగా సమకూర్చి నాయనగారికి ఒప్పగించాలి. ఇంతకంటే గత్యంతరం లేదు

ఇలా విచారిస్తూ ఇంటికి చేరుకొన్నాడు గదాధరుడు. నిత్యమూ ఉత్సాహానందాలతో సంచరించే అతను ఏదో మహాపత్తు సంభవించినట్టు ముఖం ముడుచుకొని తిరగడం పరిచారకుల కందరికీ విస్మయం కలిగించింది. పలకరిస్తే యేమంటాడో అనే జంకుతో [illegible] వారు ఒదిగి ఒదిగి తిరగటం మొదలుపెట్టారు. [illegible] వాళ్ళు మాత్రం ఏం చెయ్యగలరు ?

ఆరోజే గదాధరుడు తండ్రికి పైకం ఒప్పజెప్పాలి. తండ్రి కబురు చెయ్యకముందే వెళ్ళి ఎలాగో నచ్చజెప్పి అప్పటికి పైకం ఇయ్యవలసినపని లేకుండా తప్పించుకోవాలని ఉద్దేశించాడతను. సూర్యోదయానికి పూర్వమే స్నానం చేసి, దేవమందిరంలో కొంతసేపు జపంతో గడిపి, పూజా కుంకుమ నొసట దిద్దుకొని అతి వినీత వేషంతో తండ్రి యెదుటికి వెళ్ళాడు. కుమారుణ్ని ఆ వేషంలో చూడటం కాశీనాథ ప్రభువునకు చాలా ఆనందం కలిగించింది.

"యువరాజావారిలో చాలా మార్పు వచ్చినట్టుందే! రావాలి. ఆ మార్పు ప్రతిమానవుడికీ అవసరం. ఐహికం ఎప్పుడూ అశాశ్వతమే. శాశ్వతం పారలౌకికం మాత్రమే. సుఖదుఃఖాలకు అతీతులమై ఉండాలంటే ఆధ్యాత్మికమార్గం గాక మరో మార్గంలేదు. ఇది తెలుసుకోలేక మూఢ మానవులు కాంతా కనకాలవల్ల ఆనందం లభిస్తుందని వాటికోసమే నానా శ్రమలూ పడుతూవుంటారు. ఆ దారినుంచి తప్పుకొని యువరాజావారు ఈ ఉత్తమ పథం అవలంబించటం మాకు చాలా ఆనందంగా ఉన్నది."

తండ్రి అలా పలకరించటానికి కుమారుడు చాలా సిగ్గుపడ్డాడు. కాంతా కనకాలకోసమే తాను తహతహలాడుతున్నాడు. దామోదరుడుకు పైకం ఇవ్వలేదని ఒకచింత. పంచకళ్యాణికూడా మట్టిలో కలిసిందని ఒక దుఃఖం. నవీనాదేవి తనది కాకుండా పోతుందేమో అని ఒక భయం. ఇలాంటి

దిగుళ్ళతో కృంగిపోతున్న తానా మోక్షమార్గాన పయ నించటం !

సిగ్గుతో కృంగిపోతున్న గదాధరుడు తలయెత్తి సూటిగా తండ్రి ముఖంలోకి చూడలేక, నీరసంగా నవ్వి యిలా అన్నాడు.

"మహారాజావారి దృష్టిలో అందరూ మహాత్ములే. మేము యింకా అజ్ఞానంలోనే ఉన్నాం కానీ ముముక్షువులం కాలేదు. అయితే ఒక్కటి ప్రపంచం 'దుఃఖమయమే నేమో అనే శంక యిప్పుడు రోజురోజుకూ బలపడుతున్నది. అలాటి దుఃఖానుభవం ఏదైనా కలిగినప్పుడు మాత్రం మనశ్శాంతికి దేవతారాధనం చేస్తూవుంటాం"

యువరాజు సమాధానం రాజావారికి చాలా సంతృప్తి కలిగించింది. వారు మందహాసం చేసి యిలా అన్నారు.

"మంచిపని చేస్తున్నారు. కొందరైతే ఏదో దుఃఖం తటస్థించేసరికి మనశ్శాంతికోసమని ఏ మద్యమో సేవించి పతితులవుతారు. మా వంశోద్ధారకులలా చేయకుండా దేవ తారాధన మనశ్శాంతి హేతువని గుర్తించారు. ఇది మా కెంతో గర్వకారణం. ఇంతకూ మిమ్మల్ని పీడిస్తున్న ఆ చింతయొక్క స్వరూపం ఏమిటో ?"

గదాధరుడు అతి మృదువుగా ఇలా జవాబు చెప్పాడు.

"మా ప్రాణానికి ప్రాణం పంచకల్యాణి ఈ రోజున కొండపక్క గోతిలో కూలిపోయింది."

వృద్ధ ప్రభువు నేత్రాలు చెమ్మగిల్లాయి.

"పంచకల్యాణి! చాలా విశ్వాసం గల ప్రాణి అటువంటి అశ్వరత్నం ఎక్కడోగాని ఉండదు. యువరాజావారు దానికోసం చింతాక్రాంతులు కావడం సమంజసమే. చిరకాలం మనకు సేవచేసిన ప్రాణికి బాధ కలిగిందంటే అది మనకు కలిగినట్టే తోస్తుంది. మరి దానికి చికిత్సకోసం ఏర్పాట్లు జరిగాయా?"

"చికిత్స! ఇంకేం చికిత్స మహారాజా! అది ఏచికిత్సా కోరని శరీరం ధరించింది."

"ఆఁ! అంతపని జరిగిందీ? ఈ వార్త మాకుగూడా దారుణంగా వినిపిస్తున్నది. కాని యువరాజావారు శోకానికి లొంగిపోగూడదు. పుట్టిన ప్రతిజీవికీ మరణంతప్పదు. గతించిన దానికి విచారపడి చెయ్యగలిగిందేమిటి? పశుపత్నీ సుతాల యాదులు ఋణానుబంధ రూపాలేకదా! కాని ఒక్కమాట అశ్వారోహణంలో చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. మీరు అంత అజాగ్రత్తగా ఎలాఉన్నారు? గుర్రపుస్వారీలో మీకు గొప్ప నేర్పు ఉన్నదనే మా నమ్మకం. మేం ఎప్పుడూ ఇలాంటి పొరపాటుపడి ఎరగం 'ఈ గుర్రం ఇలా అయింది మరో గుర్రం కొనిపెట్ట వలసిం'దని మా నాయనగారిని ఎన్నడూ అడగలేదు."

తండ్రి అభిప్రాయాన్ని కనిపెట్టి వెంటనే గదాధరుడిలా అన్నాడు.

"ప్రభువులు మన్నించాలి. మేమూ మరో గుర్రాన్ని కొనిపెట్టవలసిందని ఏలినవార్ని కోరబోవడంలేదు. కాని..."

"కాని... అంటే మరేదో ఉన్నదన్నమాట. చెప్ప డానికి సందేహమెందుకు? సత్యం అనేది అప్రియమైనా విన డానికి సిద్ధంగానే ఉంటాం మేము. ప్రియమైతే మాత్రం అసత్యం విని యేం ప్రయోజనం ?"

"ప్రభువు కోశంనుంచి నూరుసువర్ణాలు మాకర్చులకు వాడుకోవడం జరిగింది. అవి భర్తీ చెయ్యడానికే పంచకల్యా ణిని విక్రయించాలని తమ్మయ్యగారికి ఒప్పగించాం. వారు వనదుర్గ ప్రయాణంలో ఆ గుర్రాన్ని కాగతి కలిగించారు. అందువల్ల ఈ ఋణానికి మేము దోషులమై దేవరవారి ఎదుట నిలబడవలసి వస్తుంది."

కాశీనాథులు ఆశ్చర్యంతో కుమారుడి మాటలు ఆలించి యిలా అన్నారు.

"యువరాజావారు ఈ సంపదకంతటికీ మనం ధర్మ కర్తలమే కానీ యజమానులం కామనేది మరచిపోయారన్న మాట. ఇలాగైతే ఈ సంస్థానాన్ని మనం పాలించలేం. ప్రజల సొమ్ము ప్రజలకోసమే వినియోగించాలి. ప్రభువులు ఆపని చెయ్యకపోతే ప్రజలూ మెచ్చరు; భగవంతుడూ మెచ్చడు. ఈరోజు వేణుగోపాలస్వామి మందిరం ముందు మంటపం నిర్మించే శిల్పులకు నూరు సువర్ణాలు ఇస్తామని మాటయిచ్చాము. ఆ మాట పాలైపోవలసిందేనా ?"

గదాధరుడు వంచినతల యెత్తలేదు. నిట్టూరుస్తూ నేలచూపులతో అలాగే నిలబడ్డాడు. అతని మౌనానికి ప్రభు వులు కొంచెం అసంప్రీతులై తిరిగి యిలా అన్నారు.

"తమ తమ్మయ్యగారినడవడి యెలాంటిదో తెలిసికూడా వారితో మీరు ధనసంబంధం ఎలా పెట్టుకోగలుగుతున్నారో మాకు బోధపడడంలేదు. మాకు తోచేదేమిటంటే ఆ నూరు సువర్ణాలూ మీ సొంతానికి వాడుకోలేదనీ తమ్మయ్యగారే వాడుకొని ఉంటారు. అవునా ?"

తండ్రి యిలా ఆలోచించటం తనకు ప్రియంగానే ఉన్నా గదాధరుడు బదులు చెప్పలేదు. వెనకటి మాదిరిగానే నిలబడి ఉన్నాడు. ప్రభువుల కిప్పుడు నిజంగా కోపం వచ్చింది.

"మేం ముక్కు మూసుకొని కూర్చుంటున్నాం గదా అని మీ రిద్దరూ మీ యిష్టానుసారం ప్రజాధనం వెచ్చిస్తున్నారు. మాకేమీ తెలియదనుకోబోకండి! అన్నీ తెలిసే విరక్తి మరికొంచెం పెంచుకొంటున్నాం. మీ మంచిచెడలు లోకానికి తెలిసిరాకముందే మేం ఈలోకం ఎందుకు విడిచి పెట్టలేదా అని విచారిస్తున్నాం."

గదాధరుడిక మౌనం నిలుపుకోలేకపోయాడు. అతను తండ్రి పాదాలమీద పడి యిలా విలపించాడు.

"మన్నించండి మహారాజా! వెనక తెలిసో తెలియకో కానిపని యేదైనా చేసినా ఈనాడు మేము వంశానికి మచ్చ తెచ్చేపని యేదీ చెయ్యటంలేదు. తమ్మయ్యగారిని కూడా మంచితోవకు త్రిప్పాలని ప్రయత్నిస్తున్నాం. అందుకోసమే వారికి అడిగినప్పుడు అంతో యింతో రొక్కం

ఇస్తూ ఉన్నాం. సామదానాలతో చేసినంత పని భేదదండా లతో చెయ్యలేమని ప్రభువులకు మేం చెప్పనక్కర్లేదుగదా!"

ప్రభువు మరి సంభాషణ పొడిగించటం ఇష్టపడలేదు.

"మంచిదండీ! మంచిదని తోచిందే చెయ్యండి; కాని ఒక్క విషయం గుర్తులో వుంచుకోండి! మీ అన్నదమ్ముల్లో ఒక్కరూకూడా యోగ్యులు కారని మాకు రూఢిఅయినప్పుడు ఈ సంస్థానాన్ని ప్రజలకు అప్పగించి మాదారి మేము చూచుకుంటాం. తగిన ప్రభువును ప్రజలే ఎన్నుకొంటారు. మీకు వీలయితే 'ఈలోపల ఫలానావారి కుమారులు మంచి వారు' అనే పేరు తెచ్చుకోండి"

ఇలా అని కాశీనాథులు సోఫామీదనుండి లేచారు. గదాధరుడు తండ్రి పాదనూళి గ్రహించి వినయంగా ఇలా అన్నాడు.

"ఈ ఒక్కసారికి ఈ అసమర్థజీవిని మన్నించండి మహాప్రభూ! ఇంకెప్పుడూ ఎలాంటి అప్రియమూ మావల్ల జరగనియ్యమని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాం."

ప్రభువులు మందహాసంతో అతన్ని చూస్తూ "అప్రియంకాదు యువరాజా! అధర్మం జరగనియ్యరాదు. అదే మేము కోరేది, అదే మానవులనుంచి భగవంతుడున్నూ కోరేది. సకల మనుష్యులూ అధర్మానికి దూరులుగా ఉన్ననాడు భువికీ దివికీ భేదంలేదు. కాబట్టి ధర్మమార్గం నుండి రేఖామాత్రమైనా తొలగకుండా మెలగండి!" అని

చేయెత్తి దీవిస్తూ ఏదో అస్పష్టంగా పలికి గదినుండి బయటికి వెళ్ళిపోయారు.

గదాధరుడు కొన్నిక్షణాలపాటు తండ్రిపోకను గమనిస్తూ అక్కడే నిలబడి తర్వాత మెల్లగా నిశ్వసిస్తూ తనగదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

వెళ్ళి గదిలో కూర్చున్నాడే కానీ మనస్సును మాత్రం కూర్చోబెట్టలేకపోయాడు గదాధరుడు. తండ్రి మాటలతని చెవిలో ఇంకా వినిపిస్తూన్నట్టే ఉన్నాయి.

"ధర్మమార్గంనుండి రేఖామాత్రమైనా తొలగకుండా మెలగండి."

ఆ వాక్యం అతని హృదయంలో బాణంలాగా నాటుకొని పోయింది.

'ధర్మం ! ధర్మం ! ధర్మం! నాయనగారికి ఈధర్మం తప్పితే మరేదీ అక్కరలేదు. అదిన్నీ శుద్ధ సనాతన భారత ధర్మం. దానికి ఈరోజున తావులేదనే సత్యం వారు గుర్తించటం లేదో ! గుర్తించినా కాలాని కెదురీదదల్చుకొన్నారో! ఏభోగమూ అనుభవించనప్పుడు . రాజుకూ సామాన్యుడికీ భేదం ఏమిటి ? రాజుగూడా తన బ్రతుకుతెరువు కోసం సామాన్యుడిలాగా శ్రమించవలసిందేనా ? ప్రభుకోశంనుంచి పైసా అయినా సొంతానికి వాడుకోరాదా ? పూర్వకాలపు రాజులందరూ ఇలాగే జీవించారా ? ఇప్పటివారు జీవిస్తున్నారా ? ఏరొక్కరే కనిపిస్తున్నారు. పైగా మమ్మల్నికూడా తమ మాదిరిగా జీవించవలసిందనీ లేకపోతే సంస్థానం

పరిజలకు ఒప్పగించి వేస్తామనీ నొక్కి చెప్పుతున్నారు. అన్నంతపనీ చేస్తారుగూడానూ. అప్పుడు మా గతి ఏం కావాలో ! కన్నబిడ్డల పట్ల ఇంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ఉండే తండ్రులు ఎక్కడైనా ఉంటారా ?

తమ్మయ్యగారు తిరిగి ఎన్నటికీ ఇంటికి రాకుండా ఉంటే మా దాసీపరిణయం నలుగురినోళ్ళలో పడకుండా పోతుంది. ఇటు రాజ్యమూ దక్కుతుంది. అటు నవీనాదేవీ దక్కుతుంది. ఏదో అదృశ్య శక్తి సహకరించాలి. లేకపోతే మాగతి అధోగతే !

ఇలా విచారిస్తూ అతను ఎంతసేపు అలా కూర్చున్నాడో ! "భోజనానికి వేళఅయింది దొరగారూ !" అని పరిచారిక పిలిచిన తర్వాతగానీ అతనికి బాహ్యలోకం స్ఫురణకు రాలేదు.

౧౨

ఎన్నాళ్ళు ఎంతమంది విచారించినా హేమశిల్పి ఇంటి ముందు కనిపించిన నస్యపేటికను అక్కడ ఎవరువిడిచిపెట్టారో తెలిసిరాలేదు. కాలక్రమాన ఆ దొంగతనం జరిగిన విషయం హేమశిల్పికి తప్ప మిగతావారి కందరికీ మరపున పడిపోయింది. దామోదరుడు ఎందుకు తిరిగిరాలేదో అన్న ప్రశ్న కూడా కలగడంలేదు. అంతకుముందు ఎన్నోసార్లు అతను ఊరు విడిచిపెట్టి ఎక్కడెక్కడో తిరిగి ఎప్పటికో తిరిగి రావ

డము జరుగుతూ వచ్చింది. ఇప్పుడూ అలాగే జరుగుతుందను కొన్నారందరు. కాబట్టి అతని విషయమై ఆలోచించడము మానుకొన్నారు. ఎవరి జీవితం గురించి వారే ఆలోచించు కొంటూవున్నారు. యధాపూర్వంగా తమ తమ వృత్తుల్ని నిర్వహించుకొంటున్నారు.

హేమశిల్పి మాత్రం వెనకటి మాదిరిగా కాలక్షేపం చెయ్యలేకపోతున్నాడు. పూర్వం అతను రోజూ కొన్ని గడియలైనా తాను కూడబెట్టిన సువర్ణాల్ని లెక్కించుకోట ములో గడిపేవాడు. ఇప్పుడా సువర్ణా లేవి? అవి లేకపోవ డము అతని అనుదిన కార్యక్రమంలో చాలా మార్పుకు కారణమైంది.

ఒకప్పుడు 'హేమశిల్పి చాలా బుద్ధిశాలి' అని అను కొన్న ప్రజలే ఇప్పుడు హేమశిల్పి వట్టి తెలివితక్కువవాడు. లేకపోతే అలా సొమ్ము దొంగపాలు చేసుకొనే వాడేనా' అనుకోవడం సాగించారు. కాని అతనిపట్ల వారి సానుభూతి దినదినాభివృద్ధి అవుతున్నది. 'మనిషి ఒకరికి అపకారం చేసే వాడు కాడు. ఒకరి సొమ్ము తేరగా తినేవాడూ కాడు. మన గ్రామాన్ని నమ్ముకొని ఉన్నాడు. పెద్దవాడయ్యాడు. 'నా' అనే వాళ్ళెవళ్ళూ లేనివాడు. గడించుకొన్న కష్టార్జితం పోగొట్టుకొన్నాడు. ఈ స్థితిలో అతనిని మనం కనిపెట్టక పోతే ఎలాగు? మనం గనుక ఉపేక్షిస్తే మతిచెడి మనో వ్యాధితో మరణిస్తాడేమో పాపం!'' అనుకొన్నారు. పండుగరోజుల్లో సంపన్నగృహస్థులు అతనిని భోజనానికి

పిలిచి తాంబూలంలో ఒకటో రెండో రూపాయలు యివ్వ డము మొదలుపెట్టారు. కొంతమంది బట్టలు పెడుతూ వచ్చారు. కొందరు అతని యింటిలో చాలాసేపు గడుపుతూ ఏ పురాణగాథలో చెప్పి అతని మనస్సుకు విశ్రాంతి కలిగిం చడము మొదలుపెట్టారు విశ్వకర్మగారూ! కష్టార్జితమే చాలా విలువైనదే. పోయింది. పోయింది తిరిగిరాదు. రాక పోతే మాత్రం మీ కిప్పుడు లోటేమిటి? చెప్పండి. మీ కంటె ఎంతమంది పేదవాళ్ళులేరు? వాళ్ళందరికంటె మీరు సుఖంగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారా లేదా? అయినా అన్న వస్త్రాలకు లోటులేకుండా ఉన్నప్పుడు డబ్బులేకపోతే మాత్రే మేం? ఏదో జీవితావశ్యకమైనది కొనుక్కోటానికేగా డబ్బు. అలాంటి అత్యావశ్యక వస్తువులన్నీ మీకు లభిస్తూనే ఉన్నాయిగదా! మీకు డబ్బు పోయిందనే దిగులెందుకు చెప్పండి? మీరు ఎవరికీ మూటగట్టి యిచ్చే పనిలేదుగా!" అనేవాళ్ళు. హేమశిల్పి వారు చెప్పినవన్నీ మౌనంగా ఆలించేవాడు ఎవరైనా మరీ నొక్కించి ప్రశ్నిస్తే అతను ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి యిలా అనేవాడు.

"అవునుబాబూ! మీరనేదంతా నిజమే నా సంపా దనకోసం ఆశపడే వాళ్లెవళ్ళూ లేరు. కాని ఆ డబ్బుతో నేను ఒక పని చేయ్యాలను కొన్నాను. అది చెయ్యవలసిన బాధ్యత నామీద ఉన్నది. ఆ బాధ్యత తీర్చుకోకుండా మర ణిస్తే నాకూ పరలోకంలో శాంతి ఉండదు"

(౹౩)

అయితే 'అదేమిటో చెప్పండి!' అని ఎవరు ఎన్ని సార్లు అడిగినా అతను జవాబు చెప్పేవాడు కాడు.

ఇది ఇలా ఉండగా కాశీనాథ ప్రభువు కాశీయాత్ర ముగించుకొని వచ్చి శాంతిదుర్గాన్ని కాశీ క్షేత్రానికి సమానంగా చెయ్యాలనే సంకల్పంతో బ్రహ్మాండమైన శివాలయం కట్టించడానికి పూనుకొన్నారు. అందులో హేమశిల్పికి విగ్రహాదికాలు నిర్మించేపని ఒప్పగించారు. దానివల్ల అతనికి పోయిన ధనాన్ని గురించి తీరుబడిగా విచారించే అవకాశం లేకుండాపోయింది. తననేర్పు సర్వమూ వినియోగించి దేవతా విగ్రహాలను సజీవమూర్తులుగా రూపొందించాలనే ఆకాంక్ష రోజురోజుకూ బలపడసాగింది. అలా చెయ్యగలిగినప్పుడే తనకు హేమశిల్పి అనేపేరు సార్థకం అవుతుందని ఊహించాడు. దీనితో పూర్వం సువర్ణాలను స్మరించుకొని దిగులుపడే ఆ వృద్ధుడు పార్వతీ పరమేశ్వర మూర్తులను మనోనేత్రంతో దర్శిస్తూ ఉల్లాసభరితుడవుతూ వచ్చాడు. మనస్సనే పశువు అభ్యాసమనే పలుపుతో కట్టుబడి ఉంటుంది గదా!

శాంతిదుర్గంలో ఇప్పుడు సత్కాలక్షేపాలు ప్రారంభమైనాయి. ప్రభువులు శివాలయంనిర్మిస్తున్నారంటే ప్రజలలో ఒకనూతనోత్సాహం వెల్లివిరిసింది. భస్మత్రిపుండ్ర ధారణం ప్రతిపురుషుడికి ఒక ఆభరణమై పోయింది. నొసటి నడుమ సన్నని విభూతిరేఖ ప్రతి నవలావణ్యవతికీ నవలాంఛనమై పోయింది. రోజురోజూ ముఖక్షౌరం దంతధావనం వంటిదిగా

పాటించే యువకలోకం ముఖకుండలాలు విలంబిత నీల లాంఛనలాగా మెరిసే సుదీర్ఘశ్మశ్రువులతో చంద్రమండల శోభవహించాయి. చలన చిత్రాలలోని గీతాలకంటె శివ స్తోత్రాలే ప్రతికంఠంనుంచీ వినిపించ సాగాయి. 'యథా రాజా తథాప్రజా' అనేది ఎంతఅనుభవంకలవాళ్ళు చెప్పిందో మరి !

రచ్చ చావడిలో ఇప్పుడు చతుర్ముఖ పారాయణం కట్టుబడిపోయింది. పురాణ శ్రవణం నిత్యకృత్యంగా పరిణమించింది. అక్కడికి పురుషులేకాక స్త్రీలుకూడా రావడం మొదలు పెట్టారు. ఒక్కొక్కరోజు ప్రసిద్ధ హరికథకులవల్ల శివకథలు వినడమున్నూ జరుగుతూవచ్చింది దేవాలయంలో విగ్రహప్రతిష్ఠ దగ్గర పడ్డకొద్దీ ఈ సత్కాలక్షేపాలు మరింత అతిశయించాయి. భగవంతుడిపేరు వినడమంటేనే గిట్టని నాస్తికులకు కూడా శివనామ శ్రవణం విని సహించటం అల వాటైపోయింది. మరికొద్దిరోజులకు శివస్తుతులు వినిపించక పోతే అంతటి నాస్తికులకున్నూ నిత్యానుభవంలో ఏదో వెలితి అయినట్లు అసంతృప్తి కలగడం మొదలయింది. చీమలు పారగా పారగా రాళ్ళయినా అరిగిపోతాయట ! అలాగే సదభ్యాసం చెయ్యగా చెయ్యగా ఎంత దుష్ట చిత్తానికయినా శుభ పరిణామం సంభవించి తీరుతుంది.

అంతలో కార్తీకం వచ్చింది. అందాకా సూర్యోదయా నంతరం కాని నిద్రలేవని వాళ్ళుకూడా మల్లికార్జున సుప్ర భాత శ్రవణంచేస్తూ ఉషః కాలానికే మేలుకోసాగారు. వేడి

నీళ్ళతోగాని స్నానం చెయ్యనివాళ్ళు తాకితే కరిచేట్టుండే చన్నీళ్ళతోనే స్నానం చెయ్యడం మొదలు పెట్టారు. స్నానానికి ఇల్లుదాటి పోనివాళ్ళు పెద్దకాలవకో చెరువుకో వెళ్ళి స్నానం చేస్తూ వచ్చారు. సంధ్యావందనం మరిచిపోయినవాళ్ళు సంధ్యావందన పుస్తకాలు ఎదట పెట్టుకొని అయినా ఆ విధిని ముగిస్తూ ఉన్నారు. ముఖప్రక్షాళనంకూడా చెయ్యకుండానే కాఫీ టీలు సేవించే అలసులు పగలంతా ఉపవాసం ఉండి రుద్రాభిషేకం చేసుకొని రాత్రికి మాత్రమే భోజనం చేస్తున్నారు. ఇలా శాంతిమర్గం కాశీనాథ ప్రభువుల సంకల్పానికి అనుగుణంగా కాశీ క్షేత్రానికి ప్రతిరూపంలాగా భాసిల్లింది.

పరిసర ప్రభావం మానవుడిమీద ప్రసరించి తీరుతుం దనడానికి పైన చెప్పినవేచాలు. చిత్రమేమిటంటే అంత వరకూ ఆనందమనేది ఎక్కడ ఉంటుందో తెలియనట్టున్న హేమశిల్పికి కూడా అత్యధికమైన ఆనందం అనుభవంలోకి రాసాగింది.

ధనం దొంగలపాలు కావడానికి ముందుగూడా అతను ఎక్కువగా ఎవరితోనూ మాట్లాడేవాడు కాడు. ఎందుచేతనో అతను మనుష్యులకు దూరదూరంగానే ఉండేవాడు. తన వృత్తి సాగటానికి అవసరమైన వాళ్ళతో తప్ప మిగిలిన వాళ్ళతో ఎలాంటి సంబంధమూ పెట్టుకొనేవాడు కాడు. ధనంపోయిన తర్వాత ఆ స్వభావం మరీ బలపడుతూ వచ్చింది.

అటువంటివా డిప్పుడు ప్రపంచాన్ని చూచి ఆనందిం చటం నేర్చుకొన్నాడు. ఎక్కడెక్కడ ఎలాంటి సౌందర్యం

గోచరించినా ముగ్ధుడవుతున్నాడు. రూపగతం, శబ్దగతం మొదలుగా నానావిధాలుగావ్యక్తమయ్యే ఈశ్వరకళా విభూతి అతనిలో నవచైతన్యాన్ని ఉద్దీపింప జేస్తున్నది. ఈ నూతనానుభూతి విగ్రహ నిర్మాణంలో అతని కౌశలాన్ని ఇనుమడింప జేస్తున్నది. క్రుద్ధ నాగేంద్రుడిలోనూ, హింసోద్యుక్త మహా వ్యాఘ్రంలోనూ అతనికి భయహేతు వేదీ పొడగట్టడం లేదు తనలో ఇంత కళాత్మకదృష్టి ఉన్నదని అతనెప్పుడూ అనుకోలేదేమో! చిత్రమేమిటంటే అతనిలోని యీమార్పు అతనికే చిత్రంగా స్ఫురిస్తోంది.

శాంతుడూ, పద్మాసనాసీనుడూ, శశధర మకుటుడూ పంచవక్త్రుడూ, త్రినేత్రుడూ, శూల వజ్ర ఖడ్గ పరశుధారీ, నాగపాశఘంటాంకుశసమేతుడూ నానాలంకారసంయుతుడూ పార్వతీ యుక్తుడూ అయిన పరమశివుడు అతనికి కన్నుల కట్టినట్టున్నాడు. తన కంటికి తగిలే సర్వపురుష కోటిలోనూ ఆ పరమ శివుడి అంశ ఏకొంచెమో ఉన్నట్టే భావన కలుగుతున్నది. ఈవిధంగా తాను నిర్మించే ఈశ్వర విగ్రహంలో తాను లోకంలో చూచేదీ మనస్సులో భావించి దర్శించేదీ అయిన సర్వసౌందర్యమూ నిక్షేపించటానికి నిరంతర యత్నం చేస్తున్నాడు హేమశిల్పి.

సహస్రకోటి భానుసదృశా, కేయూరహారోజ్జ్వలా, బింబోష్ఠీస్మిత దంతపంక్తిరుచిరా, పీతాంబరాలంకృతా, విష్ణుబ్రహ్మ సురేంద్ర సేవితపదా, తత్త్వస్వరూపా అయిన పార్వతి కూడా మీనాక్షులతో అతనికి సాక్షాత్కరిస్తున్నది. అని

మేషనయనుడై అతను సర్వాలంకారాలతో ధగధగలాడే ఆ జగజ్జనని తేజోవిశేషాన్ని నిరవధికంగా దర్శించటం అభ్యసిస్తున్నాడు. ఆ చంద్రసుందర వదనాన్ని ఎంతసేపు విలోకించినా తనివి పొందలేక పోతున్నాడు. ఎటునుంచి విన్నా ఆతల్లి నూపురకింకిణీ రవళులు మాత్రమే వినగలుగుతున్నాడు. దృగ్గోచరమయ్యే సకలరమ్య పుష్పాలతోనూ మాలలుకట్టి ఆ భువనేశ్వరికి హృదయ పీఠాధివాసినికి హృదయంలోనే సమర్పించుకొంటున్నాడు.

అతను తన చిత్తంచేత అపరిమిత శ్రీ చందనం కల్పించి అమ్మకు మైపూతగా అలంకరిస్తున్నాడు. అసంఖ్యాకాలైన కుసుమరాజాలతో అర్చిస్తున్నాడు. దిగంతాలదాకా సౌరభం వెదచల్లే ధూపాలు కల్పిస్తున్నాడు. కన్నులు మిరుమిట్లు గొల్పే దీపమాలికలు వెలిగిస్తున్నాడు. పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు నివేదిస్తున్నాడు. కర్పూర సమేతమూ, ముక్తాచూర్ణ సంయుక్తమూ, పూగీఫలోపేతమూ అయిన నాగవల్లీ దళయుతమూ అయిన తాంబూలం చేతి కందిస్తున్నాడు.

అమ్మ అతనిని జాలిగా వీక్షిస్తున్నది. చిఱునవ్వుతో పలకరిస్తున్నది. చేయెత్తి దీవిస్తున్నది. సంతాప జ్వాలలను చల్లారుస్తున్నది. అలౌకికానందం అనుగ్రహిస్తున్నది.

ఇప్పుడతనికి మేలుకొని ఉన్నా, కలగంటున్నా, నిద్రిస్తున్నా అంబికా సాన్నిధ్యం నిరంతరాయంగా ఉంటున్నది. ఒకసారి కన్నతల్లి ఆకారంలో దర్శనమిచ్చి క్షేమ సమాచారాలడుగుతుం దా వాత్సల్య స్వరూపిణి మరొకసారి పది

పన్నెండేండ్ల బాలగా సాక్షాత్కరించి ఆటలకు పిలుస్తుంది. ఇంకొకమారు బోసినవ్వుల ముద్దులపాపగా చేతుల్లో చేరి ముత్యాల నవ్వులరాసులుపోస్తుంది. అక్కలాగా చెల్లెలులాగా చెంతచేరి ముచ్చటలు చెప్పుతుంది. అతని అదృష్టమేమో! ఎన్నిరకాల రూపాలతోనో అంబిక అతనిముందు నిలిచింది గాని ప్రేయసీ రూపానమాత్రం నిలిచిందికాదు. స్త్రీ సౌందర్యసారమైన మూర్తితో తల్లి సాక్షాత్కరించినా అతని హృదయంలో కాముడు కలవరం కలిగించలేకపోయాడు.

పూర్వం ఏ స్త్రీనీ కన్నెత్తి చూడని హేమశిల్పి యిప్పుడు నిశ్శంకంగా ప్రతియువతినీ వీక్షిస్తాడు. నవ్వుతూ పలకరిస్తాడు. ఫలమోపుష్పమో తనశక్తికి తగ్గట్టు కానుక యిస్తాడు. ఏ కన్య కేలాంటి చీర అందమిస్తుందో చెప్పుతాడు. జడ ఎలా వేసుకొంటే బాగుంటుందో తెలియజెప్పుతాడు. నవ్వుతాడు. నవ్విస్తాడు తా నొక మగవాడనే విషయమే మరచిపోతాడు. మరి ఆ చిత్తస్థితి ఎటువంటిదో సామాన్యులు ఊహించగలిగింది కాదు.

తనతో ఏదో మాట్లాడాలని వచ్చిన వారితో ఇప్పుడు ఎంతసేపు మాట్లాడినా తాను నిర్మిస్తున్న దేవతావిగ్రహాలను గురించి మాత్రమే. ఏ యే దేవాలయాలలో ఏ యే దేవతా మూర్తులు ఎలా ఉన్నాయో తెలుసుకొంటున్నా డతను ఎవరైనా ఎక్కడైనా ఒక దేవతాపగ్రహంలో ఇదీ ప్రత్యేకత అంటే వెంటనే తల పంకిస్తున్నాడు. తల పంకించాడంటే

ఆ విశిష్టత తన శిల్పంలోకూడా చూపాలని అతను నిశ్చయించుకొన్నాడన్నమాట.

హేమశిల్పిలోని యీ మార్పు గ్రామాన్నంతటినీ విస్మయ సముద్రంలో ముంచివేసింది. పదిమందీ పదివిధాలుగా అనుకోవడం మొదలుపెట్టారు.

"కొన్నాళ్ళ క్రిందట హేమశిల్పికి మతి చలిస్తుందేమోనని మన మందరం భయపడ్డాం. అతనిదిగులు పోగొట్టడానికి మన సర్వశక్తులా ప్రయత్నించాం. ప్రభువులుకూడా సమయానికతని కొక మహాకార్యం ఒప్పగించి కాలక్షేపానికి వీలు కలిగించారు. అతనూ ఆ పనిని చాలా నేర్పుతోనే నిర్వహిస్తున్నట్లు కనబడుతున్నది. కాని యిదేమిటి? 'నన్ను ముట్టబోకు నా మాలకాకి' అనేట్టుండే మనిషి యింతగా మారిపోయాడు."

"అతని కిప్పుడు వివాహం చేసుకోవాలనే కోరికబాగా కలిగినట్టుంది."

"అబ్బే! అదేంకాదు. హేమశిల్పి అటువంటి అజ్ఞానియెంతమాత్రం కాడు."

"ఓయి నాయనా! తలక్రిందులుగా తపస్సు చేసిన మహామునీశ్వరులే నెరిసిన గడ్డాలతో వాలిన కనుబొమలతో శృంగార నాయకపాత్రలు నిర్వహించారుగదా! హేమశిల్పి వాళ్ళముందు ఎంత?

"దానికేం ? యౌవనంలో అడుగుపెట్టీ పెట్టకముందే విరక్తి అగలంబించి మహాయోగులైన వాళ్ళు ఎంతమంది లేరు ?"

"ఓ హో ! హేమశిల్పి ఆ అవతార పురుషులూ ఒకటే అంటావు."

"ఏనాటివాడయ్యా అతను. ఎంతకాలంనుంచీ చూస్తున్నాం ! ఎంతమంది తన పిల్లల్ని అతని కివ్వాలని ప్రయత్నించలేదు ? ఎవరికయినా సందిచ్చాడా అతను ? నవ యౌవనంలో లేని స్త్రీవాంఛ యిప్పుడు కలిగిందా అతనికి?"

"నువ్వు మళ్ళీ మొదటికి వస్తున్నావు. ఆ రోజుల్లో ఎవరి తోడ్పాటూ అక్కరలేకుండా ఇల్లు దిద్దుకొనే శక్తి ఉండేదతనికి. ఇప్పుడు ఓపిక సన్నగిల్లుతోందిగా ! గృహకృత్యాలు చెయ్యడానికీ ఇంత వండిపెట్టటానికీ స్త్రీ ఉండాలని, అతననుకో గూడదా ?"

అనుకోవచ్చును గానీ ఇప్పుడతనికి ఏ స్త్రీ లభిస్తుంది ? వెనకనంటే ఎంతయినా సంపాదించేవాడు. కావలసినంత సొమ్ము నిలవ ఉండేది. అలాంటి రోజులన్నీ పోయి వయసు ఉడిగిపోతుంటే తన్నెవత్తయినా ప్రేమించి పెళ్ళిచేసుకొంటుందని అతనెలా ఆశిస్తాడు ?"

"అదేమీ లేకపోతే ఆడవాళ్ళతో అంత మరీ కల్పించుకొని మాట్లాడటం ఎందుకు ?"

"ఆడవాళ్ళతోనే యేమిటి ? మనతోనూ గంటల తరబడి మాట్లాడటం లేదూ ? పూర్వమైతే సంపాదించిన ధనాన్ని చూచుకొని మురిసిపోతుంటే కాలం గడచిపోయేది. ఇప్పుడు కాలక్షేపాని కింకో ఉపాయమేమీ లేదు కాబట్టి అందరినీ పలకరించి ఏవో మాటలతో ఉల్లాసంగా కాలం గడుపుతున్నాడు."

"నీ అభిప్రాయం నిజమే అయితే పనిగట్టుకొని ఏ ఆడపిల్లనో పిలిచి పూలూ బుక్కాయీ యివ్వడమెందుకు ? నీకూ నాకూ ఏదో ఒకటి యిస్తూ ఉండగూడదూ? అబ్బాయీ నువ్వు వెయ్యిన్నొ చెప్పు ! లక్ష చెప్పు ! హేమశిల్పి కిప్పుడు పిచ్చిపట్టింది. అది మరో మరో పిచ్చి కాదు. అచ్చరాలా మదపిచ్చి."

"నువ్వు పూర్తిగా పొరబడుతున్నావు. అది మదపిచ్చే అయితే ఆడవాళ్ళు తొందరగా గుర్తిస్తారు. ఈపాటికి ఏదో అల్లరి జరగనే జరిగేది."

"ఏం ? ఎందుకు జరుగుతుంది ? ఆడదాని కిష్టమై ఉండగూడదా ?"

"పోనీ ! అదీ ఒప్పుకొందాం. ఎవత్తో ఒకతె అతనికి అనుకూలురాలు కావచ్చును. కాని ఊళ్ళో అందరు 'ఆడవాళ్ళూ' అంతేనా ?"

"నేను మాత్రం అలా అంటానా ? కాని శీలవతులయినవాళ్ళు అమాయికలుగా ఉండవచ్చును. అతనిలో ఈ దుర్బుద్ధి ఉన్నదని కనిపెట్టలేక పోవచ్చును."

"అలాగైతే ఇందాకటి నీ సిద్ధాంతాన్ని నువ్వే ఖండించుకొంటున్నావు."

"మన కీ సిద్ధాంతరాద్ధాంతాలు దేనికి? ఏ కట్టెను నిప్పంటే ఆ కటే కాలుతుంది. అడుగో! హేమశిల్పి యిటే వస్తున్నాడు. ఇక ఈ ప్రసంగం మానివేద్దాం"

ఇలా అనుకొని హేమశిల్పి అక్కడికి వచ్చేసరికి వాళ్లు మరొక విషయాన్ని గురించి మాట్లాడటం మొదలుపెట్టారు. వాళ్ళ సంభాషణ యేమాత్రమూ వినని హేమశిల్పి పంచదశీ స్తోత్ర పారాయణం చేసుకొంటూ వచ్చి కూర్చున్నాడు.

"లబ్ధ్వా సకృత్త్రిపురసుందరి తావకీనం
కారుణ్య కందళితకాంతిభరం కటాక్షమ్
కందర్ప భావ సుభగాశ్శుఖలు భక్తి భాజ
స్సం మోహయంతి తరుణీర్భువనత్రయేఽపి.

ఆ శ్లోకం అక్కడివాళ్ళ కెవరికీ బోధపడక పోయినా 'సుందరి' అనేపదం వినిపించినందువల్ల అదేదో సుందరీవర్ణనం అయి ఉంటుందని ఊహించారు. దాని అర్థం పూర్తిగా తెలుసుకొని అతన్ని పరాభవించాలనే సంకల్పంతో మొదటి నుంచీ అతనిపట్ల అసమ్మతి వెలిబుచ్చిన యువకుడు అతనితో ఇలా అన్నాడు.

ఏమండీ హేమశిల్పిగారూ! 'సుందరి' అంటున్నారేమిటి? కొంపదీసి ఏ సుందరి అయినా మీ హృదయం దోచుకొని పోయిందా ఏమిటి?"

హేమశిల్పి అతని ప్రశ్న వినగానే రెండు చెవులూ మూసుకొని 'శివ శివా!' అన్నాడు.

"శివశివా అంటారేమిటండీ? పురుషుడు స్త్రీనీ, స్త్రీని పురుషుడూ ప్రేమించటం ప్రకృతి సహజమే కానీ దానికి భిన్నంకాదుగదా!"

"కాదు గాని నాయనా! నేను స్మరించే సుందరి ఇహలోక సుందరికాదు."

"ఇహలోక సుందరి కాదంటే అమరలోకపు సుందరా? రంభా? తిలోత్తమా! మేనకా! ఘృతాచా?"

"ఆసుందరి త్రిపురసుందరి నాయనా!" నువ్వు చెప్పిన వారి వంటిదీ కాదు ఆమె త్రిలోకజనని పరాశక్తి."

"ఆహా! అలాగా! అయితే అమ్మవారి సౌందర్యంలో భక్తుడి కేంపని. చెప్పండి? లోకంలో ఎవడైనా తల్లిదగ్గర నుంచి వాత్సల్యాన్ని పొందగోరుతుంటాడేగానీ ఆమె అందాన్ని వర్ణించి పరవశుడవుతాడా?"

"తల్లి అందం మోహజనకం కాదు నాయనా! అది భక్తిని పుట్టించేది మాత్రమే."

"అయితే మాత్రం? అయినా మీరిప్పుడు చదివిన శ్లోకానికి అర్థం ఏమిటో చెప్పండి"

"దీని అర్థమా? చాలా గొప్పదిబాబూ! అందరూ వినవలసిందే. ఆ త్రిపురసుందరియొక్క కరుణాకటాక్షం ఒక్కసారి అయినా పొందిన పురుషుడు మన్మథుడివలె అతి సౌందర్యంతో ప్రకాశిస్తూ మూడు లోకాలలోని యువతు

లనూ మోహింపజేస్తారు. విన్నారా! దేవి చల్లని చూపు లోని ప్రభావం!"

హేమశిల్పి జవాబు వినగానే ఆ యువకుడు పకపకా నవ్వుతూ అందరివైపూ చూచాడు.

"విన్నారా! మన విశ్వకర్మగారి కోరిక యేమిటో! ఆయనకు మూడు లోకాలలోని యువతుల్నీ మోహింపజేసే సౌందర్యం కావాలట! అందుకోసమే ఆయన త్రిపురసుందరిని ప్రార్థిస్తున్నారు."

హేమశిల్పి యీ విపరీత వ్యాఖ్యానానికి తెల్ల బోయాడు.

"నాయనా! ఇది పంచదశీ స్తోత్రంలోని శ్లోకం. పంచ దశి అంతా పారాయణం చేస్తూఉంటే [illegible] చిన్నప్పుడు మా గురువుగారు చెప్పారు. నేను అలా పారాయణం చేస్తు న్నాను. అంతేకాని నాకు ఈ అందం ఏదో కావాలనీ దానితో ముల్లోకపు యువతుల్ని మోహింపజెయ్యాలనీ ఊహించటంలేదు. ఒక్క నా మాటేం [illegible] ? లోకంలో ఎంతమందో చేస్తున్నారు పంచదశీ పారాయణం, వారందరూ నువ్వు చెప్పినవిధంగానే కోరి చేస్తున్నారా అది?"

యువకుడు వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. శ్రోతలలో ఎవరైనా తనకు ప్రోత్సాహకరంగా మాట్లాడుతారేమోనని కొంచెంసేపు ఆగి అందరినీ పరికించాడు. హేమశిల్పి సమా ధానం సంతృప్తికరంగా ఉన్నందువల్ల మిగిలినవారెవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆ యువకుడి ఉత్సాహం దిగజారి

పోయింది. పైగా తాను చేసింది తప్పేనేమో అనే జంకున్నూ కలిగిందతనికి. దానితో కొంచెం సిగ్గుపడి మౌనం వహించాడంతటి వాదప్రియుడూనూ.

హేమశిల్పి అప్పుడిలా అన్నాడు.

"పరాశక్తియొక్క మహిమలు అనంతాలు బాబూ! వాటిని వర్ణించటం దేవతలకూ మహర్షులకే సాధ్యంకాదు. మనుష్యులం మనం ఏపాటివాళ్ళం? ఈ శ్లోకం రచించటంలో ఆ మహాకవి ఉద్దేశం తనకు సాధ్యమైనంతగా దేవి మహిమాభివర్ణనం చెయ్యటం.

అయితే 'ఇలా స్తుతిస్తే దేవి సంతోషిస్తుందా?' ఆవిడ కూడా పొగడ్తకు లొంగిపోయేదేనా? అని యెవరైనా అనవచ్చును. కాని దేవిమహిమ యెంత గొప్పదో మనలాంటి వాళ్ళకు తెలియాలని మాత్రమే కవీశ్వరులిలాంటిరచనలు చేస్తారు. దేవికటాక్షం పొందిన వాడికి తీరనికోరిక యేదీ ఉండదనిమాత్రమే మనం ఇందువల్ల గ్రహించాలి.

ఆ జగజ్జననిని అర్చించి యెందరెందరు ఎన్నెన్ని శక్తులు సంపాదించలేదు? కోరుకొంటే అలాంటి మహిమలన్నీ మనమూ సంపాదించవచ్చును. కాని అటువంటి కోరిక లేవీ పెట్టుకోకుండా ఉండటమే ఉత్తమం. మన కష్టసుఖాలన్నీ విచారించే భారం ఆ తల్లిమీదనే ఉంచి మనం నిశ్చింతులం కావాలి. కష్టంరానీ, సుఖంరానీ, అది మన మేలుకోసమే అని కుంగటం పొంగటం అనే రెంటికీ అతీతులంగా ఉండగలగాలి. చరాచరాత్మకమైన యీ విశ్వమంతటిలో ఆ జగ

జననినే సందర్శించ గలగాలి. అందుకు నిత్యసాధనకంటె ఉపాయంలేదు. అమ్మను ధ్యానించాలి. అమ్మను దర్శించాలి. అమ్మను పలకరించాలి. అమ్మమాటలు ఆలకించాలి. అమ్మ నిర్దేశించినట్టు నడవాలి. అది నాయనా జీవిత పరమార్గం! అదే బాబూ తపస్సారం! ఆ సామర్థ్యం సిద్ధించే లోపల ఎన్ని జన్మాలు ఎత్తవలసివస్తుందో నాకు. దుఃఖబహుళమైన యీలోకంలో వ్యామోహ పరంపరలన్నీ దరిచేరకుండా అమ్మ అడుగుల దగ్గరే ఎలా ఉండగలుగుతానో!

హ్రీంకారమేవ తవ నామగృణంతి వేదా
మాతస్త్రికోణ నిలయే త్రిపురే త్రినేత్రే
త్వత్సంస్మృతౌ యమభటాదిభయం విహాయ
దీవ్యంతి నందనవనే సహలోకపాలైః"

సజలనేత్రాలతో గద్గదస్వరంతో అలా దేవిని స్తుతిస్తూ మెల్లగా అక్కడినుండి గృహాన్ముఖుడైన హేమశిల్పిని కంటికందినంతవరకూ పరికిస్తూ అక్కడివారందరూ అన్యం మరిచిపోయారు.

౧3

శాంతిదుర్గం ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఎదురుచూచిన రోజు రానే వచ్చింది. మరునాడే దేవాలయంలో విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన జరుగుతుంది. కాశీనాథేశ్వర ప్రతిష్ఠా మహోత్సవం నేత్రపర్వంగా విలోకించటానికి ఎక్కడెక్కడి ప్రజలూ వచ్చారు. ఎంతమంది వచ్చినా అంతమందికీ భోజనాలు

పెట్టదగిన యేర్పాట్లు చేయించారు ప్రభువులు. అంతేకాక ఉత్సవదినాల్లో అరవైగడియలూ విడవకుండా సత్కాలక్షేపం జరగడానికి దేశం నలుమూలలనుంచీ భజన సమాజాలనూ, పౌరాణికుల్నీ, హరికథకుల్నీ, సంగీతవిద్వాంసుల్నీ, నర్తకుల్నీ వేలకువేలు రూపాయలిచ్చి పిలిపించారు. ఉషఃకాలం ప్రారంభమవుతూ ఉండగానే సన్నాయిమీద స్వామికి మేలుకొలుపు పాట వినిపించాలి. దానితోబాటే విప్రోత్తములు సుప్రభాతశ్లోకాలు చదవటం ప్రారంభించాలి. అక్కడనుంచి వరసగా భజన సమాజాలూ, నర్తకీనర్తక బృందాలూ, గాయక గాయనీ నికాయాలూ తమతమ విద్యా కౌశలాలను ప్రదర్శిస్తూ ఉండాలి. భగవన్నామం వినిపించకుండా క్షణమైనా వ్యర్థం కావడానికి వీల్లేదు.

స్వామి ఊరేగింపు వేడుకకు ప్రభువులు సాటి జమీందార్లవద్దనుండికూడా ఏనుగులూ, గుర్రాలూ, లొట్టిపిట్టలూ మొదలైన జంతువులను తెప్పించారు. కత్తిసామూ, కర్రసామూ నేర్చినవారూ, మల్లయుద్ధ విశారదులూ అయిన యువకులూ, వృద్ధులూకూడా స్వామి ఊరేగింపు వేళలో ప్రదర్శనాలు నిర్వహించటానికి వచ్చారు. కూచిపూడి నాటక సమాజంవారు ప్రత్యేకాహ్వానం మీద వచ్చారు. ఔత్సాహికులైన నటు లనేకులు కొన్ని సమాజాలుగా ఏర్పడి ఎవరి ఆహ్వానంతోనూ నిమిత్తం లేకుండా వచ్చారు.

ఉత్సవ కార్యక్రమాలలో ప్రభువులు స్వయంగా ముచ్చటపడి ఏర్పాటుచేసినవి మంథెన ఘనపాఠుల వేదపఠ

నమూ, ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారి పార్వతీ పరిణయ కథాకాలక్షేపమూ, తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానమూ కొప్పరపు వారి ఆశుకవితా ప్రదర్శనమూ, వారణాసి బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి వాయులీనంతో, వారిసోదరులైన ఘంటయ్యశాస్త్రిగారి మృదంగంతో ఆ యిద్దరికీ పితండ్రి అయిన బలరామయ్యగారి గాత్రసంగీతమూ ప్రత్యేకంగా ద్వారం వారి వాయులీన వాద్యమూ మొదలైనవి. హరి నాగభూషణంగారి కచేరి వారణాసి సోదరుల కచేరికి పోటీగా ఉండాలనీ, బళ్ళారి రాఘవాచార్యులుగారి రామదాసు నాటకం, డి. వి. సుబ్బారావుగారి హరిశ్చంద్ర నాటకం, ప్రత్యేకంగా చూచితీరాలనీ కుతూహలపడ్డారు కాశీనాథ ప్రభువులు. పిచ్చివారి సన్నాయి వాద్యంతో స్వామికి మేలు కొలుపు జరగాలని నిర్ణయించేశారు మతద్వేషం పెట్టుకోకుండా పీరుసోదరుల సన్నాయివాద్యమున్నూ ప్రత్యేక కార్య క్రమాల్లో చేర్చారు. బులుసువారి వేదార్థ ప్రవచనమూ, తాతా, దెందుకూరి, శ్రీపాద ప్రభృతుల శాస్త్రార్థాలు ఆ కార్యక్రమాల్లో అతివిశిష్టమైనవి. ఇలా ఆంధ్రుల సంస్కృతి సమగ్ర ప్రదర్శనకు అనువైన యేర్పాట్లు జరిగాయి.

మహర్షు లెప్పుడో సత్రయాగాలు జరిపే వారని పురాణగాథల్లో వినడమే గాని ప్రత్యక్షంగా చూడలేదు. ఈ కాశీనాథేశ్వర ప్రతిష్ఠ నిమిత్తంగా అలనాటి సత్రయాగా లెలా జరిగేవో తెలుసుకోవచ్చు' నని కరపత్రాలలో కార్య

క్రిమ పట్టిక చూచి ఆస్తిక శిఖామణు లెందరో దూరాగమన ప్రయాసాలు లెక్కించకుండా శాంతిదుర్గానికి విచ్చేశారు. దానితో ఆ గ్రామంలో ఇల్లిల్లూ ఒక పెండ్లి యిల్లు మాదిరి గానే శోభించింది. ఇళ్ళన్నీ జనంతో క్రిక్కిరిసిపోగా ఇంకా ఎందరో ఊరికి అవతలనే విశ్రమించవలసి వచ్చింది. అటు వంటి వారికోసం జమీందారుగారు సువిశాలమైన పందిళ్ళు వేయించి పెట్టారు. వాటితో ఊరు నలువైపులా సాలుగు రెట్లు పెరిగి నట్టయింది.

గదాధరుడికి ఇప్పుడు అమృత ప్రవాహంలో ఈదు లాడు తున్నట్టే ఉన్నది. అతను కళాప్రియు డనేమాట నిజమే అయినా ఇప్పటి అతని అత్యధికోల్లాసానికి అదికాదు కారణం. సవీనాదేవి తల్లి దండ్రులతో సహా ఆ ఉత్సవాలు చూడటానికి వచ్చింది. అంతఃపురంలోనే బస చేసింది కూడానూ. ఏ కొంచెమూ ప్రయత్నంతో పనిలేకుండా ఆమె కోకిలాలాపం అతని చెవికి సోకుతున్నది. అప్రయ త్నంగానే ఆ లావణ్య తరంగిణి ఎదురవుతూ ఉన్నది. ఏదో ఒక సందర్భంలో ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడటంకూడా తటస్థ పడుతున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు అతనే ఆమె మాటలకు జవా బులు చెప్పడానికి తటపటాయించవలసి వస్తున్నది గానీ ఆమె ఏమాత్రమూ సంభాషణకు వెనుదియ్యటం లేదు. ఏదివ్య సౌందర్యాన్ని తిలకించటానికి చిరకాలంగా అతను ఉవిళ్ళూ రుతూ ఉన్నాడో ఆ దివ్య సౌందర్యం తనకు తానై సాక్షాత్క

రించే సరికి అతను తిన్నగా కన్నెత్తి చూడలేక పోతున్నాడు. ఆ విచిత్రానుభవం అతన్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసి వేసింది.

నిత్యమూ ఉత్సవ విశేషాలు చూచి అంతఃపురానికి వచ్చిన పిమ్మట పదిమందీ తీరుబడిగా కూర్చుని ఆనాటి కార్య క్రమాలలో విశిష్టమైన వాటిని గూర్చి ముచ్చటించుకొనే వారు. ఆయా సందర్భాలలో నవీనాదేవికి సాహిత్య సంగీతా దులలో గల గాఢ పరిచయం వ్యక్తమవుతుంటే గదాధరుడు తన అల్పజ్ఞతకు లోలోపల లజ్జించవలసి వచ్చేది. ఇంతే కాదు. నవీనాదేవి వేషభూషణాదులలో ఎంత అధునాతన వ్యక్తిగా కనిపించినా సనాతన ధర్మాలమీద ఆమెకుగల భక్తి విశ్వాసాలు అపరిమితాలని అప్పుడే అతనికి తెలియవచ్చింది. అతనైతే అత్యాధునికుడూ కాలేకపోతున్నాడు సనాతన ధర్మ పరాయణుడూ కాలేకపోతున్నాడు హేమ శిల్పి సృష్టించిన దేవతా విగ్రహాలలో దివ్యత్వం ఉట్టి పడుతున్నదని నవీనా దేవి అంటే ఆ దివ్యత్వం ఎలాంటిదో అతను భావించలేక పోయాడు. జీవితానికి పరమార్థమేమో గుర్తించని వ్యక్తికి ఆ భావన కలిగే అవకాశం ఏదీ?

శాంతి దుర్గంలో ఉత్సవాలైదురోజులూ ఐదు క్షణాలు లాగా గడిచి పోయాయి. చివరి ఒక్కరాత్రి గడిస్తే నవీనాదేవి తిరిగి వెళ్ళిపోనున్నది. పాపం! గదాధరుడికి ప్రపంచం సర్వం శూన్యం కాబోతున్న దనిపించింది. నవీనా దేవితో ఎన్నో మాట్లాడాలనీ తన హృదయం యావత్తూ ఆమెకు విప్పి చెప్పాలనీ అతను ఎంతో కుతూహల పడ్డాడు.

కాని ఆమె యెదట అతనికి ఏమాటా స్ఫురించేది కాదు. ఏదో ఒక మిషతో ఆమె ఉన్న చోటికి ఎన్నోసార్లు వెళ్ళాడు. కళ్ళారా ఆమెను చూచాడు. ఆమె కన్నెత్తి చూచేసరికి అతన్ని ఏదో జంకు ఆవేశించేది. తటాలున చూపులు మరల్చుకోవటం మాత్రం మానలేక పోయాడు.

దీనితో నవీనాదేవి హృదయం శంకాకులిత మైంది. "ఆయన యీ విధంగా ప్రవర్తించటానికి కారణం ఏమిటి? నామీద అనురాగం ఉందా! లేదా? పెద్దల బలవంతంచేత మాత్రమే నన్ను వివాహం చేసుకోబోతున్నారా? లేక నే నెలా ప్రవర్తిస్తేదీ తెలుసుకోగోరు తున్నారా? ఈ విషయంలో నేనే లేనిపోని మమతలు పెంచుకొంటున్నానా? ఆయన మనస్సులో ఏ మున్నదీ తెలుసుకోవటం ఎలాగు?" ఇలా ఆమె లోలోపల మథన పడుతున్నది.

ఆ రాత్రి అందరూ హరికథా కాలక్షేపానికి వెళ్ళారు. కొంతసేపు గడిచేసరికి నవీనాదేవి అక్కడ కూర్చోలేక పోయింది అంతరంగ మథనంవల్లనే వచ్చిందో మరెందువల్ల వచ్చిందో ఆమెకు తలనొప్పి వచ్చింది అక్కడ కూర్చోలేక ఇంటికి తిరిగి వచ్చింది. గదాధరుడి గది తెరిచి ఉన్నది. దీపం మహోజ్జ్వలంగా వెలుగు తున్నది. ఆమెకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. 'ఈయన హరికథ వినడానికి రానేలేదా? ఒంటరిగా ఏం చేస్తున్నట్టు!' అనుకొంటూ గదిలోకి తొంగి చూచిందామె గదాధరుడు ఆమె రాకను గమనించలేదు. తల వంచుకొని యేదో వ్రాసుకొంటున్నాడు. అమృతాంజనం

అతని వద్ద ఉంటుందేమో అడుగుదామనుకొని ముందుకు రెండడుగులు వేసింది. కాని అతని పనికి ఆటంకం కలిగించి నట్టవుతుందేమో అని శంక కలగడం వల్ల నిల్చున్న చోటనే ఆగిపోయింది. అంతలో అతను తాను వ్రాసింది యిలా చదువుకోవటం మొదలుపెట్టాడు.

చి॥ నవీనాదేవికి

గదాధరుడు ఆశీర్వచనాలు.

దేవీ !

నిన్ను ఎలా సంబోధించాలో నాకు బోధపడకుండా ఉన్నది. నీయందు నాకున్న అనురాగాన్ని వ్యక్తం చెయ్య డానికి తగ్గ పదం భాషలో లేదనుకొంటాను. ఇలా అన్న ప్పుడు నా సాహసానికి నువ్వు నవ్వుకోవచ్చు. 'భాషా సము ద్రంలో పది బారలైనా ఈది యెరగని యితను యిలా అంటున్నాడేమిటని. కాని నాకు వచ్చిన భాషలో అను కొన్నట్లయితే సరిపోతుందనుకొంటాను.

మనోహారిణీ ! నీ దివ్యరూపాన్ని తిలకించేటప్పుడు ఆనంద పారవశ్యంతో నా శరీరం నాది కాకుండా పోతున్నది. నీతో చెప్పాలనుకొన్న మాటలన్నీ మరిచిపోతున్నాను. పైగా నువ్వు నాకంటె ఎన్నో అంతస్తులు పైన ఉన్నట్టనిపిస్తు న్నది. భర్తనై నిన్ను నేను ఎలా శాసించగలను! ఈజంకే నన్ను సూటిగా నీకళ్ళలోకి చూడనివ్వటంలేదు. ఏమనేది ? ఏం చేసేది? నువ్వొక మహారాజ్ఞివైతే నేనొక అల్పభృత్యు

ణ్ణవుతాను. ఈ భృత్యుడికి నిన్ను సేవించే భాగ్యం లభించి నట్టయితే దేవేంద్రపదవికూడా అక్కరలేదు.

అమృత మూర్తీ! నీ వాలు చూపులు నాకు మణి భూషణాలు నీ పలకరింపులు నాకు పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు. నీ పాద స్పర్శ నాకు కోటి స్వర్గాలు. నా జన్మ తరించటానికి నీతో అనుబంధంకంటె మరొక ఉపాయం లేనే లేదు. నన్ను ఒక మనిషిగా, ఒక కార్య శూరుడుగా, తీర్చి దిద్దగల దానివి నువ్వే.

లోకపావనీ!

తుమ్మెదకూడా వాసనచూచి ఉండని గులాబి కన్నెవు నువ్వు. అన్ని కంపులకూ అసహ్యం ఎరగని జంతువు న్నేను. నన్ను నువ్వు స్వీకరించ గలవా? ఏమంటావు ?

ఇట్లు
నీ జవాబుకు వెయ్యి చెవులతో
గదాధరుడు.

ఇలా వ్రాసింది ఎన్నిసార్లు చదువుకొన్నాడో గదాధరుడు. ఆ లేఖ చదువుకొని జవాబియ్య వలసిన వ్యక్తి తన వెనకనే ఉన్నదని, లేఖాంశాలు అన్నీ విని విస్మయ పడుతున్నదనీ తెలియ దతనికి. చదువుకొని చదువుకొని సంతృప్తుడై లేఖను నీలపు కవరులో పెట్టి నవీనాదేవి పేరు వ్రాసి దానిని చేత బుచ్చుకొని కుర్చీలో నుంచి లేచాడు. దానిని ఆమెకు ఎలా అందించాలా అని ఆలోచిస్తూ గుమ్మంవైపు తిరిగాడు. అంతే అతని కళ్ళు మిరుమిట్లు గొన్నాయి. అడుగు

ముందుకు పడలేదు. నిల్చున్నవాడు నిల్చున్నట్లే ఉండి పోయాడు.

నవీనాదేవి అతని అవస్థకు జాలి పడ్డది. మృదువుగా నవ్వుతూ ఇలా అన్నది.

"ఎక్కడికో కార్యార్థం బయలుదేరినట్టున్నారు. నేను మీకు అపశకునం కాలేదు గదా!"

పాపం! గదాధరుడికి జవాబు తోచలేదు.

"నువ్వు - కాదు - మీరే! ఇలా వచ్చారేం? హ కథ అయిపోయిందా?"

"అప్పుడే ఎలా అయిపోతుందండీ? తల నొప్పిగ ఉంటే అక్కడ కూర్చోలేక ఇలా వచ్చాను. మీ దగ్గి అమృతాంజనం ఉన్నదా?"

గదాధరుడు ఆమె మాటలకు తబ్బిబ్బు పడ్డాడు "అరె! తల నొప్పిగా ఉందా? ఎంతసేపటినుంచి? అయినా మీరు ఈ అయిదురోజులనుంచీ విశ్రాంతే లేకుండా ఉంట న్నారు. తల నొప్పి వచ్చిందంటే రాదూ? అమృతాంజ మైతే లేదుగానీ దానికంటెగూడా గొప్ప మందు నాక తెలుసు. ఉండండి! ఇప్పుడే తయారుచేసి యిస్తాను."

ఇలా అని అతను డ్రాయరులో నుంచి పాతకాగి ఒకటి తీసి గొట్టంలాగా మడిచి, రాగి పాత్రమీద ఉంచి దానిని అగ్గిపుల్లగీసి ముట్టిస్తూ "రండి! ఇలా కూర్చోండి మందు వేస్తాను" అన్నాడు. ఆమె ఏమీ అభ్యంతరం చెప్ప కుండా వచ్చి అతని ముందు కూర్చున్నది.

కార్డు పూర్తిగా కాలిపోయింది. అవశిష్టభస్మాన్ని అతను జాగ్రత్తగా అవతలికి నెట్టాడు. రాగిపాత్ర మీద ఆవిరి సోకినట్టు ద్రవ బిందువులు సన్న సన్నగా ఏర్పడి ఉన్నాయి. అతను ఆ ద్రవ పదార్థాన్ని రెండు చేతులా రెండేసి వేళ్ళతో మాత్రమే గ్రహిస్తూ "కొంచెం ముందుకు కూర్చోండి." అన్నాడు. ఆమె కొంచెం సందేహిస్తున్నట్టుండి "అదేనా మందు. నేను వేసుకొంటాను లెండి!" అన్నది. అంతవరకూ ఉల్లాసంతో వెలుగుతున్న అతని ముఖం దగ్ధావశిష్టమైన కార్డు మాదిరిగా నల్లబడి పోయింది.

ఆమె అతని ముఖంలోని విషాదచ్ఛాయను చూచి తెల్లబోయింది. "అదేమిటి? కోపం వచ్చినట్టుందే! దేనికి? నే నేమన్నానని?" అని ప్రార్థనా స్వరంతో అడిగింది.

అతను వెంటనే జవాబు చెప్పలేక పోయాడు. మాటలు నేర్చుకొంటున్నట్టు అతికష్టంమీద "కోపం దేనికండీ! ఏంలేదు. మీరు మందు వేసుకోండి." అన్నాడు చిరునవ్వు తెచ్చుకొంటూ. కాని నవీనాదేవి తృప్తిపడ లేదు. "నేను మీ మనస్సుకు కష్టంకలిగించే ఉంటాను. లేకపోతే మీ ముఖంలో ఇంతదాక ఉన్న ప్రసన్నత ఇప్పుడెందుకు మాయమవుతుంది? తప్పేమిటో చెప్పండి! దిద్దుకొంటాను. అంతేగాని మనస్సులోని శంక మనస్సులోనే ఉంచుకొనకండి! అది చాలా అనారోగ్యకరం" అన్నది.

గదాధరుడికిప్పుడు కొంచెం ఉత్సాహం కలిగింది. దానితో ఇష్టసిద్ధికి ఉపాయమున్నా స్ఫురించింది. అతను మెరిసే కన్నుల్తో ఆమెను వీక్షిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"ఈ మందు నా చేతులతో నేనే వెయ్యాలి. ఇది వట్టి మందుగాదు. దీనిలో మంత్రం గూడా ఉంది. మీరేమో ఈ పాపిచెయ్యి తాకితే పూర్వజన్మ పుణ్యమంతా హరించుకొని పోతుందన్నట్టు ప్రవర్తిస్తున్నారు. నేను ఇంత కష్టపడ్డా మీకు తలనొప్పి తగ్గక పోతుందేమో నని మాత్రమే నా భయం."

నవీనాదేవి ఆ మాటలకు పకపకన నవ్వింది. నవ్వుతూనే యిలా అంది.

"ఆ మంత్రం ఏమిటండీ! నాకు గూడా ఉపదేశిస్తారా? మీ దయవల్ల నేనూ కాస్త లోకోపకారం చేస్తా నిప్పటి నుంచీ తలనొప్పి వచ్చినప్పుడు కలిగే బాధ యెలాంటిదో ఇప్పుడనుభవిస్తున్నా గదా! మీరీ మంత్రం కనుక ఉపదేశిస్తే నాదగ్గిరకి వచ్చిన వాళ్ళకందరికీ ఈ బాధనుంచి విముక్తి కలిగిస్తాను."

"అలాగే గానీ-ముందీ మందు రాయనివ్వండి."

"కాదండీ! అందులో వశీకరణౌషధం ఏమీ లేదు గదా!"

"అయితే మీకు తలనొప్పి ఉత్పత్తి దన్నమాట! లేక పోతే అంత బాధలో ఉన్నవారు మందు రాయించుకోటానికి ఇంత అభ్యంతర పెడతారా?"

"మందంటే అభ్యంతరం చెప్పేదాన్ని కాదండీ! ఏదో మంత్రం అంటున్నారుగదా! ఆ మంత్రం ఏం మంత్రమో ఏమో కొంపదీసి నేను కొన్నదే అయితే?"

"నాకే మీ రనుకొన్న మంత్రం వచ్చిఉంటే ఇదంతా దేనికి?"

ఇలా అని అతను తన దగ్గిరే ఉన్న ప్రణయలేఖ ఆమెకు అందించాడు. ఆమె కవరుమీద ఉన్న తనపేరు మాత్రం చదివి యిలా అన్నది.

"ఏమిటీ? నాకే యీ ఉత్తరం! ఏం వ్రాశా రేమి టిందులో?"

"చదువుకోండి! తినబోతూ రుచులు విచారించటం ఎందుకు?"

కొన్ని చదవదగ్గవి ఉంటాయి. కొన్ని చదవకుండానే చించి పారవెయ్యవలసినవీ ఉంటాయి ఇది ఏ రకానికి చెదిందో అని అడుగుతున్నాను."

"ఆ నిర్ణయం చెయ్యవలసింది మీరు గాని నేను కాదు గదా!"

"నిర్ణయం చెయ్యడానికి చదవాలి గదా మరి?" మీరే వ్రాశారు కాబట్టి విషయం ఏమిటో చెప్పండి! దాన్ని బట్టి చదవదగిం దైతేనే చదువుతాను."

"మిమ్మల్ని మాటల్లో గెలవడం చాలా కష్టమేనే!"

"అయితే నన్ను గెల్చుకోవాలని మీరు ఉద్దేశిస్తు న్నారా?"

"మాట మాటకీ ఇలా విపరీతార్థాలు తీస్తే నేనేం చెప్పేది నా మొహం ?"

"అది చెప్పడ, మెందుకండీ ? కనబడుతూనే ఉన్న దిగా ! అయినా నాకు తెలియక అడుగుతాను. ఎదటనే తిరిగే మనిషికి ఉత్తరం వ్రాసే అగత్యం ఏమిటండీ ?"

"మీ రింత సంభాషణ పొడిగిస్తూ మందు నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నారు."

"నాకు ఆ తలనొప్పి అలా ఉండగా మీ మాటలవల్ల కొత్త తలనొప్పి పట్టుకొంటోంది. ఇది మందుల్తో పోయేది కాదు. నే నడిగినదానికి జవాబు చెప్పండి మరి"

"నన్ను మీ యిష్టం వచ్చినట్టు ఆడిస్తున్నారు."

"నాకేం మంత్రాలూ మాయలూ తెలియవండోయ్. సూటిగా మాట్లాడతాను అంతే"

"నేను వంకరగా మాట్లాడుతున్నా నంటారు."

"మీతో చాలా చిక్కే నే ! రాజుగారి చిన్నభార్య మహాపతివ్రత అంటే పెద్దభార్య చెడ్డదనే అర్థం వస్తుందా ? చిన్నభార్య విషయం వచ్చింది గాబట్టి ఆమె విషయమే చెప్పడం జరిగిందని యెందుకనుకో గూడదు ?"

"మీరు నా నోరు నొక్కి వేస్తున్నారు."

"రామ రామ ! ఇది కూడానా ! బాబోయ్ ! మీరు బలే మనుషులు. కొంచెం సేపుంటే ఇది నా గొంతు నులి మేస్తున్నదని పది మందినీ పోగుచేసేట్టున్నారు. మీ దగ్గిరికి రావడమే తప్పైపోయింది."

ఇలా అని నవీనాదేవి గిరుక్కున వెనకకు తిరిగింది. పాపం! గదాధరుడికి కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగాయి.

"నవీనాదేవీ!"

అతి కరుణాస్పదంగా ధ్వనించిందా గొంతు. ఆమె లేనవ్వుతో మళ్ళీ ఆతనివైపు తిరిగింది.

"ఆ ఉత్తరం సాంతంగా చదివి జవాబు చెబుతారు గదూ!"

"నేను చెప్పవలసిన జవాబేమిటో ఇందాకే చెప్పాను"

"అయితే అది చదవరు అంతేనా!"

"ఎదురుగా ముఖం ఉండగా అద్దం దేనికి చెప్పండి! మీరు నాకు తెలియజెయ్యగోరే దేమిటో ముఖాముఖిగా ఎందుకు చెప్పగూడదు?"

"ఎందుకంటేనా? ఎందుకంటే... ఎందుకంటే..."

"ఆ 'ఎందుకంటే' అనేది యెన్నిసార్లనాలో చెబితే నేనంటూ ఉంటానండీ! తక్కినమాటలు మీరు చెప్పండి ఊఁ! ఎందుకంటే ... ఎందుకంటే"

గదాధరుడి ముఖం సిగ్గుతో కందిపోయింది.

అంతలో మేడమెట్లు ఎవరో ఎక్కుతున్నట్లు అడుగుల సవ్వడి వినవచ్చింది. నవీనాదేవి ముసిపెంగా, కవరు చూచుకొంటూ "కవరు తీసి చదువుతాలెండి! అయినా మీరేం వ్రాయరాని వ్రాతలు వ్రాయరుగా! మీ మీద నాకు ఆ మాత్రం నమ్మకం ఉంది" అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళి

పోయింది. గదాధరుడు తన పిరికితనాన్ని తానే నిందించుకొంటూ గదిలోకి వెళ్ళి తలుపులు గడియ పెట్టుకొన్నాడు.

౧౪

గదాధరుడు నసీనా బేగానికి ప్రణయలేఖ అందించి ఆమె అనుగ్రహాన్ని అర్థిస్తున్న ఆ రాత్రివేళనే శాంతిదుర్గాభిముఖంగా ప్రయాణం చేస్తున్న ఒకయువతి. ఆమెకు దాదాపు ఇరవయి ఏళ్ళుండవచ్చును. మూడేళ్ళ బాలిక ఆమె బుజం మీద నిద్రపోతున్నది. అప్పుడే ఉదయించిన కార్తీక చంద్రడి వెన్నెలలో ఆ బిడ్డ ముఖం రమ్యంగా ప్రకాశిస్తున్నది ఆ పిల్ల ఏ రాజవంశంలోనో జన్మించవలసింది. ఆయువతి కెలా కలిగిందో! తల్లికీ బిడ్డకూ పోలికే లేదు. తల్లిది చింపిరి జుట్టు, గుంటకళ్ళూ, ఎత్తుపళ్ళూ నల్లని ముఖమూనూ అంత నల్లని ముఖానికీ క్రింది పెదవి అందం తెస్తున్నది. అలాంటి అధరమే లేకపోతే ఆ స్త్రీని ఏ పురుషుడూ చేపట్టే వాడు కాడేమో! మనిషి చాలా చిక్కి ఉన్నది. దుమ్ముగొట్టుకొని చీలికలు పేలికలైన చీర గట్టుకొని ఉన్నది. జాకెట్టు కూడా అక్కడక్కడ చిరిగిపోయి ఉన్నది. కొంతదూరం నడిచిన తర్వాత బొడ్డున దోపుకొన్న పొగాకు ముక్క కొంచెం తుంచి నోట్లో వేసుకొని కూర్చుని బిడ్డను ఒళ్ళో పడుకో బెట్టుకొంటున్నది. ధూమపత్ర రసం కొంత ఆస్వాదించి పరిసరాలు లాలా జలంతో పవిత్రపరచి కొత్త

శక్తితో బిడ్డను ఎత్తుకొని మళ్ళీ నడక సాగిస్తున్నది. విశ్రమించి నప్పుడు లోలోపల గొణుక్కుంటున్నది.

"ఇయ్యేలాడి అంతు కనుక్కుంటాను. యెన్నిబాసలు సేసిండు! యెంత నమ్మించిండు! యిట్టాంటోడని కానుకో నేక పొయ్యాను. కాపడితేనే కరిగి పొయ్యాను. పోలీ అంటే పొంగిపొయ్యాను. ఆ డాడించినట్లా ఆడాను. బిడ్డ నెత్తాను. ఇప్పుడిట్టా వొగ్గేత్తాడూ!

నా కోసం గాకుంటే మానె! బిడ్డకోసమైనా రావొచ్చు గందా! అంటుట్నోనూ యెట్టాంటి బిడ్డ! సెందురుడికైనా వొంకుంటుందిగాని నా బిడ్డ కొంత నేదే! సూసి యెత్తుకోకుండా వెళ్ళిపొయ్యేవోళ్ళు నేరే! ఆడిదేం గుండే రాయూ? బిడ్డనూడ్దారనే అనుకోడే.

యెప్పుడు సెప్పినా 'యింకా ఆగు' 'యింకా ఆగు' అనే యెగ్గొల్లంట ఆగేది! జమీ యీడి సేతుల్లో కొచ్చే తలికి నా జలమ యెల్లిపోయిపోద్ది అప్పుడంట నన్ను పిలుసు కెళ్ళి గద్దె యెక్కిత్తాడంట!

"గొప్ప యింట పుట్టిండు. చెప్పినంతా సేత్తాడని వొళ్ళో వాలాను. సివరికిట్టా సేసిండు. నాను తన పెళ్లం అని యెవురూ యినొద్దంట! యింటే జమీందక్కుదంట! అది ముందే యెందుకు సెప్పిండు గాదు? ఊహుం! అట్టా గయితే నన్ను ముట్టనియ్యానుగా?

యియ్యేలయితే యెక్కడి పెద్దోల్లూ ఆడే వుంటారు. నానయ్యా! తను పెద్ద కోడల్ని అని పోతా జమీందారు

బాబుకాడికి. సేర దీత్తడో! ఎయ్యో రెండేలో ంసా
పొమ్మంటాడో! కొడుకును గూడా గెంటేత్తడో !

యెయ్యా గియ్యా నా కొద్దంటా. మొగుడితో
కాపరం సేసుకుంటా నంటా. 'సటంకేసు వో నొందెరకాలు
రాసి పారెయ్య' మంటా. ఆ తరోత మొగు డుండనీ పో!
నా బిడ్డా నేనూ సుకంగా బతకుతాం."

ఈ విధంగా అనుకొంటూ ఆ యువతి శాంతిపురపు
పొలిమేరల్లోకి వచ్చింది. 'యీడ రొంత సేద దీర్చుకుంటే
వొక్క బిగీన వూల్లోకెల్లి పోవొచ్చు' ననుకొంటూ ఒక
చెట్టు కింద కూర్చున్నది. మళ్ళీ కొంత పొగాకుకాడ తుంచి
నోట్లో వేసుకొన్నది. బిడ్డను పక్కగా ఇసక దిబ్బమీద
పరుండ బెట్టింది. పయనపు బడలికతో తానూ కునికింది.

ఇసక దిబ్బమీద పరున్న పసిబిడ్డ నిద్రలో కిందకు
దొర్లింది. అయితే అది అంతా ఒత్తయిన యిసకతో ఉన్న
నేల కాబట్టి బిడ్డకేమీ దెబ్బ తగల్లేదు. కదలికకు మెలకువ
మాత్రం వచ్చింది. చక్రాలవంటి కళ్ళు నలువైపులా ప్రస
రింప జేస్తూ పరిసరాలు పరికించింది పాప. ఎదురుగా ఎక్కడో
దీపాలు వెలుగుతున్నాయి. ఎఱ్ఱవి పట్టు బట్టలతో మెడనిండా
పూల దండలతో బల్లమీద ఎక్కి ఆడుతూ పాడుతున్న
హరిదాసుగారు కనిపించారు. పాప కదేమో చూడదగిన
వింతగా తోచింది. నెమ్మదిగా అటువైపు నడక సాగించింది.

సగం దూరం వెళ్ళేటప్పటికి బిడ్డ అలసిపోయింది.
బాటకు ప్రక్కగా ఒక కుటీరం కనిపించింది. కుటీరంలో

దీపం వెలుగుతున్నది. తలుపులు తీసే ఉన్నాయి. దీపం వెలుగులో చాపా దిండూ కనిపించాయి. శిశువుకు అది తన కోసం తల్లి వేసిన పక్క అని తోచింది. తిన్నగా కుటీరం లోపలికి వెళ్ళి దిండుమీద తల పెట్టుకొని పడుకున్నది. క్షణాల మీద గాఢనిద్ర పోయింది.

అది హేమశిల్పి కుటీరమే. వైరాగ్యం వర్ధిల్లుతున్న కొద్దీ అతను ఏదియేమై పోతుందో అనే ఆందోళనకు దూరమౌతూ వచ్చాడు. 'జరగనున్నది తప్పకుండా జరుగుతుంది. జరగడానికి వీలులేనిది ఎన్నటికీ జరగదు.' అని విశ్వసించటం మొదలు పెట్టాడు. కాబట్టి హరికథ వినడానికి వెళ్ళుతూ తలుపులు మూయకుండానే వెళ్ళిపోయాడు. అందువల్ల ఆ శిశువు నిరాటంకంగా అతని కుటీరం ప్రవేశించి హాయిగా శయనించింది.

నాటి హరికథకులు నారాణదాసుగారే. 'శంభో' అన్న మహానాదంతోనే శ్రోతల్ని ఆకట్టివేశారు తర్వాత ప్రారంభించారు పార్వతీకల్యాణ కథ. దివ్యసభలో సమాధి నిష్ఠుడైన పరమేశ్వరుణ్ణి వర్ణిస్తూ తామూ సమాధి నిష్ఠులయ్యారు. సదస్యుల్ని పరచింతా పరాఙ్ముఖుల్ని కావించారు. గగన విహారులైన దేవతల్ని వర్ణిస్తూ తామూ గగన యాన వినోదం అనుభవించారు. శ్రోతలచేత అనుభవింప జేశారు. పతి యెంత కాదన్నా పుట్టింటికి బయలుదేరే సతి చిత్తవృత్తిని విశదీకరిస్తూ మహిళల కందరికీ వారివారి చిత్తవృత్తులు అద్దంలోవలె ప్రత్యక్షం కావించారు. సతీ మరణ

వారచిస్తున్నప్పుడు తన ముగ్ధత్వాన్ని ప్రత్యక్షీకరిస్తూ సభ్య సహ సాగ్నిని హుంకార మాత్రం వికంపితుల్ని చేశారు. దక్ష యాగ విధ్వంస ఘట్టంలో తామే వీరభద్రులై బీభత్సాన్ని సాకారంగా ప్రదర్శించారు తారకాసుర పీడిత దేవ బృంధాభి వర్ణనంలో కరుణ రసాన్ని కాలువలు కట్టించారు. శివపరిచర్యాసక్త అయిన నగరాజకుమారి సౌకుమార్యాన్ని గూర్చి ముచ్చటిస్తూ అచ్చపు రాజకన్యగా అభినయించారు. చెఱకు విల్లెత్తి పూవుటమ్ములతో పరమేశ్వరుడి హృదయాన్ని భేదించే కామదేవుణ్ణి ప్రత్యక్షీకరించటానికి వయసు వళ్ళిన దాసుగారు నూనూగు మీసాల నూత్న యువకులుగా రూపొందారు. కామదహన వేళ ఫాలలోచనం విప్పారు ప్రళయాగ్ని విరజిమ్మారు. పార్వతీ కపట బ్రహ్మచారుల సంవాదంలో శృంగారంతో హాస్యం జోడించి యువతీ యువ కులకు రోమాంచం కలిగించారు. పరమేశ్వరులై దేవముని సంఘాలతో ఓషధీ ప్రస్థపురానికి పెండ్లికొడుకుగా తరలి వెళ్ళారు. కల్యాణ మందిరంలో నవవధువై వింతపులకులు ఒ[illegible] కించారు. పార్వతీ సమేతులై నందిని ఆరోహించి హిమగిరి కాననాలలో విలాసవాస్థులై విహరించారు.

అంతవరకూ వారణాసి బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి వా[illegible] లీన వివాదం మాత్రమే బ్రహ్మానంద సహోదరుని [illegible] గుర్తించి చెప్పినవారూ, హరినాగభూషణంగారి జంత్రిగా[illegible] ల్లోనే అమృతం ఉన్నదని నొక్కి వక్కాణించినవా[illegible]

చెళ్ళపిళ్ళవారి పద్య పఠనం కంటె శ్రావ్యమైంది లేదని వాదించేవారూ, కొప్పరపు సోదరుల జిహ్వాగ్రాలయందే వాగ్దేవి నెలకొన్నదని ప్రశంసించేవారూ. డి. వి. సుబ్బారావుగారి నాటకాన్ని చూడటమే మహాభాగ్యమంటే బళ్ళారి వారి అభినయ కౌశలమే సర్వోత్కృష్ట మని వివరించేవారూ, నారాయణదాసుగారి హరికథ వినడంకంటె ఈ జన్మానికి కావలసింది లేదని ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చారు. దాసుగారు పట్టి కథకులేనా మరి! ఆయన కంఠం మేఘగంభీరం, భావన శ్రుతి శిరస్సీమంత విహారిణి. లయ బ్రహ్మ అనే బిరుదు పట్లనే సార్థక మయింది. రాయడు శాస్త్రిగారి వంటివారి శాస్త్రార్థ విచారణలోనే వంక లెన్నగల పాండిత్యం ఆయన సొమ్ము కవిత్వం ఆయనను బాల్యంలోనే వరించింది. వీణాది వాద్యాలు ఆయనకు కైంకర్యం చేస్తూఉంటాయి. హరికథా కథనానికి ఎన్నికళలతో పరిచయం ఉండాలో! ఎంత శాస్త్ర పురాణ విజ్ఞానం కావాలో! ఎటువంటి శరీర దార్ఢ్యం అవసరమో! ఏనుగు పాదంలో అన్ని జంతువుల పాదాలూ ఇమిడినట్లు యదార్థ హరికథాకథన విద్యలో సర్వ విద్యలూ ఇమిడి ఉంటాయన్న పరమ సత్యం నాటి శ్రోతల కందరికీ అవగత మయింది.

హేమశిల్పి దాసుగారి కథవిని బ్రహ్మానంద పడ్డాడు. ఆ మహా పురుషుడు అటువంటి సామర్థ్యం ఎలా సంపాదించ గలిగాడు! పరమోచ్చమైన ఆ స్త్రైక్యంవల్ల, ఆత్మతాదాత్మ్యం లోనే అన్ని విద్యలూ అణిగి ఉన్నాయని పండితులు చెప్పిన

మాటకు ఇంతకన్న లక్ష్యం ఏం కావాలి? కాబట్టి సర్వం భావనలోనే ఉన్నది. మట్టితో రాతితో లోహంతో చేసిన విగ్రహాలలో దేవుడుంటున్నాడంటే భక్తుల భావనా బలం వల్ల కాదా? దైవానుగ్రహం ఉంటేనే కాని ఆ దివ్యభావన అబ్బదు. అది అబ్బని వాళ్ళకు దేవ మందిరాల్లోని దేవతలు వట్టి బొమ్మలుగానే కనిపిస్తారు. వాళ్ళు ఏనాటికీ ఈశ్వర తత్త్వాన్ని గుర్తించ లేరు. ఆ దివ్య భావన అబ్బినవాళ్ళు క్రమంగా సర్వవిశ్వం బ్రహ్మమయంగా సందర్శించగలరు. జిజ్ఞాసువులుకున్నూ బ్రహ్మ విద్యను ప్రసాదించగలరు. ఔరా! భావన యెంత అద్భుతమైనది.

ఇలా ఆలోచించుకొంటూ గృహోన్ముఖుడైన హేమ శిల్పికి తనకు అలవడుతున్న దివ్యభావన చక్రగా దృఢమైన ట్లైతే తన యిష్టదేవత బాల బాలాకృతితో తనకు సాక్షాత్క రించి తనపరిచర్యల్ని స్వీకరిస్తూ ఈ జీవిత శేషాన్ని ఆనందా మృతంతో నింపి వేయగలదనే విశ్వాసం ఏర్పడింది. ఆ విశ్వా సమే ఫలిస్తే! ఇహ జీవితంలో తాను కోరుకోవలసింది ఏ ముంటుంది!

ఈవిధంగా భావిస్తూ మెల్ల మెల్లగా కపిలాసికి వచ్చాడు హేమశిల్పి. దీపపు వెలుగులో పదహారు వన్నెల బంగారం పోగుపడినట్లున్న పదార్థాన్ని చూచాడు. అతని కళ్ళు మిలమిల లాడాయి! బహుశః ఆనాడు నాదం హరించిన చోరుడే పశ్చాత్తాపం పొంది దొంగిలించిన సువర్ణాలు ఇక్కడ పోసి వెళ్ళిపోలేదు గదా!' అనుకొన్నాడు. చెమటు

తున్న కళ్ళతో, తడబడుతున్న కాళ్ళతో వణుకుతున్న చేతుల్తో ఆ పచ్చని పదార్థాన్ని సమీపించి స్పృశించి చూచాడు వృద్ధహేమశిల్పి. ఆ పదార్థం చేతికి తగలగానే విద్యుదాఘాతం పొందినట్లు అదిరిపడ్డాడు. కరుకు కాసులకు బదులు సుతిమెత్తని పసిపాప శరీరం చేతికి తగిలింది మరి!

విస్మయా విష్టుడైన హేమశిల్పి కొంతసేపటివరకూ కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే ఉన్నాడు. సుడులు తిరిగే ఆలోచనల్తో కళ్ళు మూసుకున్నాడు. బాహ్య జగత్తు కన బడడం మానగానే అంతర్జగత్తు మనోగోచర మయింది. ఆ అంతర్జగత్తులో తను తరబిందు మాత్రంగా మెరిసిందొక జ్యోతి. అదే అంతకంతకు విస్తరిస్తూ మనోగగన మంతటా ఆవరించింది. ఆ జ్యోతిర్వలయం మధ్య కరచరణాద్యవయ వాలతో భాసించిందొక మూర్తి. అప్రియత్నంగా అతని పెదవులు కదిలాయి.

"ఈ ఆనందం నిత్యం నిలపరాదా అమ్మా! జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు మూడింటిలోనూ నిన్నే చూచే భాగ్యం అనుగ్రహించ రాదా? పరీక్షకు నిలవలేని పరమ జడుణ్ని గదా!

పృథివ్యాం పుత్రాస్తే జనని బహువస్సన్తి సరళాః
పరం తేషాం మధ్యే విరళవిరళో౽హం తవసుతః
మదీయో౽యంత్యాగస్సముచిత మిదంనో తవ శివే
కుపుత్రో జాయేత క్వచి దపి కుమాతా నభవతి."

వెంటనే తల్లి చిరునవ్వు వెన్నెలలు ఒలకబోసింది. పలుకు తేనెలు విరజిమ్మింది.

"నిన్ను విడిచి ఉండరా దనేగా నీ యింటికి వచ్చాను."

ప్రత్యక్షర స్ఫుటంగా వినిపించిందీవాక్యం. హేమశిల్పి ఒళ్ళు జలదరించింది. తటాలున కళ్ళు తెరిచి చూచాడతను. అప్పుడే ఆ శిశువు మేలుకొని సకుతూహలంగా అతని ముఖాన్ని పరికిస్తున్నది. అతని ఆనందం అవధులు దాటింది.

"నువ్వేనా అమ్మా! నువ్వేనా! నన్ను విడిచి ఉండ లేక నా యింటికి వచ్చావా? ఇంత అనుగ్రహమా తల్లీ!" అన్నాడతను పొంగిపోతూ.

బాల అతనివంక వింతగా చూచింది. వెండి తీగల్లాగా మెరిసే అతని పొడుగాటి గడ్డం ఏదో ఆట వస్తువుగా భావించింది. చిట్టి చేతులు చాచి దాన్ని అందుకో బోయింది. పారవశ్యంతో అతను ఆ చిన్నారిని లేవనెత్తి గుండెలకు హత్తుకున్నాడు. శిశువు అతని ముఖాన్ని మెత్త మెత్తగా స్పృశించ సాగింది. అతను క్రమ క్రమంగా బాహ్యలోకం లోకి వచ్చి ఆలోచించటం మొదలు పెట్టాడు.

"ఎవరీ పసిపాప! ఎలా వచ్చిం దిక్కడికి? సొంత యింట్లో పడున్నట్లు నాచాపమీద జంకులేకుండా ఎలా శయనించింది? ఈ పిల్ల తల్లికూడా ఇక్కడికి వచ్చిందేమో! పిల్ల నిక్కడ పడుకోబెట్టి పెరట్లోకి వెళ్ళిందేమో! ఆవిడ నన్ను బాగా ఎరుగున్నదేమో! దగ్గిర చుట్టమేమో! అయినా నాకు

తెలియని చుట్టాలెవరున్నారు ? ఎంత ఆప్తురాలు కాకపోతే చొరవగా ఇంట్లో ప్రవేశించి బిడ్డ నిక్కడ పరుండ బెట్టుతుంది ?

అలా కాకపోతే హరికథకు వచ్చిన దగ్గిర ఊళ్ళవాళ్ళెవళ్ళయినా ఈ కుటీరం ముందునుంచి వెళ్ళారేమో! వెళ్ళేటప్పుడు బిడ్డను నడిపించుకు పోతున్నారేమో! వెంటనే వస్తోందనుకొని ముందుకు సాగిపోయారేమో! ఎంత మైమరపైనా ఇంతసేపటిదాకా పిల్లను మరిచి వెడుతూ ఉంటారా ? వెనక్కి తిరిగి తోవపొడుగునా వెతుక్కుంటూ వస్తున్నారేమో! అలాజరిగినా మాత్రం ఈపసికందుతల్లికోసంవీధిలోనే ఏడుస్తూ కూర్చోవాలి గానీ నా యింట్లో కెందుకు వస్తుంది ? అబ్బే, ఇలాగూ జరిగి ఉండదు. మరెలా జరిగి ఉంటుంది ?

హేమశిల్పి యిలా వితర్కించుకొంటూ కర్తవ్యంపాలు పోకుండా ఉండగా పాల బెంగతో పాప ఏడ్పు సాగించింది. అయ్యో ! పాపం, పాపకు ఆకలయినట్టుంది. ఏడుస్తున్నది అని జాలిపడుతూ చిరుతిండి యేదయినా పెట్టి ఆ యేడ్పు మాని పించాలని గతదినం ఒక పుణ్యాత్మురాలు తనకు పొట్లం కట్టి యిచ్చిన లడ్డూలు కొయ్యపెట్టెనుంచి తీసి పాపాయికి కొంచెం కొంచెంగా నోటికందిస్తూ వచ్చాడు. నోరు తియ్యబడుతూ ఉండడంవల్ల బిడ్డ యేడుపు చాలించింది.

అప్పుడతను నెమ్మదిగా ఆ అనాథ బాలవృత్తాంతం తెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నం ప్రారంభించాడు. బాలికను ఎత్తుకొని పెరట్లో చూచాడు. అక్కడ ఎవరూ కనపించ

లేదు. తిరిగి యింట్లోకి వచ్చాడు. ఇల్లు నలుమూలలా చూచి ఎక్కడా ఎవరూ లేరనే నిశ్చయించేసుకొని వీధిలోకివచ్చాడు. పాపాయి మళ్ళీ ఏడుపు మొదలుపెట్టింది ఏం పాపా, ఏం కావాలి ? అని అడిగాడతను. అమ్మ, అమ్మ, అన్నది చిన్నారి రోదనస్వరం హెచ్చిస్తూ. అతను జాలిపడి అమ్మ ఏదీ, ఎక్కడుందీ, అని అడగానే ఎదురుగా కొంతదూరాన ఉన్న ఇసక దిబ్బలవైపు చూపించింది జమీందారుగారు అక్కడ వేద పాఠశాల ఒకటి కట్టించదలచి పునాదులు తీయిస్తున్నారు. పరాయిచోట్లనుంచి వచ్చిన కూలీలుకొంతమంది ఆ చేరువనే చిన్నచిన్న గుడిసెలు నిర్మించుకొని నివసిస్తున్నారు. ఈబిడ్డ ఆ కూలీల తాలూకేనేమో! అడిగి తెలుసుకొందామని హేమ శిల్పి పిల్లను ఎత్తుకొని ఆ యిసక దిబ్బలవైపు నడక సాగించాడు.

అక్కడికి వెళ్ళేవరకూ శిశువు ఏడుస్తూనే ఉన్నది. హేమశిల్పి ఆ గుడిసెలలోని కూలీలను పిలిచాడు. అక్కడ ఎంతసేపటికీ ఎవరూ పలకలేదు అందరూ హరికథ విన్నచోటనే ఉండిపోయారేమో. ఇప్పుడక్కడ తోలుబొమ్మలాట జరుగుతున్నది. అది చూడకుండా వాళ్ళు తిరిగివస్తారా? అతను పదే పదే పిలవగా పిలవగా ఒక వృద్ధురాలు ఒక గుడిసెలో నుంచి లేచి వచ్చింది హేమశిల్పి శిశువును ఆమెకు చూపించి తన సందేహం వెలిబుచ్చాడు ఆమె బిడ్డను పరీక్షగా చూచి యిలాఅంది. అమ్మాబాబు, యీపిల్లది కూలోళ్ళయింట పుట్ట

దగిందేనా, యే రాచ బిడ్డో! యిక్కడ దేవుళ్ళకే యిట్టాటి పాప నేను. యెట్టా దారి తప్పొచ్చిందో.

చేసేది లేక హేమశిల్పి బాలతో తిరిగి తన కుటీరం వైపు మళ్ళాడు. కాని నిసుగు ఇసకదిబ్బలమీదకే చెయ్యి చాపుతూ 'అమ్మ అమ్మ' అని గట్టిగా రోదించటం మొదలు పెట్టింది ఆ వృద్ధుడు జాలితో దరివిస్తూ "ఎక్కడమ్మా అమ్మ?" అని ప్రశ్నించాడు 'అక్కలే! అక్కలే!' అన్నది బిడ్డ దృఢస్వరంతో. విస్మయంతో ఆ యిసకదిబ్బమీదకు ఎక్కి చూచాడు హేమశిల్పి దిబ్బకు దిగువనే అచేతనమై పడిఉన్న ఒక యువతి శరీరం కనిపించింది. నిలువుగుడ్లతో తెరుచుకొన్న నోటితో వికృతంగా ఉన్న శరీరం. ఆ అనాథ స్త్రీమూర్తినీ, ఆ మాతృహీన బాలికనూ పరికించగా అతని గుండె ఏరై ప్రవహించింది.

౧౫

కాశీనాథ ప్రభువులు నవీనాదేవిమీద ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకొన్నారు. ఆ విద్యావినయ సంపన్నురాలు తమయింటి కోడలైతే కుటుంబమర్యాద నిలవగలదనీ, గదాధరాదుల నంద రినీ సన్మార్గాన నడిపించగలదనీ ఆశించారు. పైపెచ్చు వీణా వాదనంలో ఆమెకుగలనేర్పు వారినెంతో ముగ్ధుల్ని చేసింది. ఉత్సవాల నెపంతో వచ్చిన సంగీతవిద్వాంసుల సమక్షంలో నవీనాదేవిచేత వీణకచేరి చేయించి ఏవైనా కొన్ని మెళుకువలు వారివల్ల ఆమె గ్రహించేట్టుచేస్తే ఆమె ఆ విద్యలో మరింత

రాణించగల దని కుతూహలపడ్డారు. అందువల్ల ఉత్సవాలు ముగిసినా విద్వాంసుల నందరినీ తమకు అతిథులుగా మరి రెండురోజులు శాంతిమగ్గంలోనే ఉండవలసిందని అభ్యర్థించారు. పండితులు వారి కోరికను తిరస్కరించలేకపోయారు.

సూర్యోదయానంతరం జాము పొద్దు గడచిన తర్వాత ప్రభు మందిరంలో విద్వాంసు లందరూ సమావిష్టులయ్యారు కుమార సమేతులై బంధుమిత్రులతో ప్రభువులు విచ్చేసిన పిమ్మట వేదికకు వెనక గల తెర తొలగించుకొని చేటీసమేతురాలై వచ్చి నిలిచింది నవీనాదేవి సభావందనం చేసి పెద్దల అనుమతితో . వేదికపై కూర్చున్నది అంతలో పరిచారికలు వీణకొనివచ్చి ఆమె మ్రోల ఉంచి వెళ్ళారు. ప్రభువుల కనుసన్నతో విపంచి గ్రహించింది ఆమె.

"గిరిరాజ సుతా తనయ ! సదయ !
పరిపాలయ మాం - ఇభ రాజముఖ !"

అనే త్యాగరాజ కృతిని ప్రారంభించి వీణా నాదానికి తన కలకంఠం జోడించి గజానన స్తుతి ప్రారంభించింది. తల్లి ఒడిలో కూర్చుండి ముద్దు ముద్దుగా పలికే బాలలాగా వీణ ఆమె అంకం ఆశ్రయించి అలతి అలతి పలుకులు కండ చక్కెర పలుకుల మాదిరిగా విరజిమ్ముతూ క్రమ క్రమంగా అమృతప్రవాహం వంటి నాదాన్ని ఆలపించటం మొదలు పెట్టింది. విద్వాంసులు విచికిత్సలో పడ్డారు. 'విపంచీ స్వరం వల్ల ఆమె కంఠ స్వరానికి నిండుదనంవస్తున్నదా!ఆమెగాత్రం వల్లనే వీణానాదానికి మాధుర్యం అతిశయిస్తున్నదా!' అని.

ఇభరాజముఖుడూ, ఫణిరాజ కంకణుడూ అయిన గణనాథుడు శ్రోతల హృదయంలో మెలగడం ప్రారంభించాడు.

శ్రోతలందరూ ఏకవారంగా శిరఃకంపం చేస్తుంటే భోగీశ్వరుడే పరవశుడై వేయి పడగలూ పంకిస్తున్నట్టున్నది. అందరి నేత్రాలూ ఆశ్చర్య విస్ఫారితాలవుతుంటే మానసంలో సహస్రదళ కమలం వికసిస్తున్నట్టున్నది. అందరి చేతులూ లయబద్ధంగా తాళం వేస్తుంటే నాగ లోకం సాక్షాత్కరించి నర్తిస్తున్నట్లున్నది. పరిమిత వైశాల్యంగల మందిరంలో కూర్చున్న సదస్యులకు అపరిమితానంద జగత్తు అనుభవ గోచరమవుతున్నది. త్యాగరాజస్వామికీ తమకూ అభిన్నతనుభావించే బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు నాదబ్రహ్మంలో లీనులై తాముస్నా ఫిడేలు వాయిస్తున్నట్టు భ్రమించి ఉపాంశువుగా నాదోపాసన ప్రారంభించారు. ఘంటయ్యశాస్త్రి గారు మృదంగ వాదనంలో మణికట్టుకు ఎగువ భాగం కదలనియ్యరు. అటువంటివారు తాళం వేస్తే అభ్యాసంలో మోచేతులపైన గూడా కంపం వ్యాపిస్తుంటే నిగ్రహించుకోలేక పోయారు. హరి నాగభూషణంగారు సంగీతం విషయంలో దేవతలైనా మెచ్చరు. అలాంటివారు 'భేష్! సెబాస్' అనకుండా ఉండలేకపోయారు. ఏ విద్యలోనైనా ఎవరికైనా వంక లెన్నే నారాయణ దాసుగారు ఆనంద బాష్పాలు చెక్కిళ్ళ వెంట దిగజారుతుంటే నిమీలిత నేత్రులై సమాధి స్థితులౌతున్నట్టు భాసించారు.

ఇక ప్రభువులూ తద్బంధువులూ సహజమైన గాంభీర్యాన్ని చిక్కబట్టుకొనటానికి నూతనోపాయాలు అన్వే

పించటం మొదలు పెట్టారు. పరిచారికల, తెరిచిన నోళ్ళు తెరిచినట్టే ఉన్నవి పరిసరోద్యానాల నుంచి వీచే వాయువు గూడా తాను ఏ మాత్రం వేగంగా వీచినా ధ్వని ఉత్పన్నమై రసజ్ఞుల ఆనందానుభూతికి భంగం కలుగుతుందేమోనని అప్పుడే పాకటం నేర్చుకొంటున్న పసిపాపలాగా పారాడు తున్నట్టున్నది.

ఇలా సదస్యులు రసజగత్తులో విహరిస్తూ బాహ్య జగత్తు విస్మరించి ఉన్న సమయంలో హఠాత్తుగా వీథిలో పెద్ద సందడి వినిపించింది.

"అయ్యో! పాపం! దిక్కులేని చావు చస్తోంది. ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో! ఎందుకు వచ్చిందో!"

"ఎంత చక్కటి పాపాయమ్మా! ఇప్పుడే తల్లి లేనిదై పోతోంది"

"ఈ బిడ్డను ఎవరైనా తీసుకుపోయి పెంచుకొంటా రులే. ఆ తల్లికే ఈ బిడ్డ ముద్దు మురిపాలు చూచే యోగం లేనట్టుంది."

"గబగబా వెళ్ళి ఎవరినైనా పెద్ద వైద్యుణ్ని తీసుకు వస్తే బాగుండును. ఏ మందైనా వేసి బతికిస్తాడేమో!"

"ఇంకేం బతికించటం! నాడే అందడం లేదట."

"అసలు చలనమే లేందే ఒంట్లో! శవమే అనుకో వచ్చును."

"ఇదే మన యింట్లో మనిషైతే ఊరుకొనే వాళ్ళ మేనా! వైద్యం చేయించకుండా ఉంటామా!"

"ఆ! చేయిస్తాం చేయించమూ? మా ఆవిడ ఇప్పటికి నాలుగేళ్ళనుంచీ మంచంలో ఉన్నది. ఏదో మూరగాయ వైద్యమేగానీ ఏ వైద్యుడి చేతైనా మందిప్పించ గలిగానూ? మన బతుకు లెంత! మన మెంత?"

"అలాఅని చచ్చిపోతున్న మనిషిని కాపాడటానికి ప్రియత్నమే లేకుండా ఉంటామూ!"

"మనకేం మళ్ళా, మాన్యాలా? ఇలాంటివి దొరలల్ల కావలసిన పనులేగానీ మనవల్ల అయేవి కావు."

"దొరగారితో మనవి చేద్దాం పదండయ్యా! వారు ఆ అమ్మాయికి దివాణపు డాక్టరుచేత మందిప్పిస్తారు."

"దొరగారేదో పాటకచేరీలో ఉన్నట్టున్నారు. ఈ సమయంలో......"

"ఉంటేనేమయ్యా! కాస్త విసుక్కుంటారేమో! అయితేనేం? ఒకప్రాణి బ్రతుకుందేమో! ఆ పుణ్యం మనది కాదూ!"

"దొరగారికిల్లాంటి వాటి కెప్పుడూ కోపం తెచ్చుకోరు- బాబూ! బాబూ! బాబూ!"

ఆ ప్రార్థనాలాపాలు తారస్థాయికి చేరుకొనే సరికి సదస్యుల రసజగత్తు నామరూపాల్లేకుండా పోయింది. 'ఏమిటది? ఏమిటది? అంటూ కాశీనాథ ప్రభువులు సభామందిరంనుంచి అవతలికి వెళ్ళి క్రిందికి చూచారు మేడక్రింద ఎంతోమంది జనం మూగి ఉన్నారు. అందరి మధ్యా బంగారు ప్రతిమలాంటి బాలికను ఎత్తుకొని నిలుచున్నాడు హేమశిల్పి. ప్రభు

వును చూడగానే హేమశిల్పి అతి విషణ్ణతతో ఇలా నివే
దించాడు.

"ఎవరో అమ్మాయి బాబూ! మన పాఠశాల కట్టే చోట పడిఉంది. ఈ పాప ఆ అమ్మాయి బిడ్డేనేమో! తొందరగా వైద్యం జరగకపోతే ఆ అమ్మాయి బతకనట్టుంది అందుకని."

కాశీనాథుల నేత్రాలు అశ్రుపూరితాలయినాయి. తక్షణం ఆస్థాన వైద్యుల్ని తీసుకొని రావలసిందని అనుచరులకు ఆజ్ఞ యిచ్చి స్వయంగా ఆ అనాథ యువతిని చూడటానికి బయలుదేరుతూ నవీనాదేవిని చూచి "అమ్మా! ప్రస్తుతానికి మీ వీణానాదం మధ్యలోనే నిలిపి వెళ్ళవలసి వస్తున్నది. ఇందుకు మీరు అన్యథా భావించరుగదా!" అన్నారు.

నవీనాదేవి అందుకు సిగ్గుపడుతూ ఇలా అన్నది.

"అనాథుల్ని వాళ్ళ గతికి విడిచిపెట్టే సమర్థుల్ని భగవంతుడు మెచ్చుకోడనే విన్నాను. అందుకు అన్యథా భావించవలసిన పనేమున్నది ? పెద్దలు అనుమతిస్తే అక్కడికి వచ్చి ఆ ఆపన్నురాలికి నా చేతనైన సాహాయ్యం చెయ్యాలని కుతూహలపడుతున్నాను"

ఈ సంభాషణ ఇలా ఉండగా హేమశిల్పి ఎత్తుకొని ఉన్న శిశువును చూచి లోలోపలే మధనపడి పోతూ. ఉన్న గధాధరుడు తలయెత్తి ఎవరి వంక చూడటానికి క్కూ భయపడుతున్నట్టున్నాడు. చిత్రం ఆ బాలిక కేవలం [illegible] నోట్లోనుంచి ఊడిపడ్డట్టున్నది. నవీనాదేవి కూడా ఆ [illegible]క తల్లిని చూడటానికి వస్తాననడం వినగానే అతను ఉ కి..

పడ్డాడు. నవీనాదేవి అతని ఉలికిపాటుకు హేతువు తెలియక విచిత్రంగా చూచింది. అంతలో గదాధరుడు తన్నుతాను సంబాళించుకొని తండ్రితో ఇలా అన్నాడు.

"ప్రభువులు సెలవిస్తే ఆ దీనురాలికి చెయ్యవలసిన సాయమంతా చేయిస్తాము నేము. వయోధికులైన దేవర వారూ, అంతఃపుర కాంతలూ శ్రమపడి అంతదూరం రావలసిన పనిలేదు. పైగా ఇంతమంది విద్వాంసుల్ని రప్పించి సభ ముగియకుండానే మన పనులమీద మనం వెళ్ళిపోకుండా బాగుండదు."

ప్రభువులు కుమారుడి సమయస్ఫూర్తికి సంతృప్తులైనారు. విద్వాంసులున్నూ గదాధరుడివైపు ప్రశంసాత్మక దృష్టులు సారించారు. ఒక్క నారాయణదాసుగారుమాత్రం అతనిని నఖశిఖా పర్యంతం పరికించి గుబురు మీసాల మాటున చిరునవ్వు దాచుకొన్నారు. గదాధరుడు గబ గబా మేడమెట్లు దిగి హేమశిల్పితో కలిసి ఆ మరణాసన్న పడి ఉన్న చోటికి వెళ్ళాడు.

కాని ఆ యువతి మరణాసన్న కానే కాదు. మరణాతీతురాలే అయిందప్పటికి యౌవనంలో ఉన్నా సహజ సౌందర్యమూ పోషణా లేకపోవడం వల్ల ఆకర్షణ కోల్పోయి ఉన్న ఆమె ముఖం ప్రేతకళతో పూర్తిగా వికృతమైపోయింది. ఆ ముఖాన్ని చూచినవారికి జాలికంటె హెచ్చుగా జుగుప్స కలుగుతున్నది. ఆస్థాన వైద్యులు వచ్చి పెదవి విరిచి వెళ్ళిపోయారు. గదాధరుడి ముఖంలో ఒక విధమైన సంతృప్తి తొలకరించింది కాని ఎండ తగులుతున్నదనే

మిమతో అతను ముఖం సగం ప్రచ్ఛన్నమయ్యేట్టు చుట్టు కొన్న తలపాగా ఆ సంతృప్తి రేఖను ఎవరికీ కనిపించనియ్యకుండా దాచి పెట్టింది.

అప్పుడు 'ఈ అనాథ ప్రేతానికి అంత్య క్రియలు ఎవరు చెయ్యాలి? ఎలా చెయ్యాలి?' అనే మీమాంస లేవదీశారు రాకరు. 'నేనూ చేసేది' అని యెవ్వరూ ముందుకు రాలేదు.

'ఏ కులమో తెలియనిదానికి ఎలా చేసేది?'

'ఏ మతమో మాత్రం ఎలా చెప్పగలం?'

'మెడలో మంగళసూత్రం ఉందిగాబట్టి హిందూ స్త్రీ అని చెప్పవచ్చులే."

'క్రైస్తవుల్లో ఒక తెగవాళ్ళున్నారు. వాళ్ళ ఆడ వాళ్ళు హిందూస్త్రీల మాదిరిగా మంగళసూత్రమూ తిలకమూ కూడా ధరిస్తారు.'

ఇంతలో మృతవ్యక్తిని పరిశీలించిన ఒక వృద్ధురాలిలా అన్నది.

"చేతిమీద కనకదుర్గమ్మ పచ్చబొట్టుంది బాబూ! ఆ బిడ్డ మన మతంలో వున్నదే. పైగా మెళ్ళో అదేదో శివలింగకాయేమో! అంతా సూత్తే జంగమమ్మాయనిపిస్తది"

జంగాలు ఉలిక్కి పడ్డారు.

"అది లింగకాయా గాదు పాడూ గాదు. నగానట్రా లేదని అదేదో మెళ్ళో కట్టుకొని వుంటుంది. బాగా చూసిరా అమ్మా!"

జంగా లిలా ఆ వృద్ధురాలిని ఆదేశించగా గదాధరుడు అడ్డు తగిలాడు.

"ఎవరైతేనేం ? ఇది కాశీనాథేశ్వర క్షేత్రంకాబట్టి శైవమతానుసారం అంత్యక్రియలు జరిపించండి ! అందుకు కావలసిన పైకం మేం భరిస్తాం"

అతనిలా అనే సరికి అందరి ముఖాలూ వికసించాయి. సొంతసొమ్ము ఖర్చుపెట్టేపనిలేదు. యువరాజావారు తృణమో పణమో అదనంగానే యిప్పిస్తారు గానీ గీసి గీసి యిప్పించరు. జంగాలకు సంతర్పణకూడా జరుగుతుంది. కాని కర్త అయినవాడు పదిసార్లు చన్నీళ్ళలో మునుగుతూ ఉండాలి. రోజుకు ఒకసారే భోజనం చెయ్యాలి. ఇన్నింటికన్న కష్టం ఆ చలిరోజుల్లో బ్రహ్మచర్యం పాటించాలి. కాబట్టి జంగాలింకా ఆలోచనలో ఉన్నారు.

అంతలో గదాధరుడిలా అని ఒక్కసారి హేమశిల్పి ఒళ్ళో పడుండి అప్పుడే నిద్రలేచిన పసిబిడ్డవంక చూచాడు. అప్పుడే శిశువుకూడా అతనివైపు కళ్ళు త్రిప్పింది. అతనిలో ఏం ఆత్మీయత గమనించిందో గాని తియ్యగా నవ్వింది. అతను అందుకు సంతోషించినట్టే ఉన్నాడు గానీ ఎందుకో ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పుకొని కళ్ళు తుడుచుకొన్నాడు.

"యువరాజావారి దెంత జాలిమనసో ! ముక్కూ మొహం తెలియని వాళ్ళకోసం కన్నీళ్ళు పెట్టుకొంటు న్నారు."

"యిలాంటి దరమదాత లుండబట్టే పెపంచకం నిల బడివుంది."

"దొరగారు మన పెబువులై పుట్టడానికి మనమెంత పున్నెం సేసుకున్నామో!

అక్కడ ఉన్నజనం ఇలా తలొకొక విధంగా అనుకొంటూ ఉంటే హేమశిల్పి అందరి వంకా చూచి యీ విధంగా అన్నాడు.

"ఈ చంటిబిడ్డ తనంత తాను నాయింటికి వచ్చింది. తనే తన తల్లి చెంతకు నన్ను తీసుకొని, పోయింది. తల్లికోసం కొంతసేపు ఏడ్చినా నన్నుమాత్రం విడిచి ఉండడంలేదు. ఇదంతా ఆలోచిస్తే ఈ పసిపాప మంచిచెడ్డలన్నీ నేనే చూడాలని నాతల్లి బాలా త్రిపుర సుందరి సంకల్పించిందనే విశ్వాసం కలుగు తున్నది. కాబట్టి నా శక్తికి తగ్గట్టు ఈ అనాథ స్త్రీ అంత్యక్రియలూ నేనే చేస్తాను. నేటినుంచీ ఈ చిన్నారి పోషణ భారమూ నేనే వహిస్తాను. యువరాజావారు దయచేయిస్తామన్న పైకం కాదన్నానని నామీద కోపం తెచ్చుకోరనుకుంటాను. ఎందుకంటే ఇప్పుడు నేను తింటున్నదంతా వారిసొమ్మేగదా!"

ఇలా అని హేమశిల్పి గదాధరుడి వైపు సాభిప్రాయంగా చూచాడు. గదాధరుడికి కొండంత బరువు తగ్గినట్టయింది. అతను హేమశిల్పిని చూచి "మాకు కోపం దేనికి? మేము వహించవలసిన భారం మరొకరు వహిస్తున్నందుకా? కాని ఒక్కమాట! ఈ బిడ్డను పోషించటానికి ఎప్పుడు ఎంత పైకం కావలసి వచ్చినా మా దగ్గిర పుచ్చుకోవచ్చును. పిల్లను మాత్రం జాగ్రత్తగా పెంచాలనేదే మేం చెప్పేది." అని నెమ్మదిగా అక్కడనుంచి లేచి దివాణంవైపు నడిచాడు.

౧౬

హేమశిల్పి కిప్పుడు ఇహజీవితంకూడా రసవంతమని పిస్తున్నది. ఇంట్లో ఉన్నంతసేపూ వృత్తికి సంబంధించిన పనిచేస్తూ ఉన్నా ఆ దైవదత్త పుత్రికకు ఏవేవో ఉపచారాలు చేస్తునే ఉంటాడు. తాను తెల్లవారక ముందే చన్నీటి స్నానం చేస్తున్నా బిడ్డకుమాత్రం వేణ్ణీళ్లు పెట్టి ఉంచుతాడు. తాను నిద్రలేచే సరికి బాల నేలుకోక పోతే మేలుకొలుపు పాటలు పాడుతాడు. పిల్ల ఎంత మారాం చేసినా విసుక్కోకుండా బుజ్జగిస్తూ కాలకృత్యాలు జరిపిస్తూ ఉంటాడు. రుచ్యవస్తువులతో బాలభోగం జరుపుతూ ఉంటాడు. ఏవేవో ఆటవస్తువులు ఇచ్చి, పాప వాటితో ఆడుకొంటూ ఉంటే తన అనుష్ఠానం తీర్చుకొంటాడు. దేవాలయానికి వెళ్ళుతూ బిడ్డనుకూడా ఎత్తుకు వెళ్ళుతుంటాడు. బజారులో కనబడ్డ ఏ ఆటవస్తువైనా ఏ ఉపాహారమైనా కొనిపెట్టి సంతోష పెడుతూ ఉంటాడు. చిన్నారి చిరునవ్వు చూస్తే దేవేంద్ర పదవి లభించినట్టు పొంగిపోతూ ఉంటాడు.

ఇప్పు డతను ఎవరితో మాట్లాడినా ఆ పాపనుగురించే. ఏది వర్ణించినా ఆ బిడ్డ అభిరుచుల్ని గురించే. ఎవరి నేసలహా అడిగినా శిశువును ఎలా పెంచాలనే విషయాన్ని గురించే. అయితే అతని యీ మాట లిప్పుడు ఎవరికైనా ప్రియంగానే ఉంటున్నాయి. ఒక్కరుకూడా అతనిని మనస్సులో నైనా విసుక్కోవడంలేదు. పైగా తమంతట తామే అతన్ని పిలిచి బిడ్డ యోగక్షేమాలు విచారిస్తూ ఉన్నారు. ముఖ్యంగా స్త్రీలు అతనితో పనిగట్టుకొని మాట్లాడుతూ 'పాపకోసం'

అని ఏవేవో కానుకలు ఇస్తూ ఉన్నారు. విశేషం ఏమిటంటే దివాణం నుంచి బిడ్డకు రోజురోజూ రకరకాల కానుకలు లభించటం వీటితో ఆ బాల పేద అయిన హేమశిల్పియింట్లో పెరుగుతున్నా రాజపుత్రికలతో సాటిగా భోగాలు అనుభవిస్తున్నది. వీతస్పృహులైన కాశీనాథులుగూడా ఆ కుమారిపట్ల ఎంతో ఆదరాభిమానాలు చూపుతున్నారు. గదాధరుడు రోజూ ఏదో ఒక వేళకు హేమశిల్పి కుటీరానికివచ్చి శిశువుతో కొంతసేపు ముచ్చటలు చెబుతూ వినోదిస్తున్నాడు. కాని లోకుల కిదేమీ అసహజంగా తోచలేదు. అంత ముద్దువచ్చే బిడ్డతో కాలక్షేపం చెయ్యటానికి ఎవరు కుతూహలపడరు ?

ఇలా కొన్నాళ్ళు గడవగా హేమశిల్పి తన పెంపుడు కూతురికి ఏపేరు పెడితే బాగుంటుందో అని ఆలోచించసాగాడు. సువర్ణంలాగా మెరుస్తున్నది కాబట్టి సువర్ణ అని పిలిస్తే సరిపోతుందని ఒకరు అన్నారు. దేవదత్త అయిన పుత్రిక కనక దేవదత్త అనే పేరుపెట్టవలసిందన్నా రింకొకరు. చాలా అందమైనపిల్ల కాబట్టి రంభ అనే పేరు సార్థకం అవుతుందని కొంతమంది అన్నారు. 'నీ యిష్టదేవత బాలా త్రిపురసుందరిగదా! ఆపేరే పెట్టు' అన్నారు కాశీనాథ ప్రభువులు. హేమశిల్పికి ప్రభువు లన్నమాట నచ్చింది. బిడ్డకు ఆపేరే పెట్టాడతను.

బాలా త్రిపురసుందరి అనేపేరు ఆబిడ్డకు తగిఉన్నదనే అందరూ అభిప్రాయపడ్డారు. అయితే అక్షరాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి కాబట్టి కొంతమంది ఆమెను బాల అంటే, కొంత మంది త్రిపురసుందరి అంటూ పిలుస్తున్నారు. మరికొంత

మంది త్రిపుర అంటున్నారు. ఇంకా కొంతమంది సుందరి అనే అంటున్నారు. ఎవరు ఏ పేర పిలిచినా పలికే దైవంలాగా బాలా త్రిపురసుందరికూడా తన్నెవరెలా పిలిచినా పలుకుతున్నది. ముద్దుమాటలతో ముచ్చటలు చెబుతున్నది. క్రమంగా శాంతిదుర్గంలో హేమశిల్పికన్నా, గదాధరుడికన్నా, కాశీ.. థ ప్రభువులకన్నా, కాశీనాథేశ్వరుడికన్నా బాలా త్రిపుర.. ందరికే ప్రాముఖ్యం అబ్బుతూ వచ్చింది. రోజూ ఏదో ఒకవేళలో బాలా త్రిపురసుందరిని స్మరించని వారు అక్కడ మచ్చుకైనా కనిపించటంలేదు.

౧౭

ప్రస్తుతం శాంతిదుర్గంలో చాలామార్పులువచ్చాయి. ఏ సుముహూర్తాన కాశీనాథేశ్వరస్వామి ప్రతిష జరిగిందో అదిమొదలుకొని క్రమక్రమంగా గ్రామంఅంతటా ప్రశాంత వాతావరణం నెలకొన్నది. గదాధరుడి జీవితం శాంత మహాసముద్రములో నౌకలాగా వడిదుడుకులు లేకుండా సాగిపోతున్నది. నవీనాదేవి అతని గృహలక్ష్మిఅయింది. 'కార్యేషు దాసీ కరణేషుమంత్రి'అన్న కులధర్మపత్నిలక్షణాలు ఆమెలో మూర్తీభవించాయి కాబట్టి కాశీనాథులు కైలాసవాసులైనా గదాధరుడికి గృహవిషయాలుగానీ సంస్థానవ్యవహారాలుగానీ ఎటువంటి మనఃక్లేశానికీ తావుఇవ్వకుండా సాగిపోతున్నాయి. ప్రతిసంవత్సరం స్వామికల్యాణోత్సవాలు కాశీనాథులున్నప్పటి మాదిరిగానే జరుగుతున్నాయి అయితే గదాధరుడి కొక్క విషయంమాత్రం అభీష్టానుసారంగా చక్కదిద్దుకొనడానికి

సాధ్యపడలేదు. అది ఇలాంటిదని అతను నవీనాదేవికి చెప్పలేదు. చెప్పినట్టయితే ఆమె దానిని చక్కబరిచి ఉండేదేమో!

బాలా త్రిపురసుందరి యిప్పుడు పదహారేళ్ళ ఎలజవ్వనంలో ఉన్నది. అయినా హేమశిల్పివద్ద ఆమె నాలుగైదేళ్ళ పసిపాపలాగానే మెలగుతూ ఉంటుంది. అతనితో కబుర్లు చెప్పుకొంటూ ఉండటంకంటె ఆమెకు ప్రియమైంది మరొకటి లేదు. శాంతిమఠంలో ఆమెయీడు యువతులూ ఉన్నారు. యువకులూ ఉన్నారు. ఆ బాలగోపాలమూ ఆమెతో సంభాషించటమే మహద్భాగ్యంగా భావిస్తూఉన్నారు. గదాధరుడు ఆమెకోసం ఇప్పటికే ఎంతో డబ్బు వెచ్చిస్తున్నాడు. తండ్రి నెలకొల్పిన వేదపాఠశాలకు అనుబంధంగా సంస్కృతపాఠశాలా, సంగీత పాఠశాలాకూడా నెలకొల్పాడతను. ఇందుకు కారణం బాలా త్రిపురసుందరిని చదువుల సరస్వతిని చెయ్యాలనే సంకల్పమే. అతని సంకల్పం చాలావరకు ఫలించింది కూడానూ. సంస్కృత పాఠశాలలోని అధ్యాపకులలో ఒకరు ఆంధ్రంలోకూడా మంచి పాండిత్యం ఉన్నవారు. వారివద్ద ఆమె తెలుగు కావ్యాలుకూడా చదువుతున్నది. అంతో యింతో కవిత్వం చెప్పడమున్నూ ప్రారంభించింది. చిత్రలేఖనం ఆమెకు తోబుట్టువులాగా ఉన్నది. అయితే ఇవ్వీకూడా ఆమెకు హేమశిల్పితో ముచ్చటలిచ్చేనంత ఉత్సాహాన్ని ఇవ్వడంలేదు. ఇదే గదాధరుడికి ఏమాత్రం నచ్చకుండా ఉన్నట్టున్నది. ఎందుకో అతనికంత అసహనం!

నాడు కార్తీక పౌర్ణమి. నవీనాదేవి గదాధరుడు పగలంతా ఉపవసించి దేవాలయంలో స్వామికి అభిషేక

చేసికొని తీర్థప్రసాదాలు గ్రహించి దివాణానికి బయలు దేరారు. అంతలో హేమశిల్పి బాలా త్రిపురసుందరితో స్వామి దగ్గరానికి వస్తూ వారికి ఎదురైనాడు. తండ్రికూతు ళ్ళిద్దరూ ప్రభు దంపతులకు నమస్కరించారు. నమస్కారం స్వీకరిస్తూ నవీనాదేవి బాలా త్రిపురసుందరి నిలా పలక రించింది.

"నువ్వుగూడా ఉపవాసం ఉన్నావా బాలా?"

అంతలో హేమశిల్పి కలగజేసుకొని రాణి కిలా విన్న వించాడు.

"నేను ఎంత చెప్పినా వినకుండా ఉపవాసం ఉంది తల్లీ! రోజూ ముప్పూటలా అన్నం తినే వయస్సులో ఈ నిష్ఠలూ నియమాలూ ఎందుకో అడగండి!"

వెంటనే గదాధరు డిలా అందుకొన్నాడు.

"బాలా! నే నొకటి చెబుతాం వింటావా ?"

"అదేంమాట మహారాజా! మీరు ఆజ్ఞాపించాలి."

'మహారాజా!' అని ఇతరులు తన్ను పిలవడం గదాధరుడి కెంతయినా ప్రియం. కాని బాలా త్రిపురసుందరి అలా అనడం అతనికి ప్రియం కాలేదు.

"నువ్వు మమ్మల్ని అలా సంబోధించనక్కరలే దమ్మా! మనదంతా ఒకటే కుటుంబం"

ఇలా అని గదాధరుడు వాత్సల్యం ఉట్టిపడేట్టు చూచా డామెవైపు. కాని ఆమె వినయ మధురంగా మందస్మితం చేస్తూ అతని కిలా బదులు చెప్పింది.

"ప్రభువులు అన్నది అక్షరాలా యథార్థమే అయినా ప్రజలు తమ ధర్మాన్ని విస్మరించ గూడదు. మనుషులందరూ పరమేశ్వరుడి సంతానమే అయినా ఆ పరమేశ్వరుణ్ని సందర్శించటానికి వెళ్ళినప్పుడు ఆలయంచుట్టూ ప్రదక్షిణం చెయ్యవలసిందే. అంజలి బంధంతో దర్శనం చెయ్యవలసిందే. ఆత్మ ప్రదక్షిణం చేసి సాష్టాంగ నమస్కారం చెయ్యవలసిందే. 'నువ్వు నాకు ఎందుకు నమస్కరించ లేదు? ఎందుకు కొబ్బరికాయ కొట్టడం లేదు?' అని స్వామి ప్రశ్నిస్తున్నాడా? అవిధేయతకు శిక్షిస్తున్నాడా! ఏమీ లేదు. అయినా మనుషులింత వంగి వంగి నమస్కారాలు చెయ్యడం దేనికి? తమ జన్మం తరించటానికి కాదూ?"

ప్రభువుగారిక జవాబు చెప్పలేక పోయారు. వారు రాణీగారి సాయం అభిలషిస్తున్నట్టు కనిపించారు. అంతట నవీనాదేవి బాలా త్రిపురసుందరితో ఇలా అంది.

"నువ్వు చెప్పింది ఎంతైనా యుక్తి యుక్తంగా ఉందమ్మా! కాని పరమేశ్వరుడే ఎదట నిలిచి ఆజ్ఞాపిస్తే? ఆజ్ఞ పాలించవద్దూ?"

బాలా త్రిపురసుందరి అందుకు సవినయంగా ఇలా బదులు పలికింది.

"పాలించ వలసిందే మహారాజ్ఞీ! కాని జన్మజన్మాంతరాలనుంచీ వస్తున్న వాసన ఒకటి అడ్డు తగులుతుంది ఆ వాసన విముక్తి అంత సులభంగా జరిగే పనికాదని మీకూ తెలుసు. ఎన్నో వేల దివ్యవర్షాలు తపస్సు చేసిన మహా

ల్నయినా వాసనలు వీడకుండా ఉంటాయట! మరి నావంటి అజ్ఞానురాలి నెలా విడిచి పోతాయవి ?"

తన బాల అంత సమంజసంగా మాట్లాడి నందుకు హేమశిల్పి నేత్రాలు నవదీప్తితో తళతళ లాడాయి. కాని ప్రభువుకు ఆ మాటలు ఎలా ధ్వనిస్తాయో అనే జంకు ఉద యించింది. అందువల్ల ఏదో మిషతో అక్కడినుంచి వెళ్ళి పోవడమే ఉత్తమ మనుకొన్నాడు. వెంటనే అతడు బాల నిలా మందలించాడు.

"అమ్మా! ప్రభువులు ఉపవసించి ఉన్నారు. నువ్వి క్కడ అదీ యిదీ మాట్లాడుతూ ఉంటే ఎలాగు? నీ పాండి త్యం పరిదర్శించటానికి ఏలినవారు రేపు సభ పెట్టిస్తారులే. అపరాధం మన్నించ వలసిందని వేడుకో."

బాల తండ్రి అభిప్రాయం గ్రహించిందో! తండ్రి మాట పాలించటమే ధర్మంగా భావించిందో! తామర మొగ్గలాంటి దోసిలి సంధించి గదాధరుడితో ఇలా అంది

"మన్నించండి మహాప్రభూ! ఇటు మీకూ భోజన కాలం అతిక్రమించటానికి కారకురాలన్నయాను. అటు మా నాన్నగారికీ అటువంటి కష్టమే కలిగించిన దాన్నయాను. బిడ్డచేసిన తప్పు తల్లిదండ్రులు గాకపోతే మరెవరు మన్ని స్తారు ?"

నవీనాదేవి యీ మాటలకు చాలా సంతోషించింది.

"నీతో ఎంతసేపు మాట్లాడినా మాట్లాడాలనే ఉంటుందమ్మా ! రేపొకసారి రాడా! మీ నాన్న అన్నట్టు సభ కూడా ఏర్పాటు చేయిస్తాం."

అని క్రీగంట భర్తవైపు చూచింది రాణి. చూపులతోనే ఆ తండ్రి కూతుళ్ళకు సెలవిచ్చి రాణిని అనుసరించారు రాజావారు.

ఆ రాత్రి హేమశిల్పి, బాలా త్రిపురసుందరీ చాలా సేపు ప్రభు దంపతులను గురించి ముచ్చటించుకొన్నారు.

"నాన్నా! రాణిగారు చాలా తెలివిగలవారు కారూ?"

"ఔనమ్మా! వారి బుద్ధిబలం వల్లనే రాజావారు ఈ సంస్థానాన్ని ఏల గలుగుతున్నారు!"

"మరి అలాంటి రాణీగారు దొరక్కపోతే రాజాగారికి సంస్థానం నిలిచేది కాదుగా నాన్నా!"

"అదీ నిజమే నమ్మా! అయితే రాజాగారి పుణ్యం చాలా గొప్పది. దానివల్లనే ఇలాంటి రాణీగారు లభించారు వారికి."

"నువ్వేం తక్కువ పుణ్యాత్ముడివా నాన్నా! జరగని నేరం పైబడ్డందుకు పైసా తక్కువగాకుండా సొమ్ము సమకూర్చి, ఆ శైవ మతానికి పంపాలని అంతా సమకూర్చావు. ఆ దుర్మార్గుడెవడో ఆ సొమ్ము అపహరించుకు పోయాడు. అసలు నువ్విలా ఒంటరిజీవితం ఎందుకు గడపవలసి వచ్చింది? ఎంతటి పుణ్యులిలా ఉండగలరు?"

హేమశిల్పికి ఆ మాటలు సంతోష విచారాలు రెంటినీ కలిగించాయి. అతను బిడ్డ మూర్ధం ఆఘ్రాణిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

"రాజావారి పుణ్యం నఫీనాదేవి రూపాన ప్రత్యక్షమైతే నా పుణ్యం నీ రూపాన ప్రత్యక్షమైంది తల్లీ! నేను ఒంటరివాణ్ణెలా అవుతాను నువ్వుండగా ?"

బాల అతని ఒళ్ళోకి ఒరగి ఇలా అన్నది.

"నావల్ల నీకు అంతా కష్టమేగా నాన్నా! నన్నొక్క పని చెయ్యనియ్యవు. ఇంత పెద్ద వయస్సులో గూడా అన్ని పనులూ నువ్వే చేసుకొంటావు. నీకింత శ్రమ కలిగించే దాన్ని నీపుణ్యఫలాన్నెలా అవుతాను ?"

"పిచ్చితల్లీ! నువ్వు నా కళ్ళయెదట తిరుగుతుంటేనే చాలు. బ్రహ్మానందం కలుగుతుంది నాకు. ఈ ఆనందం రాజావారి కేదీ?"

"నీదంతా పిచ్చిగానీ నే నేమూతాను నాన్నా నీకు? దిక్కుమాలినదాన్ని గదా! జాలికొద్దీ పెంచుతున్నావు. నీ ఋణం నేను ఎన్ని జన్మలెత్తినా తీర్చుకోగలనా?"

"అలా అనకు తల్లి! నువ్వు నా యింటికి వచ్చావు. అంధకార బంధురమైన నా జీవితంలో ఆనంద దీపం వెలిగించావు. నువ్వే అలా ప్రత్యక్షం కాకపోతే నిరంతర విషాదంతో నేను ఎప్పుడో ఘోరమరణం పొంది ఉండేవాణ్ని."

బాలా త్రిపురసుందరి యిందుకు రెండు చెవులూ మూసుకొని యిలా అన్నది.

"అబ్బో! అవేం మాటలు నాన్నా! నా గుండె పగిలి పోతున్నది. నువ్వు వెయ్యేళ్ళు జీవించవలసిన వాడివి."

హేమశిల్పి మందహాసం చేశాడు.

"నామీద నీకింత మమత దేనికమ్మా! ఆడ పిల్లవు. ఇవ్వేళ కాకపోతే రేపైనా నిన్ను ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టక తప్పదు నాకు అప్పుడు నన్ను విడిచి నువ్వు వెళ్ళవద్దూ!"

"పో నాన్నా! నిన్ను విడిచి నే నెక్కడికీ వెళ్ళను. ఏ అయ్యా కొయ్యా నాకక్కర్లేదు"

ఇలాఅని బాల అతన్ని గాఢంగా కౌగలించుకొన్నది. హేమశిల్పి హృదయంలో వాత్సల్యరసం కట్టలు తెంచుకొన్నది

"అలాగే తల్లి! నువ్వెక్కడికీ వెళ్ళవద్దు. ఆ కొయ్య యెవడో నువ్వున్న చోటికే వస్తాడు. ఇక నిద్రపో, రాత్రి చాలా గడిచిపోయింది"

ఇలా అని అతను బిడ్డవెన్ను చేత్తో నిముకుతూ కూర్చున్నాడు. పది నిమిషాలు గడిచాయో లేదో! బిడ్డ సుఖంగా నిద్రపోయింది. దీపపు వెలుగున ఆ అమాయిక ముఖం సంతృప్తిగా చూచి అత నిలా అనుకొన్నాడు.

"అమ్మ నన్ను సంతోషపెట్టడాని కిలా చేస్తున్నది. ఈ సంతోషం ఎల్లకాలం నిలుస్తుందా? అది యెలా సాధ్యం? ఈడువచ్చిన పిల్లను వివాహం చెయ్యవద్దూ ? చేసిన తర్వాత అత్తవారింటికి పంపవద్దూ? నే నేమంత ఐశ్వర్యవంతుణ్ణి అల్లుడు ఇల్లరికానికి అంగీకరిస్తాడు? అబ్బా! మమత యెన్నెన్ని రూపాల పరీక్షిస్తూ ఉంటుంది!"

ఇలా భావిస్తూ అతను దేవీధ్యాన పరాయణుడైనాడు. తర్వాత 'రాను. రాను. మా నాన్నను విడిచిరాను నిలువెత్తు ధనం పోసినా సరే! నాకు మా నాన్నే యెక్కువ.' అని

బాల కలవరించే వరకూ అతనికి బాహ్యలోకం స్ఫురణకు రాలేదు. అప్పుడే కూసింది తొలికోడి.

ఇక్కడ ఇలా ఉండగా అక్కడ దివాణంలో రాజ దంపతులకూ నిద్రపట్టలేదారాత్రి.

"మా వంశం మనతోనే అంతరిస్తుందేమోనని మాకు చాలా చింత కలుగుతున్నది" అన్నాడు గదాధరుడు.

"మనం ఏదో మహాపాపం చేసిఉంటాం కాబట్టే ఎంత మందికైనా ఇష్టార్థసిద్ధి కలిగించే కాశీనాథేశ్వరుడు మన ప్రార్థన ఎందుకు ఆలకించకపోవాలి ?"

అన్నది నవీనాదేవి.

"కాని ఆపాపం మాదేగని రాణీగారిది కాదు. మా మూలాన మీకున్నూ పరితాపం కలగవలసి వచ్చింది."

"రాణీగారున్నూ ఇలాగే అనుకోవచ్చుగా ! తెలియని పూర్వజన్మకథనుగురించి ఎవరెలా అనుకొన్నా కాదన డానికి వీలేది ?"

"తెలియనిదీ కాదు, పూర్వజన్మగాదు మహారాజ్ఞీ. ఆ పాపం మేము ఈ శరీరంతోనే ఆచరించాము. ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొనే గుండెధైర్యంలేక ఇలా పశ్చాత్తాపాగ్నిలో వేగి పోతున్నాము."

నవీనాదేవి విస్మయంతో భర్తముఖం తనవైపు త్రిప్పుకొని పరికించింది. అతని కన్నులు అశ్రుధారలు స్రవిస్తున్నాయి. ఆమె హృదయం ద్రవించింది.

"ఏమిటది మహారాజా ! మీలోనే మీరు ఎందుకు తపించాలి ? మీ అర్ధాంగికి అందులో భాగం పంచిపెట్ట

రాదూ ? దుఃఖం ఆత్మీయులతో కలిసి అనుభవిస్తే భారంగా తోచదని వినలేదూ ?"

"విన్నాం దేవీ! విన్నాం. కాని యిప్పుడింత సానుభూతి చూపే మీరే ఆ పాపం స్వరూపం విన్నతర్వాత మమ్మల్ని ఎంతమాత్రమూ క్షమించలేరు."

ఇలా అంటున్నప్పుడు గదాధరుడి గొంతు దుఃఖభారంతో పూడిపోయింది. నవీనాదేవి కారుణ్యం పెల్లుబికింది.

"సందేహించకండి ప్రభూ! భర్తకంటె భారతస్త్రీకి దైవంలేదు. ఆమె భర్తసుఖదుఃఖాలల్లో పాలుగొని తీసుతుంది. అలా చెయ్యగలిగినప్పుడే ఆమె యథార్థమైన ఆనందం అనుభవించగలుగుతుంది. మీ ధర్మపత్నిని ధర్మనిర్వాహణానందంనుంచి వంచించకండి మహారాజా! అంతకన్న నిర్ఘృణత మరొకటి ఉండదు. అది యెలాంటి దారుణవిషయమైనా విని భరించగలదు మీ పాదదాసి. మీ అభీష్టానుసారం ప్రవర్తించగలదు. ఇందుకు కాశీ ధీశ్వరుడే సాక్షి."

గదాధరు డప్పుడు లజ్జతో కంపించే స్వరంతో ఇలా చెప్పటం మొదలుపెట్టాడు.

"రాణిగారినే మేము వంచించాము. అయితే ఆ వంచించటం రాణిగారి శాశ్వత సాహచర్యాన్ని కోరిమాత్రమే. నిజానికి మా వంచనవల్ల బాధపడ్డ వ్యక్తులు వేరేఉన్నారు. వారిలో ఒకదు బాలా త్రిపురసుందరి తల్లి. రెండవవ్యక్తి బాలా త్రిపురసుందరే దేవీ! ఇంకేంచెప్పాలి. బాలా త్రిపురసుందరి మా ప్రథమ ప్రణయఫలం. మన వంశాంకురం.

యౌవనారంభదశలో మాకు దూరాలోచన లేక పోయింది. దిక్కూ మొక్కూలేని ఒక కన్యను చేపట్టాం. రాజ్ఞీపీఠం మీద కూర్చోబెడతామని మాటయిచ్చాం. సంతానలాభం పొందాం.

తర్వాత మీతో పరిచయం కలిగింది. ఆ యువతి మీద ఏవగింపు కలిగింది. ఆ రహస్యం బయట పడకుండా ఇంతకాలమూ ప్రయాసపడ్డాం. అదే యిప్పుడు మా హృదయాన్ని విధ్వంసం చేస్తున్నది.

మహారాజ్ఞి! మీరు నిర్బంధించటంవల్ల ఇది చెప్పక తప్పిందిగాదు. మీరు మాతో ఏకీభవించినట్టయితే బాలా త్రిపురసుందరిని మనవద్దకే తెచ్చుకోవచ్చును. బిడ్డను సంరక్షిస్తే జనని ఆత్మకు సంతృప్తి కలగవచ్చును. ఇక మీ అభిప్రాయం నిస్సంకోచంగా తెలిపితే భవిష్యత్తునుగురించి ఒక నిర్ణయం చేసుకోగలుగుతాము."

నవీనాదేవి అతనిమాటలు పూర్తిఅయీ కాకముందే "ఆఁ" అంటూ చైతన్యం కోల్పోయింది. "వైద్యులు! వైద్యులు! ఆస్థాన వైద్యుల్ని అవశ్యం పిలుచుకొనిరావాలి" అని గదాధరుడు కేకలు వేస్తూ పరిచారకులకోసం పరుగులెత్తాడు.

౧౮

ఒకనాటి సాయంకాలం బాలాత్రిపురసుందరి క్రొత్తగా సృష్టించుకొన్న పూలతోటలో తిరుగుతున్నది. హేమశిల్పి ఒక శిలాఫలకంమీద కూర్చుని ఏమో అంట్లు ఎవరివద్దనుంచి

తెచ్చిందీ, ఏజాతి ఎటువంటిదయిందీ ఉత్సాహంతో చెబుతున్నాడు.

హఠాత్తుగా తోటబయట జోడుగుర్రాల బగ్గీ ఆగింది. బాలా హేమశిల్పులు ఆ సవ్వడికి కుతూహలంతో అటువైపు చూచారు. రాజదంపతులు ఎలాంటి గౌరవసత్కారాలూ అభిలషించకుండా సరాసరి లోపలికి వచ్చారు. హేమశిల్పి సంభ్రమంతో వారికి ఎదురువెళ్ళి అమితభక్తి గౌరవాలతో ఆహ్వానించి తోటలోకి తీసుకొనివచ్చాడు. ఒక సుదీర్ఘ శిలాఫలకంమీద కూర్చోవలసిందని అభ్యర్థించి పూలసజ్జలో నాలుగురకాల పువ్వులూ కోసి సజ్జ రాణీయెదట ఉంచాడు. బాలకూడా వినీతవృత్తితో వచ్చి హేమశిల్పి ప్రక్కనే నిలబడింది.

నఘనాదేవి ఆ బాలను చేరబిల్చి ఒళ్ళో కూర్చుండబెట్టుకొని ముంగురులు సవరిస్తున్నది. అంతలో గదాధరుడు హేమశిల్పితో ఇలా అన్నాడు.

"అయ్యా! భిక్షార్థులం. కాదనకుండా మా వాంఛితాన్ని ఈడేర్చాలి."

హేమశిల్పి తాను సృష్టించే శిల్పంమాదిరిగానే స్తంభించాడు. ప్రభుదంపతులు తనకోసం పనిగట్టుకొని రావడం భిక్ష అర్థించడమూనా? తనవల్ల ఏదైనా అపచారం జరిగిందేమో! దానిని తనచేతనే ఒప్పించి శిక్ష విధించటానికే వారు వచ్చారేమో! కాని తనకే హాని జరిగినా అంతగా చింతించవలసిన పనిలేదు. బాలనుగూడా శిక్షిస్తారేమో!

ఒకొక్కప్పుడు ప్రభువులు ఎంతైనా కాఠిన్యం వహిస్తారు. మందహాసంతోనే చంద్రహాసం విసురుతారు.

అతను క్షణకాలం అలా స్తంభించినా ఇష్టదేవతాను గ్రహంవల్ల తమోవిముక్తుడై జరగవలసిందేదో జరిగితీరుతుం దనీ దానికోసం చింతించటం అవివేకమనీ నిశ్చయం చేసు కొన్నాడు. ప్రభువుకు సవినయంగా ఇలా బదులు పలికాడు.

"ప్రభూ! తెలిసిగాని తెలియకగాని నేను ఏదైనా అపరాధం చేశానేమో! అందుకు నన్ను శిక్షించటం తప్పని సరి అయితే ఇంకేం మనవిచేసుకోగలను? కాని ఒక్కటి మాత్రం వరం కోరుకొంటున్నాను. నాబిడ్డ యీబాల యే పాపమూ ఎఱుగనిది. ఈమెనుమాత్రం కనికరించండి!"

తండ్రి అలా అనేసరికి బాలాత్రిపురసుందరికి మహా భయం కలిగింది. ఆమె నవీనాదేవి అడుగుల మీద తల మోపి "తల్లీ! మహారాజ్ఞి! మానాన్నగారు చేసినతప్పే దయినా ఉంటే వారి బదులుగా నన్ను శిక్షించండి! వారిని క్షమించండి! వారైనా తెలిసి నేతప్పూ చెయ్యరు. వారిని క్షమిస్తామని అభయం ప్రసాదించండి దేవీ! అభయం ప్రసా దించండి!" అని దీనాతిదీనంగా విలపించసాగింది.

గదాధరుడు కర్తవ్యమూఢుడై నవీనాదేవి వైపు చూచాడు. ఆమె బాలాత్రిపురసుందరి లేవనెత్తి అక్కున చేర్చుకొని చెక్కిళ్ళు చుంబిస్తూ ఇలా అన్నది.

"భయపడకు బాలా! మీనాన్న మంచితనం ఎరగని వాళ్ళు ఈ చుట్టుపట్ల ఎవ్వరూలేరు. ఆయనేమిటి? ఒకరికి ద్రోహం చెయ్యడమేమిటి? పైపెచ్చు మావల్లనే ఆయనకూ

నీకూ కూడా అపకారం జరిగింది. అయితే అది ఎలాంటి అపకారమో మీకు ఇంతవరకు తెలియదు. ప్రభువులు సెల విచ్చేది సాంతంగా విను. అప్పుడు నువ్వే మమ్మల్ని క్షమించ వలసి ఉంటుంది. క్షమిస్తానంటావో! క్షమించనంటావో!"

ఇలా అని రాణి భర్తవైపు ప్రోత్సాహకరమైన చూపు నిగిడించింది. వెంటనే శాంతిమద్గేశ్వరుడు పేద విశ్వకర్మతో ఇలా సంభాషణ సాగించాడు.

"విశ్వకర్మగారూ! నిన్న మీరు తోటచుట్టూ కంచె వేయించాలంటే రాతిగోడే పెట్టిద్దాం అని నేనన్నాను గుర్తుందా?"

"ఔను ప్రభూ!"

"ఈ ప్రొద్దుననే పునాదులు తీయటానికి మనుషులు వచ్చారుకూడా గదా!"

"చిత్తం మహారాజా! అప్పుడే ఏనాడో పోయిందను కొన్న నా బంగారంకూడా బయట పడింది. ఆ విషయం తమకు ఎలా విన్నవించుకోవాలో తెలియక..."

హేమశిల్పి యిలా తడబడుతుంటే ప్రభువు ఒక్క దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచి యిలా అన్నారు.

"అయ్యా! అందుకు సిగ్గుపడవలసింది మేముగాని మీరా? మా తమ్ముయ్యగారు అంత నీచకార్యానికి ఒడి గట్టారంటే మాకు తలగొట్టినట్టుండడం లేదూ? అయితే

ఒకటి. పోయిన సొమ్ము మీకు దొరికింది. దొంగతనానికి పాల్పడ్డ వారిని పరమేశ్వరుడే శిక్షించాడు. పాపం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు బయట పడుతుందంటూ రిలాంటి నిదర్శనాలనుబట్టే. ఆనాడు చాలామంది పాపం ఒక పరదేశిని అనుమానించారు. అవునా ?"

"కాని, నేనుమాత్రం అలాఅనుకోలేదు మహారాజా!"

ఔను. అదీ మాకు గుర్తులో ఉన్నది. ఆ నస్యపేటిక ఆ పరదేశి యెక్కడో పోగొట్టుకొని ఉంటాడు. వన దుర్గానికి వెడుతూ వుండగా దొరికిందన్నారు మాతమ్మయ్యగారు."

"అలాగండి !"

"అలాగేఅన్నారు. మేమూ ఔనేమో అనుకొన్నాం. కొన్నాళ్ళు వారు దానిని వాడుతుండగా చూస్తూవచ్చాం. అందువల్లనే మీరు కోల్పోయిన సొమ్ము మేమే యిస్తామన్నాం. కాని అప్పట్లో మీరు అందుకు అంగీకరించలేదు."

"నిజమే మహాప్రభూ !"

"ఈనాడు ఆగోతిలో రాళ్ళమధ్య ఇరుక్కొని వున్న తమ్మయ్యగారి కళేబరమూ, బంగారుకొరడా ఇంతకాలం మేము దాచిపెట్టిన రహస్యాన్ని బట్టబయలు చేశాయి. ఏమైనా విశ్వకర్మగారూ! మీరీ దొంగతనం విషయం ఎవరి దగ్గరా ప్రస్తావనకు తేకుండావుండాలని మేము అర్థిస్తున్నాము.

"ఎంతమాట! తను దయవల్లగాదా నేను బ్రతుకు తున్నది. ఆవిషయం ఎవరివద్ద మాత్రం ఎలాప్రస్తావిస్తాను ?"

"అమ్మయ్య! ఇప్పటికి ఒకవరం ఇచ్చారు. ఇక రెండవది అడుగుతాను."

"అలా అనకండి ప్రభూ! సెలవియ్యండి!

"హేమశిల్పిగారూ, మీరూ పెద్దలయినారు. మీ అమ్మాయికీ వివాహోచిత వయస్సు సమీపించింది. కాబట్టి యిప్పటినుంచీ అమ్మాయి బరువు బాధ్యతలు మాకు విడిచి పెట్టి మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి?"

"తీగెకు కాయ బరువా ప్రభూ!"

"కాని మాట సత్యమే అయినా అమ్మాయిని మేము చూచినట్లు మీరు చూడలేరుగదా! ఇక్కడున్నప్పటికంటె మా సంరక్షణలో సుఖంగా వుండటానికి అవకాశాలున్నాయి గదా! మాపిల్ల అనేసరికి ఏజమీందారీ సంబంధమో వస్తుంది గదా! ఆలోచించండి!"

అంతలో బాలాత్రిపురసుందరి ప్రభువుతో ఇలా అన్నది.

"మహారాజా! నన్ను మా నాన్నగారి వద్దనుంచి విడదియ్యకండి! పేదయింట పుట్టాను. పేదయింట పెరిగాను. పేదబుద్ధులే తప్ప గొప్ప బుద్ధులు ఎరగను. మీరు నన్ను ఏ జమీందారు కుటుంబంలోనో పడవేసినా ఆ కుటుంబపు హోదాకు తగ్గట్టు నేనుండలేను. అప్పుడు మీకూ కష్ట తోచవచ్చును. అదీగాక అసలు విషయ మేమిటంటే వివాహం చేసుకోవాలనే కోరికలేదు. మా నాన్న

సేవిస్తూ బ్రహ్మచారిణిగానే ఉండటానికి నిశ్చయించుకొన్నా న్నేను."

ఇందుకు ప్రభుదంపతులతో బాటు హేమశిల్పికూడా విస్మయం పొందాడు.

"అ ఏమిటమ్మా? "

ముగ్గురూ ఏక కంఠంతో అలా ప్రశ్నించగా బాలా త్రిపురసుందరి అలవోకగా నవ్వి యిలా అన్నది.

"ఇందులో అంతగా ఆశ్చర్యపడవలసిన పనియే మున్నది? వివాహం చేసుకొని నా తల్లి యే మాత్రం సుఖంగా బ్రతికిందో నేను చూడకపోయినా ఊహించుకో గలను. ఆవిడ అంతదుర్మరణంపొందడానికి వెనక ఎంత విషాదగాథ ఉందో! నా కన్నతండ్రి ఆమెను అంత దయగా చూచాడన్న మాట! ఆవిడ మట్టిలో కలిసిపోయినా ఆవిడ మీద కనికరం చూపలేక పోయాడు. ఆవిడ సంతానాన్ని కాబట్టే నన్ను గూడా దిక్కుమాలిన దాన్నిగా విడిచిపెట్టాడు. అప్పుడు ఈ నాన్నగారే చేరదియ్యకపోతే నేనూ జీవిత పరమార్థం తెలుసుకోకుండా దుర్మరణంపాలు అయేదాన్నే కదా!

నాన్నగారి సంరక్షణలో, నాన్నగారి శిక్షణలో నేను ఇంతదాన్నయాను. వారి ముఖం చూచి మీవంటి పుణ్యా త్ములందరూ నా విజ్ఞానార్జనకు తోడ్పడ్డారు. మీ అందరి ణం తీర్చుకోవాలంటే తపస్సును మించిన సాధనం లేదు అదీగాక నన్ను పెంచిన తండ్రికూడా గార్హస్థ్యం

అంటే ఏమిటో తెలియకుండానే ఉన్నారు. వారికి పనికి రానిది నాకు మాత్రం ఎలా పనికి వస్తుంది?

అయ్యా! వివాహం జీవిత పరమార్థం కాదు. మానవులు సాధించవలసింది వేరే ఉన్నది. అది బ్రహ్మవిద్య. దానికి సహకరించని వాటిని వేటినైనా త్యజించ వలసిందే. కాబట్టి నన్ను నిర్బంధించకండి! నాకు రాజభోగాలతో నిమిత్తం లేదు. సాంసారిక సౌఖ్యాలతో అంతకన్న అవసరం లేదు."

ఇలా ప్రజ్వలిత నేత్రాలతో ఆమె ఏదో దివ్యావేశం కలిగినట్లు మాట్లాడుతూ ఉంటే హేమశిల్పి ఆమెలో పరతత్త్వాన్ని దర్శిస్తున్నాడు. నవీనాదేవి తనలో లోపించిన ఒక శక్తిని ఆమెయందు దర్శిస్తున్నది. గదాధర ప్రభువు తన దర్పాన్ని మరిచి ధారాపాతంగా అశ్రువులు వర్షిస్తున్నాడు. అవి హర్ష బాష్పాలో! దుఃఖబాష్పాలో!

బాల మాటలు విరమించగానే ఆ ప్రభువు శోకోద్వేగంతోనే ఇలా ఘోషించాడు.

"అమ్మా! బాలా! ఆ రాక్షసుణ్ని నేనే నమ్మా! నీ తల్లికీ నీకూ తీరని ద్రోహం చేశాను. నా నడవడే నీకింత విరక్తి పుట్టించింది. నా పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోనియ్యి తల్లీ! ఎంత దుష్టుణ్నయినా నిన్ను కన్నతండ్రిని. పెంచినతండ్రి మీద ఉన్న ప్రేమలో సహస్రాంశమైనా కన్నతండ్రిమీద చూపించ వమ్మా! నా మాట కాదకమ్మా!"

ఇలా అని ప్రభువు లేచి వెళ్ళి ఆమె రెండు చేతులూ పట్టుకొన్నాడు.

"ఇవి చేతులు గావు తల్లీ! కాళ్ళు అనుకో! పెద్ద వాణ్ని కాబట్టి నీ పాదాలు నేను స్పృశిస్తే నీకు ఏమి కీడు కలుగుతుందో అని జంకుతున్నా నంతే. అమ్మా! నీ తల్లికి నేను చేసిన ద్రోహం వల్లనే ఈ వివాహానికి సంతానం లేకుండా పోయింది. అసలానాడు అంటే నీ తల్లి యిక్కడ దుర్మరణం పొందుతున్ననాడే నాద్వితీయ వివాహం రసహీన మౌతుందనే సూచన కనిపించింది. కాని దాన్ని నేను లెక్క-చెయ్యలేదు. ఎంతో మధురంగా ఈ నవీనా దేవి వీణ వాయిస్తూ గానం ప్రారంభించిన తరుణంలోనే నీతల్లి మరణ వార్త తెలిసింది. అప్పుడే యీ హేమశిల్పిగారి బుజంమీద ఉన్న నిన్ను గుర్తించాను నేను. కాని యీామెను వివాహం చేసుకోటానికి ఆటంకం కలుగుతుందనే భయంతో నిన్ను గానీ నీతల్లిని గానీ ఎరగనట్టు నటించాను.

తల్లీ! బాలా త్రిపురసుందరీ! చేసిన తప్పు ఒప్పుకొంటు న్నాను. నన్ను క్షమించి నా యింటికి రావూ! రావూ ?"

నవీనా దేవి భర్తయొక్క- దీనావస్థ చూడలేక పోయింది. బాలా త్రిపురసుందరిని గాఢాలింగనం చేసుకొని నాన్నగారిని కనికరించు బాలా! వారికి గాని, నాకుగాని నీకంటె ఆప్తులెవరున్నారు ? మా దుఃఖం ఎవరు తీరుస్తారు ?" అని వేడుకొనటం మొదలు పెట్టింది.

హేమశిల్పికిన్నీ ప్రభుదంపతుల దుఃఖం కన్నీరు తెప్పించింది.

"అమ్మా! నువ్వు దివాణంలో ఉంటే మాత్రమేం? రోజూ వచ్చి నిన్ను చూచిపోతూ ఉంటాను. తల్లి దండ్రుల మాట విను. నువ్వు ఇందుకు భిన్నంగా మాట్లాడితే నేను భరించలేను."

బాలా త్రిపురసుందరి యిందరి మాటలూ విని తల పంకించి యిలా అన్నది.

"నన్ను కొంచెం ఆలోచించుకోనివ్వండి! రేపు ఏ సంగతీ చెబుతాను."

గదాధరప్రభువు ఈ మాటలతో కొంచెం తేరు కొన్నాడు.

"అలాగే నమ్మా! ఆలోచించే చెప్పు! నాతల్లి నన్ను తిరస్కరించదని నాకు తెలుసులే!"

ఇలా అని నవీనాదేవితో కూడా దివాణానికి వెళ్ళి పోయాడు. హేమశిల్పి బాలతో తన కుటీరం ప్రవేశిం చాడు.

ఆరాత్రి తండ్రి కూతుళ్ళిద్దరూ దీర్ఘాలోచనతోనే గడిపారు. ప్రభాత వేళ కాగానే సుస్నాతుడై అనుష్ఠానానికి కూర్చున్నాడు హేమశిల్పి. అనుష్ఠాన మధ్యంలో అతనికి బాల కంఠం ఇలా వినిపించింది.

"నేను స్వామి సన్నిధికి వెడుతున్నాను నాన్నా! నువ్వు తొందరగా వస్తావు కదూ?"

తన్ను విడిచి యెక్కడికి వెళ్ళటానికీ ఇచ్ఛగించని బాల అలా అనడంతో హేమశిల్పి కళ్ళు తెరిచి చూచాడు. అతని ముందు ఎఱ్ఱని వెలుగులతో దిగంతాలన్నీ నింపే ఒక దివ్య మూర్తి గోచరించింది. కడకన్నుల్లో కరుణా, చిగురు పెదవులపై చిరునవ్వూ, బహుపరికర సమేతాలయిన హస్తాలతో అభయ హస్తమూ ప్రదర్శిస్తూ ఎఱ్ఱ గలువ మీద వేంచేసి ఉన్నది బాలా త్రిపురసుందరి.

"అమ్మా! అమ్మా! నన్ను వెంటబెట్టుకొని మరీ వెళ్ళు!"

అంటూ హేమశిల్పి దేవి పాదాల మీదికి ఒరిగాడు.

కొద్ది క్షణాలకే సపరివారంగా కుటీరం చేరుకొన్న ప్రభు దంపతులకు బాలా త్రిపురసుందరీ హేమ విగ్రహం ముందు నిర్జీవమైన హేమశిల్పిశరీరంమాత్రమే కనిపించింది.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA124B132
పుస్తకం పేరు	హేమశిల్పి
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	173
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO.
తయారు చేసినది	Apsar
పేజీలు విడదీసినది	Thasin
స్కాన్ చేసినది	Hema
పరీక్ష చేసినది	ROHITH
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good